

MARKET

Najbolje iz kolekcije 2017.

MUŠKE PATIKE

za trčanje i trčanje
u prirodi

EKSPEDICIJA
HIMALAJI

MATERIJALI
OPREMA
DOBRE
OUTDOOR
ČARAPE

SKY TRAIL
SOKOLOV PUT
Nebesko trčanje
po bespuću Suve planine

VISOKOGORSTVO
Matterhorn
Triglav
Pirin
Vysoké Tatry

LAVINOZNO!
ALKOHOLIZAM
U PLANINARSTVU

USKORO u prodavnici planinarske opreme **OUTDOOR SHOP**

OD 15. OKTOBRA

Prodavnica „Outdoor shop“
Višegradska 6, Beograd
011/361-3-604
www.outdoor-shop.rs

BESPLATNI OUTDOOR MAGAZIN / 1. oktobar 2017.

→ EKSPEDICIJA

20 Himalaji

Grupa planinara iz regiona s vodičem Nebojšom Bošnjakom pohodila je legendarni masiv i prešla magičnu granicu od 5.500...

106 Sokolov put 2017.

Ista pravila, dobro poznat predeo, stari znalci, ali i sasvim novi prijatelji... Srpska skajraning asocijacija ponovo nas vodi u neverovatnu avanturu...

→ SKYRUNNING

122 MARKET Muške patike za trčanje i trčanje u prirodi **kolekcija 2017.**

ALPINIZAM

34 Matterhorn Težom stranom

Tročlana ekipa koju su činili alpinisti iz Srbije i Slovenije, ispenjali su „Majku svih rogova“ putem kojim se rede ide - alpinistički...

vojio je izazovni vrh u Alpima. Donosimo vam njegovu priču...

50 Triglav

Tri planinarke i pet planinara iz Srbije, pod budnim okom planinara-prijatelja iz Domžala, krenuli smo put legendarnog vrha visokog 2.864 mnv...

62 Pirin

U krilu boga Peruna Bugarska, Nacionalni park „Pirin“, u orga-

nizaciji Planinarskog društva „Kinda“ iz Kikinde...

72 Slovačka

Ponovo smo bili na jednoj od naših omiljenih planina. Visoke Tatire u Slovačkoj nas uvek iznova odušev...

PLANINARENJE

82 Makedonija

Dvadeset i pet planinara, planine, sunce, voda, vetar i osmesi na licima...

98 Tara

Beogradski planinari doživeli su pozno leto na jednoj od najlepših planina Srbije...

VISOKOGORSTVO

42 Matterhorn

Od sna do jave Jedan usamljeni planinar iz Srbije os-

GSS

136 Spasioci na treningu

Spasioci Gorskog službe spasavanja Srbije održali penjački trening na Borskom Stolu...

OUTDOOR

114 Outdoor fest

Jerma

Prvi Avanturistički festival „Outdoor fest Jerma“ nadmašio očekivanja učesnika i organizatora...

SAVETI I TRIKOVI

130 Fotografisanje telefonom

LAVINOZNO!

132 Alkoholizam u planinarstvu

WWF

140 Potpišite

peticiju: Spasimo evropski Amazon, Muru!

PUTOVANJA

142 Dan i noć u jamalskoj tundri

149 Prirodne lepote zbog kojih vredi posetiti Krim

Projekat „Razvijanje zdravih stilova života kod mladih kroz promociju planinarstva“ sufinansiran je od strane Grada Novog Sada / Gradske uprave za kulturu Grada Novog Sada

100% MERINO WOOL ACTIVE WEAR

Woolstar performance garments are made with the finest Australian merino and sewn with Merrow ActiveSeam® technology. They're more durable, more comfortable and made better so that you can look and feel your best during your favorite activities - from the everyday to the extreme.

NOTHING IS MORE NATURAL THAN MERINO WOOL

STAY
WARM DRY COOL

Facebook: merino world
Instagram: merino.world
www.merinoworld.shop

MOJA PLANETA 68 • oktobar-novembar 2017.
Besplatni outdoor magazin za aktivan život • PDF izdanje

Osnivač i izdavač:

Studio za dizajn „Smart Art“

Adresa redakcije:

Narodnog fronta 65, 21000 Novi Sad

Glavni i odgovorni urednik:

Jovan Jarić (jovanjaric@mojaplaneta.net)

Art direktor:

Marica Puškaš

Prelom:

Studio za dizajn „Smart Art“

Fotografije:

Dreamstime, Pixabay, Studio za dizajn „Smart Art“

Advertajzing:

062/22-37-47

Izdanje je besplatno i distribuira se u PDF formatu, putem elektronske pošte. Stari brojevi se mogu downloadovati iz arhive sa Internet adrese:

www.mojaplaneta.net

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

796.5

MOJA planeta [Elektronski izvor] : besplatni outdoor magazin za aktivan život / glavni urednik Jovan Jarić . -

Online izd.- Elektronski časopis . - 2010, br. 1 - . -

Mesečno . - Dostupno na <http://www.mojaplaneta.net>

ISSN 2217-3307

COBISS.SR-ID 255946503

Magazin upisan u Registar javnih glasila Srbije pod registarskim brojem:

DE: 000002

Izdavač zadržava sva prava. Svi autorski tekstovi, fotografije i ostali sadržaji objavljeni su uz odobrenje autora. Svi pisani i foto materijali u vlasništvu su Studija „Smart Art“ i autora. Kopiranje, dalja distribucija teksta (delimično ili u potpunosti) i fotografija u komercijalne svrhe zabranjena je u svim medijima bez pismene dozvole Studija „Smart Art“ i autora. Tekstovi i fotografije se objavljuju isključivo bez novčane naknade. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za sadržaj i istinitost reklamnih poruka i tekstova. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za štamparske i nenamerne greške. Redakcija nije obavezna da vraća i odgovara na primljene rukopise, fotografije i elektronsku poštu.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

POTRAŽITE NA:
WWW.MOJAPLANETA.NET

Adresar
planinarskih
domova
iz celog regiona
na jednom mestu

Putovanja,
planinarenja,
najave akcija,
kupi-prodaj,
izveštaji sa akcija...

Stare brojeve magazina „Moja planeta“ možete skinuti sa Internet adrese:

www.mojaplaneta.net
na linku ARHIVA

SLEDEĆI BROJ MAGAZINA „MOJA PLANETA“ IZLAZI 1. DECEMBRA 2017.

EXTREME SUMMIT TEAM

10/11 2017. Moja planeta

Bjelasica i Komovi, Nacionalni park „Biogradska Gora”

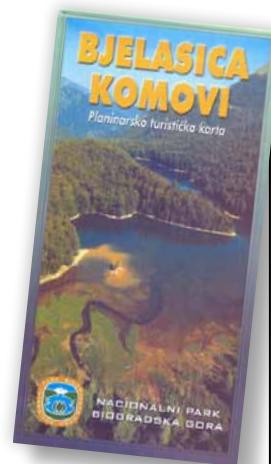
Razmer: 1:60.000

Format: 66 x 94 cm

Format savijene: 12 x 23 cm

Opis: Na planinarsko-turističkoj karti planina Bjelasica i Komovi prikazana je granica nacionalnog parka Biogradska Gora sa granicom zaštićenog područja. Na poledini karte date su turističke informacije sa fotografijama i tekstovi o planinama Bjelasici i Komovima, nacionalnom parku i gradovima Kolašin, Bijelo Polje, Mojkovac, Berane i Andrijevica, koji se nalaze na obodu planine Bjelasice.

Cena: 450 din. + PTT

RADAN i okolne planine, planinarsko turistička karta

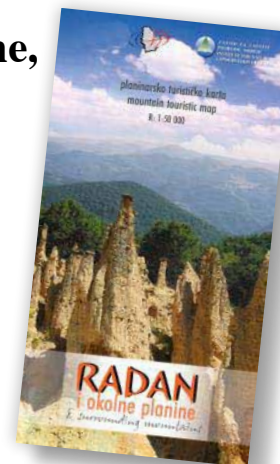
Razmer: 1:50.000

Format: 96 x 67 cm

Format savijene: 12 x 22 cm

Opis: Na karti je prikazano područje planine Radan planine i okolnih planina. Označeni su Đavolja varoš, Caričin grad i Prolom Banja sa turističkim objektima, stazama zdravlja i lovištima. Na poledini karte dati su osnovni podaci o prirodnoj i kulturnoj baštini i turističkim objektima na tom delu Srbije na srpskom i engleskom jeziku sa odgovarajućim fotografijama.

Cena: 450 din. + PTT

Suva planina i Svrlijske planine, planinarsko turistička karta

Razmer: 1:55.000

Format: 96 x 67 cm

Format savijene: 12 x 22 cm

Opis: Na karti je prikazana Suva planina i Svrlijske planine sa prirodnim i kulturnom baštinom, turističkim objektima i obeleženim planinarskim stazama. Na poledini karte se nalaze fotografije sa odgovarajućim tekstom na srpskom i engleskom jeziku.

Cena: 450 din. + PTT

Valjevske planine, planinarsko turistička karta

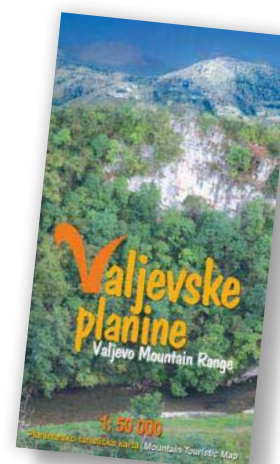
Razmer: 1:50.000

Format: 96 x 67 cm

Format savijene: 12 x 22 cm

Opis: Na karti je prikazano područje Valjevskih planina sa prirodnim i kulturnom baštinom i turističkim sadržajem. Na poledini karte date su fotografije sa odgovarajućim tekstom na srpskom i engleskom jeziku.

Cena: 450 din. + PTT

Divčibare, planinarsko turistička karta

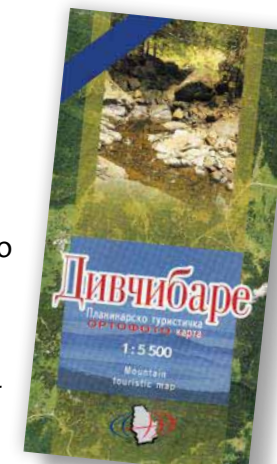
Razmer: 1:6.500

Format: 96 x 67 cm

Format savijene: 12 x 23 cm

Opis: Karta je izrađena na ortofoto podlozi sa prikazom turističkog sadržaja, planinarskim stazama, označenim vidikovcima i dr. Na poledini karte dat je tekst sa fotografijama o turističkom sadržaju na srpskom i engleskom jeziku.

Cena: 450 din. + PTT

Nacionalni park „Fruška gora”

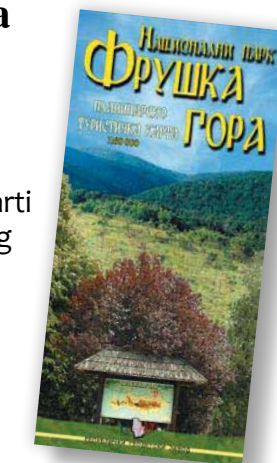
Razmer: 1:60.000

Format: 96 x 55 cm

Format savijene: 12 x 25 cm

Opis: Na planinarsko-turističkoj karti prikazano je područje nacionalnog parka Fruška Gora sa granicom zaštićene zone, granicama I, II i III stepena zaštite. Na poledini karte nalaze se informacije o Fruškoj Gori i Sremskim Karlovcima sa fotografijama.

Cena: 450 din. + PTT

Vlasina, predeo izuzetnih odlika

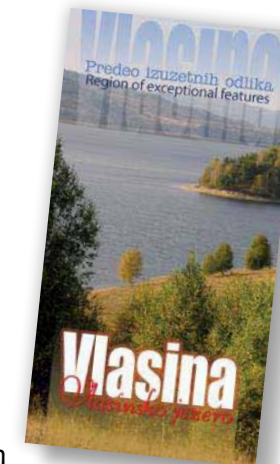
Razmer: 1:30.000

Format: 97 x 96 cm

Format savijene: 12 x 22 cm

Opis: Karta prikazuje područje Vlasinskog jezera sa širim okruženjem, zaštićeno krajem 2005. godine kao predeo izuzetnih odlika „Vlasina” i kategorisano kao prirodno dobro od izuzetnog značaja za Srbiju. Na poledini karte dat je tekst na srpskom i engleskom jeziku sa podacima o ovom predelu.

Cena: 450 din. + PTT

Nacionalni park „Tara”

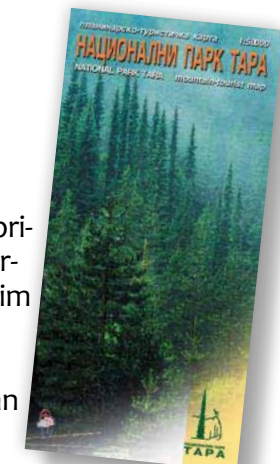
Razmer: 1:50.000

Format: 75 x 60 cm

Format savijene: 12 x 25 cm

Opis: Na planinarsko-turističkoj karti prikazano je područje NP „Tara” sa rezervatima prirode, planinarskim i pešačkim stazama i turističkim sadržajem. U prilogu su fotografije vrsta biljaka i životinja. Na poledini karte dati su plan grada Bajina Bašta i karta Šarganske osmice, kao i opisi turističkih izletišta.

Cena: 450 din. + PTT

Stara planina, park prirode

Razmer: 1:50.000

Format: 67 x 96 cm

Format savijene: 12 x 23 cm

Opis: Na planinarsko-turističkoj karti područja Stare planine i Pirota prikazano je područje parka prirode Stara planina sa granicama rezervata I i II stepena zaštite i lokacijama turističkog sadržaja. Na poledini karte date su fotografije i podaci na srpskom i engleskom jeziku o odlikama oblasti Stare planine, flori, fauni i vegetaciji ovog područja i turističkim objektima i izletištima. U prilogu je data karta područja parka prirode i turističke regije u sitnijoj razmeri.

Cena: 450 din. + PTT

Rajac, planinarsko turistička karta

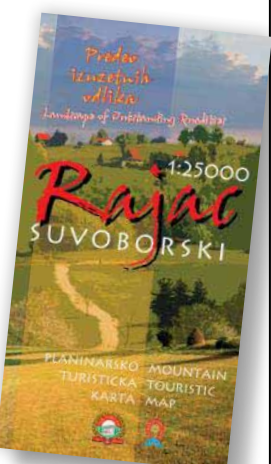
Razmer: 1:25.000

Format: 96 x 67 cm

Format savijene: 12 x 22 cm

Opis: Planinarsko turistička karta Rajca izrađena je u saradnji sa Planinarskim društvom „Pobeda” i na njoj je prikazano šire područje Rajca: od Ljiga na severu do Koštunica na jugu i od Struganika na zapadu do Boljkovca na istoku.

Cena: 450 din. + PTT

EKOLIST

ISKREN PRIJATELJ PRIRODI I ČOVEKU

ISKREN PRIJATELJ PRIRODI I ČOVEKU

ISKREN PRIJATELJ PRIRODI I ČOVEKU

Tel/fax: 021/780 - 537
Mobil: 065/888-08-57
E-mail: ekolist@yahoo.com
www.ekolist.org

*Prodaja u pretplati

Distributer:

magazin „Moja planeta”

Karte možete naručiti na e-mail:
magazin@mojaplaneta.net

Potrebno je da nam pošaljete
vaše ime, prezime, adresu,
naziv karte koju želite i koju
količinu naručujete.

DESTINACIJE

BUGARSKA

Belasica, Viskjar, Vlahina, Golo brdo, Konjavska planina, Ljuolin, Osogovska planina, Plana, Ruž, Slavjanka i Strandža

UKRATKO O...

Predstavljamo vam niz manje poznatih planinarskih domova, koji se nalaze uglavnom van nacionalnih parkova koje obično posećujemo. Iako nisu često na meti planinara, ove destinacije su veoma atraktivne i mogu da ponude obilje outdoor sadržaja u kojima mogu uživati planinari, ali i biciklisti.

BUGARSKA

Planina Belasica (БЕЛАСИЦА)

Planinarski dom Belasica [720 mnv]

Opis: kompleks od dve zgrade (stara i nova) sa 82 kreveta

Ima: vodu, struju, parno grejanje, kuhinju za korišćenje, veliku terasu internet...

Planinarenje: Kongur (1.951 mnv) – 3,15 minuta; Radomir (2.029 mnv) – 4,15 min.

Kontakt: info@hija-belasica.eu, +359 0896/68-83-78

Planinarski dom Kongur [1.280 mnv]

Opis: bivša granična karaula Kongur sa 50 kreveta

Ima: vodu, struju, grejanje na čvrsto gorivo, kuhinju za korišćenje...

Planinarenje: Kongur (1.951 mnv) – 2 sata; Radomir (2.029 mnv) – 3 sata

Kontakt: td_kalabac@abv.bg, +359 0882/96-63-07

Planina Viskjar (ВИСКЈАР)

Planinarski dom Brezite [823 mnv]

Opis: trospratna zgrada sa 40 kreveta

Ima: vodu, struju, grejanje na struju, ima restoran...

Planinarenje: Vrh Sveti Nikola (923 mnv) – 20 minuta, manastir Sv. Arhangel Mihajlo, izvor „Železna voda”.

Kontakt: tachevi92_ood@abv.bg, +359 0889/48-13-75

Planina Vlahina (ВЛАХИНА)

Planinarski dom Jana [723 mnv]

Opis: trospratna zgrada sa 69 kreveta

Ima: vodu, struju, grejanje na struju, ima restoran...

Planinarenje: Boboševski Ruen (1.134 mnv) – 1,30 sata, pećina iznad sela Skrino, Ruenski manastir – 1,45 minuta.

Kontakt: +359 0885/65-27-96

Golo brdo (ГОЛО БЪРДО)

Planinarski dom Orlite [892 mnv]

Opis: dvospratna zgrada sa 55 kreveta

Ima: vodu, struju, parno grejanje, ima restoran...

Planinarenje: Vetruška (1.158 mnv) – 1,10 minuta; Ostrica (1.147 mnv) – 2 sata

Kontakt: obshtinaradomir@abv.bg, +359 0885/02-60-50

Planinarski dom Slavei [878 mnv]

Opis: dvospratna zgrada sa 55 kreveta

Ima: vodu, struju, parno grejanje, ima restoran...

Planinarenje: Vetruška (1.158 mnv) – 1,10 minuta; Ostrica (1.147 mnv) – 2 sata

Kontakt: obshtinaradomir@abv.bg, +359 0885/02-60-50

Konjavaska planina (КОНЯВСКА ПЛАНИНА)

Planinarski dom Momin kladenac [853 mnv]

Opis: trospratna zgrada sa 30 kreveta

Ima: vodu, struju, parno grejanje i kuhinju za korišćenje.

Planinarenje: Kološ (1.314 mnv);

manastir Sveti duh; zaštićeno prirodno dobro Jankovec sa starom hrastovom šumom – 1,30 sati.

Kontakt: obshtinaradomir@abv.bg, +359 0882/96-64-82

Planina Ljuolin (ЛЮЛИН)

Planinarski dom Bonsovi poljani [979 mnv]

Opis: prizemna zgrada sa 19 kreveta

Ima: vodu, struju, grejanje na struju, bar.

Planinarenje: Dupevnica (1.256 mnv) – 1 sat; Manatir Sv. Petka – 1 sat

Kontakt: bridgebg@gmail.com, +359 0988/93-65-35

Osogovska planina (ОСОГОВСКА ПЛАНИНА)

Planinarski dom Iglika [1.350 mnv]

Opis: dvospratna zgrada sa 37 kreveta

Ima: vodu, struju, parno grejanje

Planinarenje: Groba (1.319 mnv) – 0,30 minuta

Kontakt: +359 0888/53-46-31

Planinarski dom Osogovo [1.640 mnv]

Opis: trospratna zgrada sa 105 kreveta

Ima: vodu, struju, parno grejanje, restoran

Planinarenje: Kulin Kamik (1.919 mnv) – 0,50 minuta; Kjunek (1.923 mnv) – 1 sat; Ruen (2.251 mnv) – 3,30 sata.

Kontakt: hijaosogovo@gmail.com, +359 0888/22-79-68

Planina Plana (ПЛАНА)

Planinarski dom Peikova buka [1.150 mnv]

Opis: dvospratna zgrada sa 12 kreveta

Ima: struju, pijaću vodu na 2-3 minuta od objekta, grejanje na čvrsto gorivo, kuhinju za korišćenje

Planinarenje: -

Kontakt: +359 02/831-58-11, +359 0898/43-31-38

Ruj (РУЈ)

Planinarski dom Erma [720 mnv]

Opis: trospratna zgrada sa 26 kreveta

Ima: struju, pijaću vodu, grejanje na čvrsto gorivo, kuhinju za korišćenje i restoran.

Planinarenje: Trnski manastir, trnsko ždrelo, dom Ruj

Kontakt: obshtina_tran@mail.bg, +359 0877/09-68-97

Planinarski dom Ruj [1.508 mnv]

Opis: trospratna zgrada sa 33 kreveta

Ima: struju na agregat, pijaću vodu, grejanje na čvrsto gorivo, kuhinju za korišćenje.

Planinarenje: Ruj (1.706 mnv) - 1 sat, sela Zabel i Turokovci - 3 sata

Kontakt: ruj_hut@abv.bg, +359 0899/55-52-34

Planina Slavjanka (СЛАВЯНКА)

Planinarski dom Izvara [950 mnv]

Opis: bivša granična karaula

Goleševo sa 40 kreveta

Ima: struju, pijaću vodu

Planinarenje: Vrh Gjupin (1.362 mnv) - 2 sata; Gocev vrh (2.212 mnv) - 5 sati

Kontakt: elfa@phys.uni-sofia.bg, +359 0882/96-63-72

Planinarski dom Slavjanka [950 mnv]

Opis: bivša granična karaula Paril sa 25 kreveta

Ima: trpezariju

Planinarenje: Carev vrh (2.183 mnv) - 3 sata; Gocev vrh (2.212 mnv) - 5 sati

Kontakt: mominidvori@mail.bg, +359 0882/96-62-21

Planina Strandža (СТРАНДЖА)

Planinarski dom Božura [275 mnv]

Opis: Kompleks od dve zgrade (stara i nova) sa 100 kreveta

Ima: struju, pijaću vodu, parno grejanje i restoran

Planinarenje: Fakimska reka - 3 sata; Hajdučka poljana - 5 sati

Kontakt: +359 0898/66-63-46

REGISTRACIJA DOMENA

.rs .com .org .net .tv .me
pomoć pri transferu domena
WHOIS zaštita domena
SSL sertifikati

VPS SERVERI

veoma brzi SSD diskovi
jednostavan kontrolni panel
garantovani resursi
automatski backup

DEDICATED SERVERI

jednostavan kontrolni panel
automatski backup
managed ili unmanaged
99.9% uptime

VRHUNSKA PODRŠKA

Offsite backup jednom nedeljno
24/7/365 monitoring i optimizacija servera
Baza znanja sa detaljnim uputstvima
Proaktivni monitoring sajta

BESPLATNA MIGRACIJA

prebacimo fajlove, baze i skripte
zadržaćete sva podešavanja
bez prekida u radu sajta
uvek možete proveriti status

adriahost

Najbolji poslovni hosting u Srbiji

www.adriahost.rs prodaja@adriahost.rs 011 41 42 888

100% MERINO
WOOL ACTIVE WEAR

PURE NEW WOOL

OD SVAKODNEVNOG DO EKSTREMNOG

Merino world
WOOL PERFORMANCE

Facebook: merino world
Instagram: merino.world
www.merinoworld.shop

DOBRE OUTDOOR ČARAPE

Kada ste u prirodi, čarape treba da budu poslednja stvar o kojoj razmišljate...

Sigurno poznajete planinare koji svaku zgodnu priliku na stazi koriste da zamene čarape, ili pak one koji i danas, pored svih tehnoloških inovacija tekstilne industrije, koriste „stare, dobre pamučne čarape“ - i to dva para! Dobre outdoor čarape ne zadržavaju vlagu i omogućavaju stopalu da diše, smanjujući tako šanse da se stvore žuljevi i „kuvana noga“, pružajući celodnevni komfor. Danas postoji obilje materijala istkanih svim mogućim i nemogućim tehnologijama koji to omogućavaju.

Materijali

Sve outdoor čarape imaju različit procenat sintetičkih i prirodnih vlakana. Određeni miksovi pružaju poseban kvalitet, dugotrajnost i komfor.

Vuna: prijatno izoluje nogu i eliminiše vlagu

Likra, spandeks, elastin: daje čvrstinu

Najlon: obezbeđuje dugotrajnost

Coolmax i slični materijali: eliminiše vlagu

*Birajte vunu s manjim procentima ostalih materijala

Konfor

Primetili ste da outdoor čarapa nije ni iste strukture a ni iste debljine na svim mestima... Ojačanja se nalaze na peti, prstima, korenu palca (čukalj), dok se nešto tanje tkanje nalazi na gornjem pregibu stopala. Na taj način se smanjuje pritisak koji obuća vrši na kožu. Zbog toga je svaki par čarapa obeležen „leva“ i „desna“.

Šavovi

Bez šavova se ne može, ali oni su danas potpuno ravni, te ne predstavljaju problem i rizik za stvaranje tačaka „povećanog pritiska“ koji izazivaju žuljeve.

Tkanje

Bez obzira na konstrukciju ventilacionih žlebova i raspored zadebljanja, čarapa treba da stoji čvrsto na vašoj nozi, ali da ne ometa cirkulaciju i ne pravi tačke pritiska. Ona ne sme da spada ili da se nabora u cipeli. Takođe, guma ne sme da vam se useca u kožu ili ojačanja prelaze preko krvnih sudova na zglobu.

Kontrola vlage

Suva koža stopala smanjuje šanse da se stvore plikovi, ali u uslovima celodnevnog hodanja teško je izbeći znojanje. Tokom toplog dana vaša stopala mogu da izluče i 100 ml znoja, koji mora negde da ode. Dobre čarape u skladene sa dobrim cipelama obezbeđuju ekspresnu ventilaciju stopala, što garantuje da će vaše noge biti suve.

Veličina

Svaka vrsta čarape ne odgovara obavezno svakoj nozi. Možda se tačke ojačanja ne poklapaju s vašim stopalima, ili su pojedine vrste tkanja suviše kruta za vaš ukus. Pored toga, bitno je i da vam veličina odgovara. Suviše male ili prevelike čarape zadaće vam muku, baš kao i neodgovarajuće cipele.

Ventilacija

Žlebasto tkanje nalazi se duž krivine tabana, dok su slični, ali uspravni žlebovi na delu čarape koji prekriva potkolenicu. Oni služe za odvođenje vlage i veoma su značajni za ventilaciju.

Pravilan izbor

Vuna - prirodni je materijal koji nema alternativu. Od svih high-tech materijala koji su se pojavili u poslednje vreme, i koriste se za odeću za sportove u prirodi, takozvane outdoor sportove, nijedan ne može prevazići osobine vune kao materijala za izradu čarapa. Možda niste primetili ali vaša stopala imaju više znojnih žlezda po kvadratnom centimetru (oko 550) nego bilo koji drugi deo tela. Svako stopalo izluči oko 1,2 litra znoja nedeljno. Sva ta vlaga predstavlja jedan od najvećih razloga zašto naša stopala postaju hladna, jer je voda 32 puta bolji toplotni provodnik nego vazduh. Vuna ima osobinu da može da apsorbira vlagu do 30% svoje težine a da ne izgubi sva ostala svojstva, toplotnu izolaciju i mekoću. To pomaže da vašim nogama bude suvo, toplo i udobno, nešto što sintetičke čarape ne mogu. Vлага apsorbirana u vunanim čarapama teži da ispari ili ostane u njima, radije nego da ode u uložak cipele. To može biti poboljšano, naravno noćnim menjanjem čarapa. Poznata je činjenica da su vunene čarape takođe mnogo manje sklone „smrdljivim nogama“ posle nekoliko dana, nego sintetičke.

HIMALAJI

EKSPEDICIJA

*Grupa planinara iz regiona s vodičem **Nebojšom Bošnjakom** pohodila je legendarni masiv i prešla magičnu granicu od 5.500...*

Učesnici

Himalaje pohodili: **Nebojša Bošnjak** iz PD „Kinda“ Kikinda, **Mileva Radović** iz PD „Trebević“ Novo Sarajevo, a iz beogradske „Pobede“ bili su **Zoran Suknjaja**, **Zoran Živanović**, **Svetlana Terzić**, **Maša Terzić** i **Svetlana Kuzmanović Živanović**.

Za put za Himalaje nije nam trebalo mnogo. Bili smo spremni izgleda već godinama unazad, samo smo se dogovorili da to bude baš sada. U stvari, čekali smo dobre vetrove i duge sunčane zrake koji grle bele vrhove. Imali smo sve slike u zenicama, samo je trebalo da ih trajno zapišemo u srcima.

Himalaji, planinski venac dug preko 2.400 km prostire se kroz pet azijskih država - Pakistan, Indija, Kina, Butan i Nepal. Za našu planinarsku turu odabrali smo nepalski deo Himalaja. Naš plan je bio da se od Lukle uputimo ka Namče Bazaru a odatle trasom ka Everest baznom kampu, da popnemo Kala Patar (Kala Patthar) 5.550 mnv i Nangr Cang (Nangkar Tshang) na 5.083 mnv.

Avion koji se vinuo sa aerodroma „Nikola Tesla“ i odneo nas put Dubaija bio je prepun šarenog sveta, od naših ljudi znatiželjnih da dožive čudesni grad na vodi i pesku, do arapskih žena odevenih u duge linije tamnih ili šarenih marama i haljina, a od ljubitelja planinskih visina bili smo samo mi. Gladni putovanja i iščekivanja susreta sa gorostasima zemaljskog šara, posle kratkog zadržavanja u Dubaiju, nakon ponoći, po vrelini asfalta ukrcavamo se u avion na drugi let koji nas nosi u Katmandu. Lica nepojamno drugačija - alpinisti, trekeri, planinari i azijski pečalbari. Sve krcato kao košnica. Jutarnje sletanje na prazan aerodrom u Katmandu. Vazduh već miriše na sve do sada nedoživljeno, na drugačiji civilizacijski krug. Prosto

treperimo od sreće. Neverovatno brzo završavanje formalnosti oko dobijanja vize i čekamo lagano pristizanje naših transportnih vreća, vidno obeleženih za svaki slučaj. Na izlasku gledamo da li i nas neko čeka. Dobro je, olakšanje: „Mr Nebojsa Bosnjak“ - napisano ime na papirnom panou u rukama našeg, u narednim danima, domaćina Anisa Sarme, sa širokim osmehom na licu i od srca izgovorenim „Namaste!“. Prvi susret sa saobraćajem grada gde automobili i motocikli odasvud izlaze i ulivaju se u glavne ulice, bez nervoze i trubljenja. Smeštaj u kvartu Tamel u istoimenom hotelu, u srcu grada. Na sve strane vidimo privlačne prodavnice planinarske opreme, čini nam se da nam baš sve treba. Pašmina, vuna, tigrova mast, mantre,

mirisni štapići koji omamljivo isparavaju na raskopanim ulicama, muzika iz budističkih hramova, prašina koja neumoljivo lebdi a vredni prodavci uzaludno je rasteruju, vremesna i bivša deca sada već uvelog cveća...

Jutro ovde rano sviće. Sunce je visoko na nebeskim visovima. Poranismo u pet sati, spuštamo stvari do džipa i sat kasnije već idemo ne baš pustim ulicama Katmandua. Lagano ulazimo, naizgled bez gužve, u aerodromsku zgradu. Brzo prolazimo sve kontrole ali ipak ne polećemo tek tako. Čekamo avion koji je izvrteo nekoliko krugova do Lukle i natrag pre no što je došao red na naš let. Avion je mali za naše strahove. Dobijamo bombonicu za srećan put. Momci hrabro grle kamere, fotoaparate i telefone,

kao snimaju svaki trenutak uzbudljivog poletanja, leta i još uzbudljivijeg sletanja na kratku pistu prostrtu iznad provalijske terasaste tereni ispod nas kao žive izohipse koje grle blage predele čudesnih Himalaja. U procepu između neba i zemlje snežni vrhovi. Poželiš da dotakneš neprolaznost. Vetar je jak i ljut, ljuštjuška nas kao perce, propadamo, lelujamo pa opet propadamo. Bilo je taman da se naviknemo na taj ritam, kad u daljini na terasi ispod vrhova pred nama ugledasmo onu belu pravu liniju što razdvaja pistu na dve trake. Spasonosna Lukla. Aerodrom „Tenzing i Hilari“. Jedinstveni osećaj da smo preživeli prvo iskušenje Divplanine.

Na brzinu pokupljene stvari, kratke pripreme i čaj u bašti, voda i beli luk u prodavnici (molim bez čuđenja, veoma je koristan jer sa visinom čini se da je hrana sve neukusnija, ali nije stvar do hrane već do visine), pa put pod noge. Inače, u našem slučaju sa visinom apetit nam je rastao do abnormalnih razmera, što je svakako nadprirodna pojava vredna posmatranja.

Sunce prži kako to već čini ovde. Put od Lukle do Pakdinga (Phakding) prati dolinu reke Dud Koshi Nadi (Dud Koshi Nadi). Nanizana sela i kuće kraj puta pune su života. Sve mili uz i niz planinu, tiska na putu, u oba smera ljudi, životinje, tovari, planinari, porteri... Kroz pitoreskna sela, popločana kamenom, čista i umivena, ofarbanih prozora i vrata, prolazimo pored niza budističkih molitvenih valjaka koje okrećemo s desna na levo, dok se veselo oglašavaju zvona zanjihana njihovim okretanjem. Selo Gat, Nurn-

ing i Čuhuthava - u dugom nizu kamenom popločanih i omeđenih staza ogromne kamene gromade obučene u molitvu. Noćenje u Pakdingu. Sunce se ovde brzo sklanja iza vrhova. Postaje prilično hladno. Od svih prostorija u lodževima se greje samo trpezarija. Obično se založe jedna do dve vatre kada se smrkne, posle pola šest. Sa visinom energetska vrednost ogreva je sve manja srazmerno količini kiseonika. Druge prostorije se ne greju.

Dan peti - rani polazak iz Pakdinga sa 2.610 mnv, put Namče Bazara na 3.440 mnv. Put vodi dolinom reke Bote Koši Nadi, preko visećih mostova nestvarno razapetih između litica. Mostovi kao klatno zanjihani kada tovarne kolone u nizu lelujavom stazom hodaju nad ambisom kanjona. Pored staza su šume rododendrona i magnolija. Staze su strme, mestimično popločane i učvršćene stepenicama.

Selo Monjo je kontrolna tačka od koje sledi ulazak u nacionalni park Sagarmati. Selo Tava zaslužuje svaku preporuku za uživanje na terasama iznad reke, uz topli „ginger tea“ (čaj od đumbira). Taj čudesni čaj pratio nas je sve vreme puta u različitim oblicima, u kombinaciji sa drugim čajem, skuvanim i isečenim komadićima ili narandanim, sa medom i bez njega, topao taman da ugreje i okrepi. Prijao je našim žednim dušama i umornim telima. Odavde na oko 3.000 mnv počinje jači uspon, prvi problemi sa visinom i probavom. Baš tu, kao otkrovenje, između razgrnutih grana pruža se veličanstveni pogled na Everest i zlatokosu perjanicu od snega i vetra.

Naredna dva dana imamo smeštaj u Namče Bazaru na 3.440 mnv. Odatle jedan dan idemo na aklimatizacioni uspon do hotela „Everest view“ na 3.880 mnv. Uspion i hodanje oko četiri sata. Nebo je širom otvoreno, jasno i čisto. Podupirači nebeskog svoda nadmoćno dominiraju očnjim vidom: Everest, Loce, Ama Dablam, Kumbila, Tamserku, Kamteka... Već je osetno hladnije, danju a i noću. U sobi je prilično hladno. Štedljive sijalice, ni one da te ogreju makar svetlošću. U lodževima sve je uredno i čisto što je neverovatno za ovo surovo podneblje i nadmorsku visinu. Kao verna slika mog klimatskog preobražaja: ležim u vreći, perjanu jaknu sam obukla natraške da bih grejala ruke. Ne mogu da držim knjigu, prsti mi se smrzli, pa nosim rukavice! U trpezariji je 11 °C, napolju 8 °C a u sobi - ne znam.

Sedmog dana našeg putašestvija, stigli smo u selo

Tengboče. Ceo put dovde je u dobrom stanju. Ali radi potreba naroda koji živi u ovim predelima i njihovog neminovnog prosperiteta, donirali smo 1.000 rupija za izgradnju puta. Kamen je ovde jedini građevinski materijal koji je uklesan u litice. Ovom stazom hrle nepregledne kolone planinara. Ulazimo u selo Pungi Tanga (Phungi Thanga, 3.250 mnv) posle skoro 500 metara spuštanja. U selu je niz većih molitvenih valjaka koje voda pokreće i okreće. Posle visećeg mosta mali odmor, ručamo samo čorbu od paradajza jer sledi uspon od 600 mnv uz serpentine koje nas vode direktno do manastira Tengboče iz 17. veka, gde smo prisustvovali poslepodnevnoj molitvi. Inače, ceo potez prema Tengboču je zapravo šuma rododendrona, a Sunce i prašina nas nemilice prate. Smeštaj je bio u lodžu pod imenom „Raj“ („Paradise“), 3.867 mnv. Ovde je skroman smeštaj. Trpezarija je prostrana, svetla i topla. Pre večere dobijamo vrele bele peškiriće, umotane u rolnice, da operemo ruke a bogme i lice.

Sledećeg dana idemo za Dingboče, još 500 m u nebo. Bože moj, doručak je opet poridž (kuvana kaša od žitarica) obogaćen samo jabukama jer drugog voća nema, banane i pomorandže davno smo pojeli. Nemamo apetit. Na silu gutamo po par zaloga. Ovo je već težak dan. Opet strma vijugava staza koja se lagano pruža uklesana u liticu. Visina je 3.900 mnv. To nije bio baš moj dan. Ruke su mi bile teške i spavalo mi se. Tako nekako guramo kroz Pangboče na 3.930 mnv, pa kroz selo Šomare (Shomare) na 4.010 mnv, gde ćemo inače spavati u povratku. Tu dođoh k

sebi zahvaljujući čaju od đumbira i komadićima koje sam sažvakala, kao i paradajz-čorbi. Inače, hladno je: sunce greje, ali vetar hladi. Sve vreme smo u perjanim jaknama. I drugi su dobro ušuškani u jakne, polare, vunene kape... U tom danu dalje prelazimo most koji nas strmom stranom uključuje na padinu, pa uzbrdo izlazimo na plato, širok i brežuljkast, na kome je Dingboče (4.410 mnv).

Za razliku od smeštaja u Tengboču gde smo spavali u depandansima, tj. barakama, ovde smo smešteni u kamenom lodžu „Bright Star”. Zgrada je toplija izgledom, ali i ambijentom. Beli kamen i u zeleno ofarbani prozori. Novo i čisto. Meni obećava. Jeli smo do sada najbolju čorbu od paradajza, baš po mom ukusu, uz kombinovanje sa belim lukom i spasonosnom „zdenkom” (topljeni sir iz našeg detinjstva). Željno smo čekali pitu od jabuka jer danas je Mici rođendan a i Nova 2074. godine prema nepalskom kalendaru.

A sada malo o tehnici. Ovde nema signala mobilnih operatera, a inače ga uglavnom ima na ostalim destinacijama na manjim visinama. Moguće je samo da se kupi kartica za Wi-Fi. Košta 600 rupija (nešto oko 660 dinara), pa dok se ne potroši. U svim lodževima je moguće oprati veš i okupati se - naravno, uz naknadu. Tako je i sa Wi-Fi i punjenjem telefona i drugih baterija i aparata. Flaširana voda može da se kupi svuda, a i kolači mogu da se naruče u lodževima. Hrana je raznovrsna ali je druga stvar što na tim visinama imamo deficit apetita.

Upravo ovde je Nebojša sreo Dragana Čelikovića iz

Kragujevca. Penje Loce iz trećeg puta (i sada kada pišem ovaj izveštaj znam da je uspeo da popne - novine objavile a mi mu čestitamo). Bio je sa ekipom stranaca u kojoj su uglavnom kineski penjači. Osam hiljada je mera, ostalo je ostalo.

Drugi dan u Dengboču je bio za aklimatizacioni uspon na Nangr Cang na 5.083 mnv. Cela ekipa je izašla na vrh, uspon je bio više od 600 mnv. Uspom je išao stazom odmah iznad lodža, kroz makiju. Na prevoju smo krenuli desno strmom stranom od trave, peska i kamena. Sam vrh je kamenit, sa pobodenom metalnom šipkom o koju su okačene, zrakasto u više pravaca, molitvene zastavice. Naspram nas Ama Dablam, katkad prekriven belim oblačnim zastorom koji je nadolazio iz doline. Na svu sreću na ovoj visini oblaci brzo dolaze ali od odlaze. Vreme uglavnom sunčano. Predveče je počelo da se menja. Noć. Pada sneg.

Jutro, dan deseti. Sneg se zabeleo. Noću je napadalo oko 15 do 20 cm snega. Crno-bela slika, pomešani kamen i sneg. So i biber posuti po padinama divova i glečerskim dolinama. Polazimo put Lobočea, visina 4.910 mnv. Vreme je mirno, sa visokim oblacima. Vetra gotovo i da nema. Sunce delimično progrevava kroz oblake. Uskom ugaženom i prilično klizavom stazom, uglačanom koracima stotina planinara, idemo do Duše (Dusha). Kretanje je u koloni, razvučeno dokle pogled dopire. Ima par kuća, deluju kao da nema nikoga. Prelazimo mali most nad bučnom planinskom rekam koja nastaje od snega Kumbu glečara koji se upravo tu završava, tik uz selo Tokla (Thokla, 4.620 mnv). Pauza za ručak. Meni ne menjamo - „tomato supa” i čaj. Imamo glavobolju ali joj odolevamo. Krećemo uz strmu stranu iznad Tokle, nekih 200 mnv, na prevoj. Mirna kolona planinara, portera, Šerpasa i jakova natovarenih ekspedicijskom opremom. Za sat i petnaest minuta izlazimo na plato gde su na ogromnim kamenim blokovima uklesana sećanja na stradale planinare i alpiniste. Table sećanja pričvršćene na kamene zidove. Odatle još sat vremena i petnaest minuta do Lobočea. Idemo ivicom Kumbu glečera. Na sve strane samo kamen sa snežnim kapama proviruje i svedoči snagu glečera. Nebo se ne nazire.

Lodž „Hotel Peak XV”. Hmmm, prijatna trpezarija. Zidovi „obučeni” u drvene panele a zid prema ulici u staklu. Hvatamo čošak desno. Sneg pada u sitnim i retkim pahuljama. Hrana je odlična. Apetit opet stanuje u našim stomacima! I ponovo onaj slatki pečeni krompir sa himala-

jskom solju. Ne odričem ga se ni za ručak ni za večeru, nikako. Inače, doručak, šta da pišem, opet u vidu poridža ili omleta. Nebojša spominje knedle sa šljivama. Ko bi rekao da imamo snage da maštamo o hrani na bezmalo 5.000 mnv, kada po prirodi (zakonu) visine gasi se interesovanje za hranu. Glavna zabava je u kartama. Mozak radi uprkos nedostatku kiseonika.

Naši vodiči Nurbu i Prokas bdiju nad nama da nam štogod ne zafali. Prokas od Lukle tegli u rukama kartonsku kutiju, uvezanu kanapom unakrst, sa svežim voćem za nas: bananama koje smo prvo pojeli, pomorandžama koje su odmah potom nestale i jabukama koje još istrajavaju.

Noć je u lodžu bila veoma hladna. Para izlazi iz usta. Kratak dah budi nas iz sna svaki čas. Toplu vodu smo inače morali da pijemo svako veče. Napolju je vetar duvao orkanskom snagom, udarao silno u prozore i valjao sve što nije bilo pričvršćeno ili dovoljno teško da odoli njegovoj snazi. Ujutro su stakla u trpezariji bila zamrznuta, samo se jutarnje svetlo lenjo i nejasno razlivalo kroz njih. Nebo je bilo kristalno jasno a vetar je brijao snažnim udarima i do (čini mi se) 100 km/čas. Idemo za Gorak Šep (Gorak Shep, 5.140 mnv).

Kolona ljudi lagano je krivudala ivicom Kumbu glečera. On deluje impozantno i teško ga je opisati u svoj punoći slike koju formira. U svom gornjem delu on je jasan i neobuzdano beo. Svojim daljim tokom, kada napušta Everest i formira dugački vijugavi jezik, njegova snažna ledena masa izbrzdana je dubokim pukotinama

mestimično proširenim u prave ledene pećine u kojima se svetlost poigrava sa belinom kristala vode i daje nestvarno providnu plavičastu boju. Ideš tako pokraj njega a ne možeš ni da naslutiš veličinu koju zauzima duboko i daleko od naših očiju.

Razdaljinu od Lobočea do Gorak Šepa, prešli smo za tri sata. Neumoljivi vetar pomno nas je pratio. Gorak Šep pojavljuje se iza zavoja brežuljka sa koga se lagano spuštamo. Zgrade od kamena, „obučene“ u limenu odeću.

Dan dvanaesti, ustali smo u četiri sata. U sobi je minus 7 °C. Vlažne maramice su se zaledile, voda u čaši od termosaa takođe je bila skroz zaleđena. Vetar je cele noći udarao uraganski. Obukli smo sve što smo imali od vunenog veša,

perjanih i jakni protiv vetra. Bili smo i na većim visinama, trpeli veliku hladnoću, ali teško da je doživljaj bio ovakav. Po ledenoj i vetrovitoj noći (prema podacima dobijenim od logističke podrške, udari vetra su bili do 60 km/čas, a subjektivan osećaj hladnoće je bio minus 29 °C). Cilj je Kala Patar 5.550 mnv (negde piše i 5.616 mnv). Ruke ne osećamo, saplićemo se o vetar. Sunce obasjava vrhove - Everest, Loce i Nupce na prstohvat od nas. Na vrh smo izašli privučeni prvim zracima Sunca. Vilica se tresla od hladnoće. Na brzinu slikanje i pokušaj bekstva u podnožje vrha. Tog dana definitivno nije bilo mira u dolini Kumbu glečera. Vetar razara celom njegovom dužinom. Destinacija za povratak je do sela Šomare. Na nogama tog dana

smo proveli 13 sati.

Iz Šomarea put silazak do Namče Bazara i konačan povratak u civilizaciju do Lukle.

Vreme koje nije bilo obuhvaćeno boravkom u masivu Himalaja, marljivo smo uvezali sa doživljavanjem civilizacijskih vrednosti i spomenika kulture koje je ovo podneblje zapisalo u svom milenijumskom hodu. Spomenici koji su zaostavština za budućnost i kao svetsko kulturno blago nalaze se pod zaštitom UNESCO, nanizani su u Katmanduu i okolini. Jedan od spomenika u istočnom delu Katmandua je kompleks Pašupatinat (Pashupatinath), na obalama (za Hindu vernike) svete reke Bagmati. To je najstariji i jedan od najsvetijih ovdašnjih Hindu hramova koga

godišnje hodočaste hiljade pripadnika hinduizma. Ovo je mesto gde se vrše pogrebne ceremonije spaljivanja tela pokojnika čiji pepeo sa obala Bagmatia nošen vodama stiže od svete reke Gang. Glavni hram posvećen je bogu Šivi a ceo kompleks sastoji se od više hramova i drugih građevina. Postojanje Pašupatinat svetilišta datira od 5. veka, dok današnji izgled potiče iz 15. veka uz dogradnju u kasnijim periodima.

Mesto sa životno veselije strane je Buda stup (Boudha stupa), podignut na drevnom trgovačkom putu iz Tibeta prema Katmandu dolini. Najverovatnije je izgrađen u 5. veku i tu su pohranjene relikvije - delovi Budinog tela (kosti, kosa, zubi), stvari koje je koristio, kao i sveti spisi. Inače, to je jedna od najvećih stupa na svetu.

Takođe, pod zaštitom UNESCO je i Baktapur (Bhaktapur) - Grad poklonika, drevni grad čija istorija seže do ranog 8. veka i bio je prestonica kraljevstva od 12. do 15. veka. Nalazeći se na trgovačkom putu između Tibeta i Indije grad je zahvaljujući bogatstvu bio i prestonica umetnosti i arhitekture, veličanstvenim zanatskim radovima u drvetu i keramici. Od istorijskih spomenika svakako ne možete da se otmete lepoti Kraljevske palate, posebno Palati sa 55 prozora i Zlatnoj kapiji, Durbar skveru, Taumadi skveru okruženom hramovima. Ceo grad je neverovatan spoj jarko crvene opeke i prozračnih drvenih čipkastih prozora.

Durbar skver u Katmanduu je srce starog grada i predstavlja kompleks starih hramova i palata, građenih između 12. i 18. veka, kao i mesto krunisanja kraljeva novije istorije Nepala. Tu se nalazi i palata žive boginje Kumari - devojčice koja se bira uvek iz kaste zlatara, po strogim pravilima, za koju se veruje da predstavlja manifestaciju ženske energije.

Ovo je svakako bilo izvanredno putovanje i dragoceno iskustvo. Vreme nam je bilo odlično, uslovi uspona veoma dobri za ovo podneblje i visine a celokupna organizacija putovanja i uspona, kao i svega što prati ovakav put, bila je bez greške. Prešli smo oko 200 kilometara i popeli se na dva vrha preko 5.000 mnv.

TEKST: SVETLANA KUZMANOVIĆ ŽIVANOVIĆ
FOTOGRAFIJE: NEBOJŠA BOŠNIAK

MATTERHORN

Težom stranom

Tročlana ekipa koju su činili alpinisti iz Srbije i Slovenije, ispenjali su „Majku svih rogova“ putem kojim se ređe ide - alpinistički...

San svakog alpiniste, popeti se na stenovitu piramidu, na prepoznatljivi detalj sa omota čuvenih švajcarskih čokolada, na najviši vrh Peninskih Alpa - Materhorn. Od trenutka kada sam 2010. godine prvi put ugledao kako se ponosno uzdiže iz švajcarskog gradića Zermata i onda mu se opet približio 2013. godine sa italijanske strane, više se nije postavilo pitanje da li ću i ja probati da se popnem, već je samo pitanje kojom rutom.

Čovek se priprema ceo život za ovakav uspon. Od trenutka kada sam prvi put „obukao“ alpinistički pojas, svaki moj korak, svaki moj uspon, sve me je pripremalo za ovo. Usponi dužine preko 500 m, usponi po ledu, snegu, u navezama, usponi na Mon Blan i ostale vrhove Alpa iznad 4.000 m, sve su to bili delovi slagalice zvane Materhorn. Za ovako nešto potrebno je da imate savršenu tehniku u prstima, snagu u svakom mišiću i trezvenost u mislima.

Planovi su postojali oduvek, ali potrebno je bilo uskladiti ekipu, vremenske uslove i slobodne dane. Ekipa se sastala u maju, na pripremnom usponu u Severnoj triglavskoj steni - Slovenska smer. Odabrana trojka, Mihajlo i ja iz Srbije, i Boris iz Slovenije. Bili smo zadovoljni kako smo funkcionisali zajedno. Ekipa je tu, tehničko znanje postoji, svi su u dobroj kondiciji i međusobno dobro sarađuju. Još samo dobro vreme, i krećemo. Još samo...

A ono nikako da dođe. Leto na izmaku, bliži se kraj avgusta, a tamo opet veje sneg. Nikako da se sastavi par lepih dana. I onda, kad smo već odustali i od ove godine, tračak nade. U sredu vest da je već tri dana stabilno

vreme i ako tako bude do subote - krećemo. Sreća nam se osmehnula i u subotu, 26. avgusta, u 6 časova izjutra, krećemo Mihajlo i ja iz Beograda put Ljubljane. Tamo se sastajemo sa Borisom i Tamarom, i odmah nastavljamo dalje put Italije. U mesto Červinja (Cervino) u podnožju Materhorna stižemo sledećeg dana u 4 ujutru. Skoro 24 časa vožnje bez prekida. Dajemo sebi par sati za malo sna, i negde oko 10 ujutru, 27. avgusta, nakon proverene vremenske prognoze u vodičkom info centru, nas trojica krećemo na uspon, a Tamara, kao logistička podrška ostaje kod auta.

Pravi uspon kreće od doma Abruzzi na 2.810 m (dotle se može pešice, biciklom, pa i žičarom). Pitomiji teren od zemlje i trave s početka zamenjuju stene, one vremenom postaju sve strmije, pojavljuje se i sneg i ponegde led. Nailazimo i na vertikalnu stenu, čistih 90 stepeni, visoku barem deset metara. Prelazi se uz pomoć fiksiranog užeta i našeg ličnog, ali i uz dosta fizičkog napora. Dalje staza nastavlja u istom maniru. Ne pričamo mnogo, svako je u svojim mislima. U meni kovitlac osećanja. Strah da neću uspeti, iako sam tako blizu. Možda nam vreme neće dozvoliti. Radost što sam konačno tu. Odlučnost da me sad ništa ne može naterati da odustanem. Pa opet strah... Planina se ne da, za svaki pređeni detalj moraš da se potrudiš. Konačno, oko 17 h stižemo do skloništa „Rifugio Carrel“ na 3.835m. Imamo sreće, samo nas sedmorica u skloništu tog dana. Topimo sneg da se opremimo vodom za naredni dan, krepimo se toplom supom i vrlo rano odlazimo na spavanje.

Sutradan utvrđujemo da je dvadesetčetvoročasovna

vožnja i uspon odmah nakon toga na visinu od skoro 4.000 m ipak ostavio traga. Mihajlo nas obaveštava da ima glavobolju, i on donosi odluku da odustane od uspona. Mi podržavamo njegovu odluku, ali me u tom trenutku obuzima neverovatan strah. Šta to znači? Da li i mi odustajemo? Ne! Posle konsultacije sa Borisom, ipak odlučujemo da nastavimo dalje. Mihajlo je u skloništu na sigurnom i možemo da ga ostavimo. Neverovatna sreća me obliva. Spremamo se. Dvojac čine Dragan Pavlović - Gaga (45) i Boris Strmšek (53). Dobro očuvani veterani.

Ponedeljak, 28 avgust, 6 sati ujutru, krećemo na završni uspon. Dvojna naveza se brzo kreće. Olakšava i to što ne moramo da se mimoilazimo sa drugima jer nema ljudi, samo još dve naveze koje su otišle ispred nas. Nisam doručkovao ništa tog jutra, samo jedan zalogaj sendviča. Nisam mogao od uzbuđenja. Neki grč mi je stegao stomak. Srećom, stalno sam pio vode, nju sam poneo i više nego dovoljno. Izlazimo na Pic Tyndall 4.240 m i tu smo napravili prvu pauzu posle tri sata konstantnog penjanja. Seo sam umoran i pojeo pola sendviča. Nije mi bilo ni do slikanja, ni do razgledanja okoline. Samo da malo odmorim i skupim snage. Najteže mi je pao deo kad smo posle par sati konstantnog penjanja morali da se spuštamo, otpenjanje na Col Felicite („Kuloar sreće“ - ko li mu dade takvo ime!), da bi se posle toga opet peli. Prati nas i promenljivo vreme. Kad se oblaci sklone, vide se kao na dlanu doline Zerma-

ta i Červinje i okolni vrhovi obavijeni snegom, ali kada se navuku, ne vidim ni Borisa na drugom kraju užeta. Temperatura konstantno ispod nule, ali se makar ne znojimo puno. Konačno, u 12,10, izlazimo na vrh, 4.478 m. Pao sam na kolena. U tom trenutku svet je stao, i trenutak je bio samo moj. Nije najviši vrh na koji sam se popeo, ali je definitivno najteži. I najduže sanjan. A onda malo razgledanja. Stojim na vršnom grebenu, jedna noga u Švajcarskoj a druga u Italiji. Prilazim metalnom krstu, prepoznatljivom obeležju, razvijam klupsku zastavu planinarskog kluba „Čelik“ iz Smedereva.

Kratko zadržavanje za fotografisanje, još jednom dodirujem obeležja na vrhu. Zbog lošeg vremena odlučujemo da krenemo odmah nazad. Sa jugozapadne strane se približava oblak koji ne planira da se skloni. Za alpinističke uspone važi da ako uspon ima određenu ocenu, spust ima ocenu više. A ovde je i uspon solidno težak. Alpinistička ocena je samo III UIAA, zbog postavljene užarije, lanaca i lestvi na nekim mestima. Ali i sa svim tim, uspon sa italijanske strane je za ocenu viši nego sa švajcarske strane, zbog strmih uspona, krušljivih stena, čestog prisustva snega i leda i naglih vremenskih promena.

Kod teških uspona, spust traje obično koliko i uspon. Sve vreme se spuštamo abzajl tehnikom. Imamo uže od 50 m, trebaće nam da ponovimo istu radnju oko 40 puta. Međutim, krušljive stene nam se pokazuju u

svoj svojoj snazi. Odvaljeni kamen nam preseca uže i skraćuje ga za 15 m. Ne damo sebi da nas uhvati panika. Svesni smo ozbiljnosti situacije, ali smo prisebni. Dobro je, još uvek imamo kakvo-takvo uže. Ponovićemo taj abzajl koliko bude trebalo, ali sići ćemo dole.

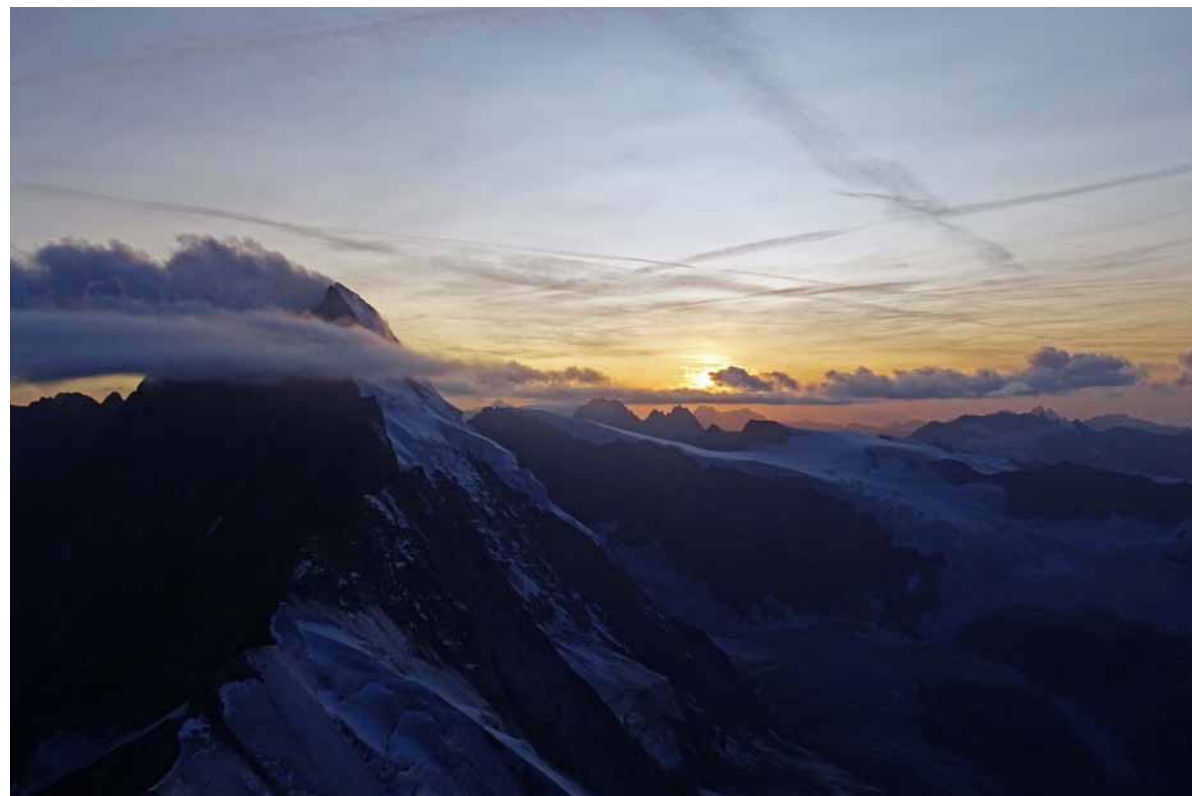
Negde oko 19 h vraćamo se do skloništa. Više od 12 časova konstantnog napora. Srećan sam što vidim Miha, ali još srećniji što nam je sačuvao mesta za spavanje. Došlo je novih 150 ljudi, spremaju se za sutrašnji uspon, najavljeno je odlično vreme. Meni je drago što nisam sa njima. Mesta nema za sve, ljudi spavaju čak i u WC-u.

Te noći nisam trenuo. Mešavina fizičkog umora, nedostatka kiseonika u skloništu i još uvek nesređenih emocija zbog uspešne akcije nije mi dala da spavam. Čak me je napala i mučnina. Zaspao sam tek pred zoru, kada su svi otišli na uspon a mi ostali sami.

Sutradan ujutru krećemo nazad. Sve mi je teško. Da ne znam da će mi oprema trebati i za buduće uspone, sad bih je tu ostavio. Kao što su mnogi to i uradili. U skloništu možete naći gomilu hrane i raznoraznu opremu koju su ostavili oni koji su se vraćali, da bi malo odmorili umorna leđa. Nikom ne pada na pamet da uzme nešto od toga, dovoljno mu je teško i ono njegovo. Iako je spust od skloništa malo lakši, nikako nije za podcenjivanje, naročito posle prethodnog napornog dana. I dalje sve radimo sa punom pažnjom. Kada smo se domogli doma „Abruzzi“, sve je bilo lakše. Ima još da se tabana do Červinja, ali tu smo.

U Červinju se srećemo sa Tamarom, pravimo kratku pauzu i krećemo nazad, i oko ponoći stižemo u Ljubljano. Tu se naše društvo razdvaja i naša ekspedicija završava.

DRAGAN PAVLOVIĆ
PK „ČELIK“, SMEDEREVO

MATTERHORN

Ka vrhu od sna do jave

Jedan usamljeni planinar iz Srbije osvojio je izazovni vrh u Alpima. Donosimo vam njegovu priču...

U Alpima, na granici između Italije i Švajcarske nalazi se vrh Materhorn. Doseže u visinu od 4.478 metara iznad mora i jedan je od najviših vrhova Alpa. Ima oblik ogromne strme i zakrivljene kamene piramide, čija je severna stena skoro vertikalna i izdiže se čitavih 1.200 metara iznad lednika. Dugo vremena je smatran neosvojivim i poslednji je vrh u Evropi koji je osvojen. Pre oko 150 godina, tačnije 1865. godine, u njegovo podnožje su došle dve ekspedicije. Vodila se trka između italijanskih i engleskih alpinista, koje je predvodio **Edvard Vimper**. Nakon nekoliko neuspešnih pokušaja Vimper je izabrao maršrutu koju su stanovnici Alpa od tada smatrali nemogućom za uspon, severno - istočni greben, koji počinje od jezera Švarce. Pošto nije uspevao da izabere dobar smer Vimper je smatrao da treba da pokuša da osvoji vrh sa istočne strane. To je uspeo **14. jula 1865. godine**. U povratku su četvorica od sedmorice članova ekipe pala sa stene u provaliju. Vimper i dvojica njegovih kolega su ostali nepovređeni. Sa druge strane, italijansku ekspediciju je predvodio čuveni Karel, koji se je, kada je video Vimpera na vrhu ispred njega, okrenuo i vratio nazad. Po nagovoru njegovih penjača Karel nekoliko dana kasnije ponovo kreće na Materhorn i osvaja ga bez ikakvih nesreća i nezgoda. Od tog pa do današnjeg dana pri osvajanju ovog vrha život je izgubilo više od 500 alpinista i planinara. Sve ovo govori o tome koliko je osvajanje Materhorna zahtevno i rizično. Mnogi ga zbog toga nazivaju „Evropski K2“, a neki i „Vrh smrti“. Poznat je i kao zaštitni znak švajcarske čokolade toblerrone.

Sa švajcarske strane Materhorn se nalazi na južnoj granici kantona Vale. Tokom leta ovde dolaze ljubitelji planinarenja i planinskog turizma, a tokom zime ljubitelji skijanja na Alpima. Zermat, čuveni centar zimskih sportova, nalazi se u podnožju Materhorna. Prvi avanturisti počeli su da posećuju doline reka Mat i Zas oko 1840. godine. Zermat se nalazi na nadmorskoj visini od 1.608 metara. Oдавde postoji železnička linija, koja povezuje dolinu Rone sa oblastima na većim nadmorskim visinama i koja je sa radom počela 1898. godine.

Dana 25. jula, oko 19 sati, u planinarski kamp „Atermenc“, u mestu Taš, koji leži na nadmorskoj visini od oko 1.400 metara i koje je od Zermata udaljeno oko deset kilometara, iz Srbije stiže planinar Živorad Mitić, član Planinarsko - ekološkog kluba „Gora“ Kragujevac. Na put od Kragujevca do Taša,

dug preko 1.830 kilometara uputio se pretodnog dana u četiri sata ujutru svojim putničkim vozilom. On će u danima iza 25. jula učiniti nešto što je dotad mali broj ljudi učinio: popeće se i spustiti sa „Vrha smrti“ potpuno sam - bez vodiča i bez kakve-takve pomoći koju na kritičnim tačkama uspona i spusta pruža uspon u timu. Tako će

ujedno postati i prvi Kragujevčanin koji se ispeo na ovaj teško pristupačni vrh. Još jedan zanimljiv podatak je da je najviši vrh koji je Mitić osvojio pre uspona na Materhorn bio je vrh Musala, visine od 2.925 metara na planini Rila u Bugarskoj.

U podnožje Materhorna dovodi ga neopisiva želja, jasno definisan cilj i

nesalomiva volja i rešenost da ostvari svoj san: da dođe u podnožje „Vrha smrti“, pogleda gore, krene i osvoji ga! I učinio je to! Pružio je korake od sna do jave! A taj put od sna do jave trajao je gotovo godinu dana.

Negde u leto prošle godine, prvi put kod njega se javlja ideja i želja da osvoji Materhorn. Tih dana on, sa

dvoje planinara u ekipi, koje upoznaje sa svojom namerom, posećuje planine Srbije, Crne Gore, Makedonije i Bugarske, na kojima osvaja vrhove između 2.000 i 3.000 metara. Istovremeno, u slobodno vreme na internetu prikupljaju sve potrebne informacije o samom Materhornu: o izboru najpovoljnijeg pravca, strane sa koje

će krenuti u osvajanje ovog vrha, o stazi i teškoćama na njoj, vremenskim uslovima pri usponu i spustu, smeštaju, o potrebnim finansijskim sredstvima... O svemu što je potrebno da uspešno okonča uspon na Materhorn. Prikupljaju i informacije o alpinističkim sredstvima i metodama neophodnim za uspon. Pribavljaju

potrebnu alpinističku opremu i na stenama Kablara uvežbavaju primenu alpinističkih tehnika uspona. Kako bi finansijske troškove sveli na najmanju moguću meru donose odluku da na stazu krenu bez vodiča koji će ih voditi na stazi. Sa alpinistima iz Srbije koji su se već ispeli na Materhorn obavljaju razgovore i prikupljaju informacije o problemima i teškoćama koje su imali u ekspediciji. Od sindikata u svojoj firmi „Zastava oružje“ uspeva da pribavi gotovo celokupan iznos potrebnih finansijskih sredstava za opremanje i odlazak na ovu ekspediciju.

U mesecu kada je planiran put u Švajcarsku ostaje sam u svojoj nameri

da se popenje na Materhorn. Bez tima, bez podrške kluba. No, bez obzira na to - on ne odsutaje. Na put iz Srbije do Materhorna odlazi sam. To najjasnije govori o tome koliko je bila jaka njegova želja i volja da ostvari svoj san.

Po pristizanju u kamp, umoran od puta leže i tone u san. Prvog jutra iz Taša taksijem odlazi u Zermat sa osnovnim zadatkom da prikupi informacije o vremenskim uslovima za uspon. Vremenske prilike su nepovoljne, jer već dva dana gore pada sneg. Mora da čeka poboljšanje vremena. Prvi dan koristi za šetnju i upoznavanje Zermata i lakši trening,

koristeći staze iznad Zermata za uspon na visinu iznad 2.200 metara. Tada je prvi put ugledao Materhorn i ostao zadivljen! Gleda u ogromnu zastrašujuću kamenu gromadu, koja se izdiže gotovo vertikalno u nebo! Visoko, visoko!

Vremenske prilike se ne menjaju nešto posebno ni u četvrtak. Tog dana izlazi na jedan od vrhova visine od oko 2.600 metara. Dan koristi za trening, relaksaciju i mentalno opuštanje. Po povratku u kamp informiše se o razvoju meteo situacije za naredne dane kada dobija povoljan izveštaj i donosi odluku, u petak kreće na Materhorn. U kampu

u večernjim satima obavlja poslednje pripreme za uspon.

Narednog dana iz Zermata kreće u devet sati prvom gondolom na visinu od 2.400 metara, odakle kreće na uspon. Nakon nekih dva sata uspona stiže u donji planinarski dom „Hornli hat“, na visinu od 3.200 metara, koji predstavlja tačku sa koje se kreće sa pravim usponom. Bez odmora nastavlja sa usponom, sa ciljem da do večeri stigne na visinsku tačku od 4.030 metara, na kojoj, na vrlo skučenom od kamena zaravnatom prostoru, postoji omanja planinska kuća, u kojoj se može skloniti od nevremena i u kojoj se može prenoćiti. Neposredno pre dostizanja cilja za taj dan, sustižu ga, a potom i nastavljaju ispred njega, dvojica alpinista iz Francuske i Holandije. U bivaku - daščari ostaju svo troje do jutra.

Narednog dana još pre zore Francuz i Holanđanin kreću ka vrhu. Mitić ima peh sa čeonom lampom, pa ostaje da sačeka svetlost dana. Oko 5,30 sati javlja se zora i Mitić kreće u završni uspon. Ova deonica rizična je od samog početka. Ispred njega stoje gotovo vertikalne stene. Sam je i sada mu je više nego išta potrebna pomoć članova u ekipi za uspon i kretanje u navezi. Sve vreme za uspon koristi i ruke i noge. Neprestano traži mesto za oslonac za noge i hvat za ruke. Koristi tehniku isključivo slobodnog penjanja uz stenu. Na visini od preko 4.000 metara prvi put se susreće sa tegobama na tim visinama: izražen zamor, a javlja se i pojačana žeđ. Teško je, ali mora se reći da ima i sreću. Vremenske prilike su pogodne

za penjanje. Koristi tvrdi snežnu podlogu za uspon, pa je rizik od proklizavanja u priličnoj meri manji.

Preostalih 440 metara savladava do 9 sati. I evo ga na vrhu Materhorn! Gore je vedro. Pogledi se pružaju u daljinu prema vrhovima Švajcarske, Italije i Francuske. Malo iza njega stiže grupa Švajcaraca. Na vrhu se zadržava se oko 45 minuta. Zakopan u snegu ostavlja metalnu pločicu na kojoj je izgravirano njegovo ime i prezime, grad i država iz koje dolazi i datum kada se ispeo na Materhorn.

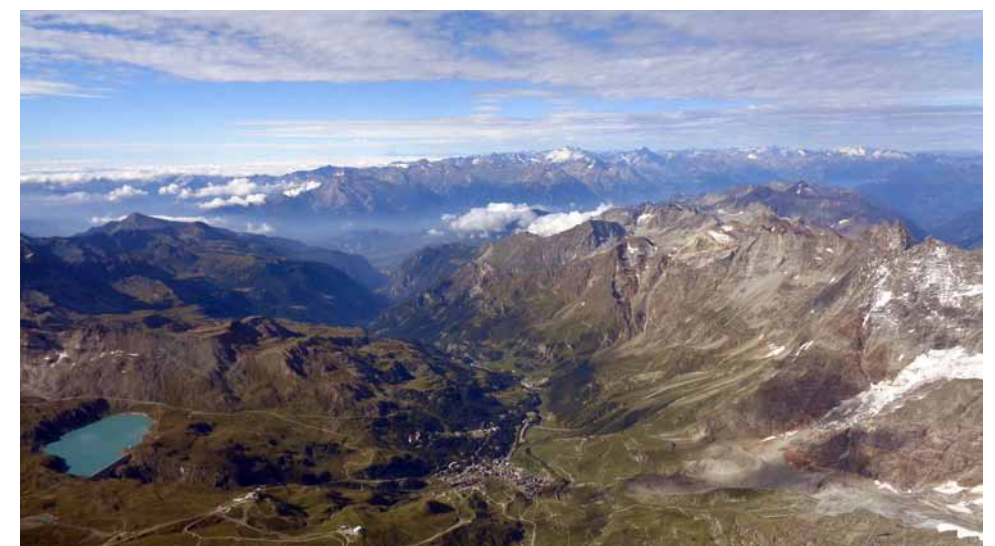
Preplavljen je utiscima. Oseća veliko zadovoljstvo što je uspeo, što je ispunio svoje snove. Ali, sve vreme razmišlja o spustu i zna da je zadatak ispunio do kraja tek kada stupi na sigurno tlo u dolini Zermata. Svakog trenutka je svestan opasnosti koje ga očekuju jer zna da je najveći broj alpinista i planinara nastradao upravo pri supsutu, zbog premora i opuštanja nakon postizanja cilja. U

vreme spusta sneg se topi, pa stazu čini mekom i klizvaom, što znatno otežava kretanje.

U planinarski dom „Hornli hat“ stiže oko 16 sati, svestan da je proputio poslednju gondolu koja se spušta u Zermat. Kako prenoćite u domu košta 150 evra, odlučuje da do Zermata nastavi peške spustom koji traje 4,5 sata. Poslednja „kazna“ u spustu sustiže ga u vidu kiše koja bez prestanka pada čitava dva sata. Pokisao do gole kože ali presrećan stiže u Zermat, do krajnjih granica iscpeljnosti, negde oko 20.30 sati. Iz Zermata taksi vozilom stiže u kamp na toliko zasluženi odmor. Odmor traje do ujutru, kada nakon pakovanja kreće na put za Srbiju.

Putuje nazad, srećan ispunjen mislima o ostvarenom snu. Svestan da je uspeo zahvaljujući svojoj ogromnoj volji i želji!

TEKST: ŽARKO PRODANOVIĆ
FOTO: ŽIVORAD MITIĆ

TRIGLAV

Tri planinarke i pet planinara iz **Srbije**, pod budnim okom lokalnog vodiča Danila Ceja, planinara-prijatelja iz Domžala, krenuli su put legendarnog vrha visokog 2.864 mnv...

San mnogih planinara, rođenih u onoj velikoj, davno bivšoj Jugoslaviji, posebno jugonostalgicara, odsanjala je grupa od osam planinara. Na akciji je bilo planinara iz tri kluba i to jedna članica „Vidliča“ iz Pirota Jasmina Vidanović, dva člana „Železničara“ iz Niša Jadranka Ilić i Dragan Radivojević, kao i pet članova PD „Suva planina“ Vojkan Komadinić, Bratislav Stanojević, Đorđe Đerđinov, Tatjana Ljubomirović i Nenad Minčić kao vodič grupe. Tri planinarke i pet planinara, a sve to pod budnim okom lokalnog vodiča Danila Cej, planinara-prijatelja iz Domžala.

Akcija je počela u četvrtak 17. avgusta u 19 h, kada smo krenuli put Bohinja. U Bohinjskoj Bistrici smo u petak ujutru pokupili lokalnog vodiča Danila i sa njim krenuli put Pokljuke.

Uspón ka Triglavu je organizovan od Pokljuke, preko „Vodnikovog doma“ na Velom polju i Konjskog

sedla do „Kredarice“, gde smo prenoćili. Drugog dana smo popeli Triglav, sišli sa njega, pa preko Triglavskog doma „Planika“ i Doma na Doliču, pa usponom preko „Hribarice“ došli do doline triglavskih jezera i spustili se na Dom kod triglavskih jezera. Tu smo imali drugo noćenje, da bi trećeg dana preko doma na planini Jezero i Dednog polja sišli na planinu Blato gde nas je čekao prevoz.

To bi bio telegrafski izveštaj sa jedne od akcija koje se ne zaboravljaju. Zbog toga ćemo malo i približiti samu akciju svima onima koji bi da se upute put Triglava, ili bi da sa nama krenu na istu ili neku drugu destinaciju.

Susret sa Slovenijom nakon desetina godina, bio je događaj za sebe. Jako uređena zemlja, kako što se tiče pažnje o životnoj sredini, tako i još po nekim pratećim elementima, koji boravak ljudima na nji-

hovim planinama čini posebnim. Broj i izgled svih planinarskih domova, njihova organizacija, kao i odnos prema planinarima, bez obzira na cenu, stvara kod ljudi osećaj da su dobrodošli, bitni i u neku ruku posebni. Normalno, tu je i vedrina planinara iz svih delova Evrope pa i šire, ljudi širokog srca, koji posebnost planine čine još izraženijom.

Na uspon smo krenuli oko 9,30 sa Pokljuke. Nakon desetak minuta, s puta smo se odvojili na planinarsku stazu, koja je krivudala kroz stoletnu zimzelenu šumu. Nakon sat vremena uspona, izašli smo na prevoj odakle se pružao pogled na Rudno polje. Rudno polje je završavalo visom Ablanca i Studorskim prevalom, a mi smo nastavili ka prevoju između Viševnika i Draškog vrha, odakle je pogled pucao na Bohinjsku dolinu. Staza je dalje išla desnom stranom padine, a nad nama se nadvio Tošč. U podnožju se naziralo Velo

polje. To je bio prvi znak da se bližimo prvoj većoj pauzi. U 13,15 smo stigli do Koče, „Vodnikovog doma“ na Velom polju, gde smo obnovili rezerve vode, prezalogajili i nakon nekih četrdesetak minuta krenuli dalje put „Kredarice“. Put nas je vodio kroz prekrasne predele sa vidicima koji su nam se nudili dok su nam teški ranci odvlačili pažnju sa lepote predela. Nakon sat vremena smo stigli do prevoja Konjsko sedlo, odakle je išao finalni uspon na Kredaricu. Nakon kraće pauze, krenuli smo hlabro, ali uspon nas je primoravao na češće pauze, tako da smo na domu bili tek oko 19 sati. Nakon prijavljivanja u domu, odmora i večere smo požurili u krevete da bi odmorni dočekali sutrašnji dan.

Jutro je osvanulo sa nebom prekrivenim laganim oblacima. Na istoku se naziralo sunce, vreme koje je obećavalo da će nam dozvoliti da popnemo vrh. U

sedam sati smo krenuli na uspon na Triglav. Tu su se neki od članova grupe prvi put susreli sa klinovima, sajlama i drugim elementima zahtevnog uspona. Nakon prvih nesigurnih hvatova i koraka, samopouzdanje je polako raslo, tako da je pod budnim okom Danila - lokalnog vodiča, i malo iskusnijih članova grupe, grupa preko Malog Triglava stigla na odredište - vrha Julijskih Alpa - Triglav 2.864 mnv u 8,35. Susret sa najvišim vrhom bivše nam domovine, teško je opisati. To je za mnoge bio san koji su konačno odsanjali. Lično, nakon dva neuspešna pokušaja pre nekih tridesetak godina i meni se ispunila želja da popnem do sada meni neispenjan vrh.

Nakon kraćeg vremena za slikanje i uživanje na vrhu, došlo je vreme da vidimo kako izgledaju sajle odozgo. Svako od nas iskusnijih bio je zadužen da silaženje sa vrha ne bude veći problem nego uspon. Na prevoju posle Malog Triglava, priroda nas je obradovala divokozom na nekih desetak metara od nas, što je sam prizor učinilo još neverovatnijim. Mirno nas je posmatrala, bez imalo bojazni, a onda kao što se i pojavila tako je lagano i nestala na strmim padinama planine. Grupa je uz konstantnu instruktažu bezbedno sišla do „Kredarice“ za nekih sat i po. Tada smo mogli malo da se opustimo i malo više radujemo zbog toga što je cela grupa popela vrh.

Ipak, put je bio pred nama i to ne mali. Preko sipara i nešto malo sajli prešli smo do „Koče pod Triglavom - Planika“, kratko se fotografisali i krenuli put „Koče na Doliču“. Sama staza je prolazila pod Triglavom, ali su oblaci iz kojih je sada već počela da sipi slaba kiša, onemogućili da vidimo vrh Triglava. Staza je prolazila preko često zahtevnih stena obezbeđenih sajlama, a kiša je samo pojačala osećaj nesigurnosti, zbog klizave stene i vlažne sajle. Nakon nekih sat i po je kiša prestala da pada, ali su stene i dalje bile klizave, što je zahtevalo dodatnu pažnju. Ipak grupa je za nekih tri sata stigla do doma - „Koče na Doliču“ koji je bio na prelepom mestu, kao iz filmova o Hajdi, sa planinskim vrhovima u pozadini smešten pod vrhom Kanjevec (2.659 mnv).

U domu smo se okrepili, malo prosušili i krenuli dalje ka odredištu - „Koči pri sedmerih jezerih“. Usput je trebalo savladati dobar uspon po siparu u podnožju Mišeljškog koneca, da bi izašli na prevoj Hribarico, pa dalje put doline triglavske jezera, polako sišli do samih jezera. Sa desne strane staze je dominirao vrh Malo špičje, koji je izgledom podsećao na Materhorn. Sa desne strane se naziru još jedan dom - „Zasavska koča“.

Sam prvi susret sa jezerima nije bio impresivan, zbog toga što su prva dva jezera na koja se nailazi bila - kako zbog perioda godine, tako i zbog dosta sušnog perioda - sa malom količinom vode. Spuštajući se dalje niz dolinu smo ugledali i nesvakidašnji prizor, na dvadesetak metara od nas, gotovo na samoj stazi, stajao je kozorog, mirno, dostojanstveno, kao da nas nije ni primećivao, a malo zatim smo ugledali i drugog kako ležari ispod jedne stene na travnatoj zaravni. Grupa je kao omamljena stajala i proma-

trala prizor, koji možda nikad više neće imati prilike da vidi. Nakon slikanja alpskih lepotana, nastavili smo stazom pored već jako lepog i vodom bogatog jezera, uz povremene zvižduke alpskog mrmota, koji je obavestavao članove svoje zajednice da je čovek u blizini. Sada je, sa manjom nadmorskom visinom i krajolik bio pitomiji sa jako naglašenom vegetacijom od arišovih stabala.

I kad nam se već put odužio pred nama se ukazao dom, lep kao i priroda oko njega, jezero ispred i jezero iza njega, sa grajom razdraganih planinara. Samim ulaskom u dom kiša je ponovo počela da rominja, da bi se tokom noći pretvorila u oluju sa munjama i gromovima, kao da je i priroda znala da smo bezbedni u okrilju doma.

Sa novim jutrom i plavim nebom nastavili smo naše planinarenje. Taj treći dan bio je rezervisan za uživanje i relaksaciju. Naime, stazom smo silazili preko prelepih predela ka planini Jezero i doma na Planini Jezero. Susret sa tim domom je bila priča za sebe, na prelepom brdovitom pašnjaku, nekoliko pastirskih kućica, u podnožju prelepo jezero na koje sleće ždral, malo više njega krave lepe kao sa reklame sa teladima a malo više jezera prekrasni dom od kamena i drveta, sav u cveću, sa stolovima i klupama od masivnog drveta, a normalno tu su i deca, njih petoro koji se razdragano jurcaju po travici. Prizor za svaku razglednicu. Na tako lepom mestu nismo mogli da odolimo i napravili smo pauzu dužu od pola sata da što je moguće veći deo prirode ponesemo sa sobom. Sa druge strane sa

strmih, skoro vertikalnih stena na malo zemlje u pukotinama rasla su prava stabla nekih četinarara. Nekako smo se često osvrćući rastali sa ovim rajskim mestom i krenuli dalje preko Dednog polja, još jednog prelepog mesta, do planine Blato gde nas je čekao prevoz, kombi, kojim smo se spustili do Bohinja.

I kakav bi to dan bio da ga nismo završili kupanjem u Bohinjskom jezeru i nakon toga razgledanjem Bledskog jezera, i lepota kojima ćemo se sigurno sledeće godine vratiti, kada budemo peli Jalovec.

Hvala našem lokalnom vodiču Danilu Cej, koji je za našu grupu osmislio ovakav plan i program akcije.

Do sledećeg viđenje - lep pozdrav.

TEKST: NENAD MINČIĆ
FOTO: PD „SUVA PLANINA“, NIŠ

PIRIN

U krilu boga Peruna

Bugarska, **Nacionalni park „Pirin“**, Mala i Velika Todorka, Vihren, Banski Suhodol, Končeto, Kutelo 2 i Kutelo 1... Fenomenalna tura u organizaciji **Planinarskog društva „Kinda“** iz Kikinde...

Šarolika grupa planinara iz Kikinde, Vršca, Idoša, Padeja, Sente, Novog Sada, Beograda, ali i iz Bosne - Teslića, krenula je u goste kod neprikosnovenog slovenskog gromovnika, boga Peruna, u četvrtak več, 14. septembra.

Grupa od 27 adrenalinskih zavisnika je stigla u Bansko u Bugarskoj u ranim jutarnjim satima u petak. Još zaglušenih ušiju od penjanja ka Planinarskom domu „Vihren“ koji se nalazi na 1.972 nmv, presvlačimo se direktno pored autobusa. Hladan planinski vazduh nas budi u trenu. Malo se i smrzavamo jer smo umorni od puta i nespavanja.

Imamo vremena i za kafu i za doručak. Umesto umivanja, razbuđuje nas pogled na planinske masive oko nas. Ni podočnjaci, ni nespavanje ne mogu nam ništa. Spremni za polazak i osvajanje Male i Velike Todorka. Sunce počinje da nas prima u svoje okrilje, pa sve oko nas poprima onu specifičnu lepotu koja može samo na planini da se doživi. Miris borovine u našim nosnicama budi uspomene. Kolona kreće u uspon. Priroda nam daruje svu svoju lepotu na svakom koraku. Potoci, rečice, bistra zelena jezera koja liče na najlepše devojačke oči u kojima se ogleda po koji baršunasti oblak. Sunce nam dahće za vrat. Smejem se. Čista lepota postojanja. Smejem se opet. Sećam se razgovora sa Vođom, kako sam pričala sa Zevsom i kako je obećao da ćemo imati lepo vreme. Ipak su on i Perun najbolji prijatelji. Pravimo kratke pauze da se ogledamo u bistrini jezera. Vrhovi okolnih masiva se preslikavaju u njima. Slika koju upijamo očima i koju ničiji fotoaparati neće zabeležiti kao što će zauvek ostati zapečanjena u našim srcima. Upijamo svaki trenutak sreće jer kao što bi i Borhes rekao:

„Ali kada bih mogao nazad da se vratim, težio bih samo dobrim trenucima.“

Jer, ako ne znate, život je od toga sačinjen, od trenutaka samo; nemoj ih propuštati sada.“

Među planinarima je i Mali Robert koji ima tek sedam godina. Čujem ga povremeno kako se žali da mu treba pauza i da ga bole noge, a već u sledećem trčkara oko oca i majke kao da se ništa nije desilo i kao da je tek počeo da pešači, iako hodamo već priličan broj sati. I kad je od umora zaplakao, samo je rekao: „I planinari plaču, zar ne...“

Usponu nikad kraja. Svakim novim korakom nova slika. Reljef se menja iz časa u čas. Jedno jezero plavo, drugo jezero zeleno, treće jezero plavo-zeleno, planovi koji se prožimaju u različitosti igre koju samo Priroda može da priredi. Niz lica nam se cede razni „zaštitni faktori“ i peku nam oči. Na svakoj pauzi uporno lepimo novi sloj, a do svake sledeće sunce nam prži nemilosrdno i vratove i čela i sve otvorene delove i dokazuje teoriju da je priroda jača od farmaceutske industrije. Džaba faktor 30, džaba faktor 50 jer se kupamo konstantno u znoju svom. Hukćemo i dahćemo iza vodiča i kukamo za pauzama. Osećam srce

kako mi bubnja u ušima. Zastajkujem češće, hvatam vazduh. Težak uspon. Umorni svi. Ipak, odlučnost i lepota nas vuku napred. Pomeramo svoje sopstvene granice. Napajamo se novom snagom dopuštajući očima da nas varaju da je vrh tu blizu, iza ugla, iza sledeće krivine. Stižemo do Male Todorka. Kamen i stena su nam najbolje stilske fotelje. Brzo se oporavljamo uz sendviče, „sexy salatu“ (indijski orah, kikiriki i lešnik) i hektolitre vode.

Velika Todorka je tu ispred nas. Nastavaljamo. Zajapureni, izgoreli, sjajnih očiju penjemo se na vrh 2.746 nmv. Grupna fotografija za uspomenu. Zasluženi duži odmor. Sklapamo umorne oči i dremamo dok nas sunce pokriva svojim zracima. Ni silazak nam nije bio nimalo lak, ali imamo vetar u leđa jer nas u planinarskom domu čeka topla pileća čorbica. Teren vrlo zahtevan za hodanje i zahteva potpunu spremnost i prisebnost da se ne bi izvrnuli zglobovi i da ne bi se okliznuli o silno kotrljajuće kamenje. Dehidrirani i umorni, oporavljamo se umivajući se na obližnjim potocima. Pijem

vodu sa potoka i u tom trenutku je to božanski nektar za moje napaćeno telo. Pravimo dužu pauzu na jednom od obronaka sa pogledom na plavetnilo jezera ispod nas. Gledam malog Roberta kako leži na travi ispred mene i divim mu se što je postao pravi planinar i popeo preko 2.000 m. Miš mali, sedam godina - za svaku pohvalu!

Usput srećemo vozača Vladu koji je takođe popeo Todorku, ali se vratio pre nas do jednog od jezera i osvežio se plivajući u njemu. S nevericom ga gledamo jer smo mi ostali samo ohladili noge u jednom od gornjih jezera i još uvek osećali hladnoću koja grize. Nastavljamo silazak. Danu nikad kraja! Stižemo pre mraka u planinarski dom i

tu se krepimo toplim čorbama dok čekamo da se prikupi i poslednji deo grupe zajedno sa „čistačem“.

Taj dan smo prešli oko 11 km, 780 m visinske razlike. Autobusom se vraćamo u smeštaj u Banskome. Osećam da mi se telo raspada od umora i nespavanja, ali me adrenalin i dalje drži. Gledam nasmejana lica ostalih. Šalimo se kako je ovo opet bila jedna od „lakših tura našeg Vođe“. Na stranu šalu, ali tura spada u srednje tešku kategoriju. Znamo da nas sutradan čeka teška tura, ali uprkos tome, ne odlazimo odmah na spavanje nego nastavljamo druženje sve sa gledanjem polufinalne utakmice na mobilnom telefonu.

Smeštaj u Banskome za svaku pohvalu...

Drugi dan - 16. septembar ustajemo u šest. Zbor je u sedam ispred autobusa. Opet se vozimo do Planinarskog doma „Vihren“, odakle kreće strmoviti uspon ka trećem vrhu Balkana - Vihrenu (2.914 mnv), mermernom prestolu boga Peruna.

Gledamo u belu gromadu ispred nas i nadamo se da će nas Perun dočekati raširenih ruku i da će nam podariti lepo vreme kao i prethodnog dana. Strmi uspon počinje od samog starta. Malo smo odmorniji, malo smo i spavali, ali noge nas bole od prethodnog dana. Smeha i zadirkivanja usput na kilograme. Svako malo zadirkujemo Vođu u stilu:

„Koliko još ima Veliki Štrumfe?“. Dobijamo samo: „Još samo ‘cinque minuti!’“. Tajac na nekoliko sekundi, a onda gromoglasni smeh od koga nas pored svega boli i stomak.

Osećam lagani bol u kolenu. Nemo molim onog gore da mi da snage da izdržim. Nastavljam. Nastavljamo. Pravimo prvu pauzu posle sat vremena konstantnog hoda uzbrdo. Usput moram i da žvaćem jer mi je ranom zorom pritisak na nuli, pa osećam blagu omamljenost. Malo suvih kajsija i grisina sa kikirikijem čine posao, pa u međuvremenu dolazim k sebi i uspevam da držim korak sa prvim delom grupe. Rasprostiremo se po livadi i gledamo strme obronke Vihrena ispred nas. Jedna radoznala divokoza nam se

približava u cik-cak skokovima. Tek posle desetak minuta uspevamo da lociramo čitavu grupu od sedam-osam koje mirno pasu. Ona radoznala je videla šta je htela i onda se u tri-četiri skoka opet obrela na pola Vihrena. Zavidno gledam za njom. Mi tamo tek treba da stignemo.

Bela, mermerna gromada ispred nas mami svojom lepotom. Istovremeno nas plaši svojim kamenitim, nepristupačnim liticama na kojima se susrećemo sa runolistom, simbolom Pirina, prelepim cvetom koji se može naći samo na visinama između 2.000 i 3.000 m. Srećom, Perun nas blagonaklono prima u goste i pušta Sunce da nam greje oznojane vratove. Pretpostavljam da je skoro nemoguće penjati po kiši jer bi se sve pretvorilo u strmu, klizajuću ploču.

Hukćući nastavljamo dalje. Moderni igmanski marš. Vidimo vrh. Tu je sve vreme, ispred našeg nosa. Tako blizu, i takooooo daleko! Nikad stići. Nikad popeti. Malo idemo cik-cak, malo ravno gore, ali već posle nekoliko koraka moramo da pravimo pauzu jer srce kao maljem dobuje po našim grudima. Još malo, još malo, bodrimo jedni druge.

U tom sa svoje desne strane sa zelenom majicom na glavi, kao zalutali šejk, spazimo Vladu SE (special edition) kako postojano korak po korak, bez pauze i zastajkivanja, ravno na gore strminom stremi da dođe na vrh pre nas. Nešto se u nama zainati, pa i mi ubrzamo, a srce skoro da ne možemo zadržati u grudima. Skoro u isto vreme stižemo da se poklonimo bogu Perunu na njegovom postojanju od 2.914 mnv. Istog momenta zaboravljamo i umor i bol i sve... Pogled puca na sve strane. Pogledam radosno našeg Vođu i kažem: „Hvala ti što si nas doveo dovde... Predivno je!”

Posle malog odmora krećemo u spust na drugu stranu Vihren piramide. Izuzetno zahtevan silazak. Na nekim mestima je čak i lanac razvučen radi dodatne sigurnosti. Ne nailazimo na led što je dobro, a što je i retkost, jer ga u tim usecima uvek ima. Zahvalna što je onaj moj drug Zevs potpuno odobrovoljio Peruna da nam olakša silazak. No, odmah posle napornog silaska, sledi ponovni uspon ka Kutelu 2, gde negde na pola uspona skrećemo levo i nastavljamo da penjemo ka Banskom Suhodolu i atraktivnom

grebenu Končeto (2.884 mnv). To je oštra litica dužine oko 300 m, koja se sa jedne strane spušta vertikalno 900 m, a sa druge nešto kraće i sa čijih oštih ivica zastaje dah na predivne predele oko nas. Sa jedne strane prelazimo osigurani pojasevima, a na drugu se vraćamo bez kačenja. Novi elan u našim nogama čini da skakujemo kao divokoze po ostrim ivicama Končeta i da uživamo u svakom koraku i u svakom mimoilaženju sa drugim planinarima na stazi. Sam greben je neopisiv. Samo slika koja se zamrzla u našim sećanjima. Nestvarno lepo!

Sa Končeta prolazimo pored Kutela 2 i nastavljamo do Kutela 1 (2.908 mnv) gde pravimo pauzu da se prikupimo sa ostatkom grupe. Tu nam zastaje dah od pogleda na strmovitu stenu druge strane Vihrena preko koje smo se spustili. Gledamo taj mermerni gorostas u svoj svojoj lepoti i divimo se sebi i drugarima sa kojima se spuštali po strmim usecima. Napajamo oči na raznolikosti planova koji se pružaju svuda oko nas. Srećni i nasmejani razgledamo sa visine strmi silazak koji nam sleduje. Prave staze nema. Ona će nas sačekati tek u podnožju. Skakujemo po

prirodnim kaskadama trave i kamena, izvodimo razne priuete, break dance fazone, klizeće startove i posle mnogo „cinque minuti” uspevamo da se nepovređeni i u punom sastavu susretnemo sa pravom planinarskom stazom koju ćemo nastaviti da pratimo, kao Doroti, ne bi li stigli do Čarobnjaka iz Oza, tj. Planinarskog doma „Banderica”.

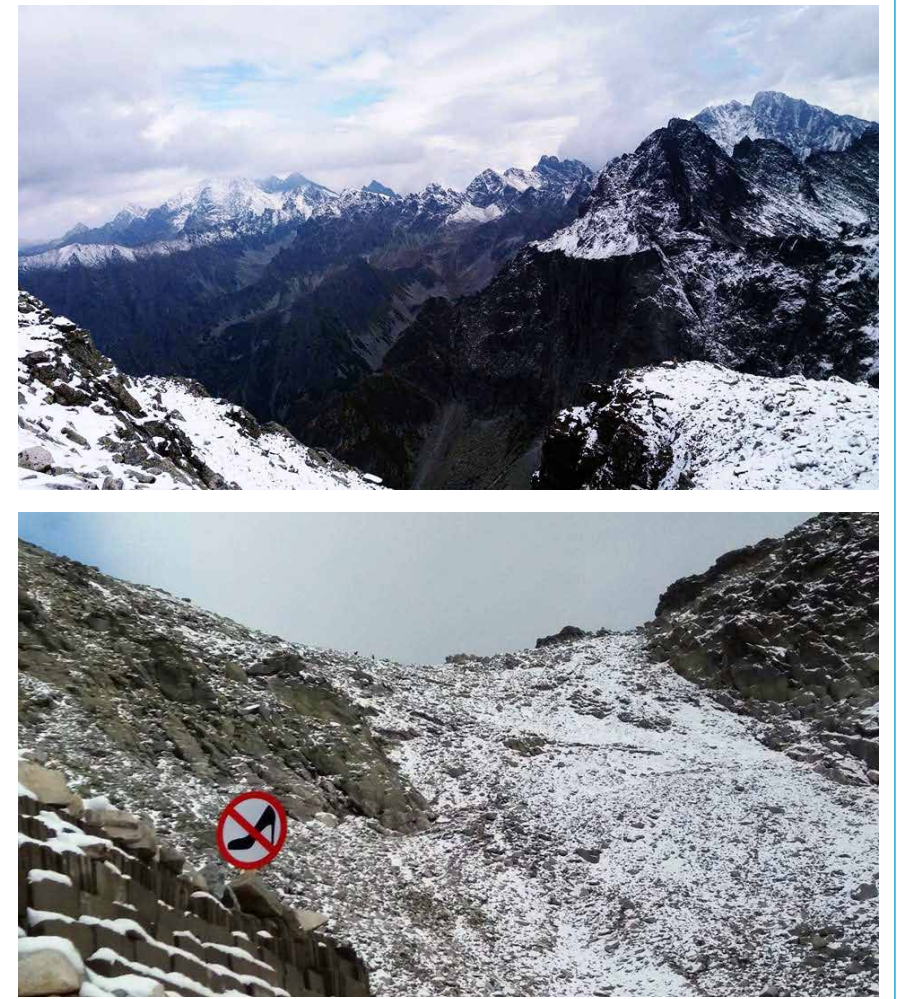
Negde oko 18,30 h, posle skoro 11 sati na stazama, uspevamo da otvorimo čarobna vrata doma i okrepimo svoja dehidrirana tela. Taj dan smo prešli oko 12 km, sa visinskom razlikom u usponu od 1.204 m i u silasku od 1.353 m. Bol u mišićima prestaje da bude važan, a ona sreća koja kola našim venama, daje dodatni sjaj našim očima i samo se gledamo i smeјemo i vičemo jedni drugima: „Bravoooo!”.

Imamo treći, peti i šesti vrh Balkana u našim nogama za jedan dan. Fenomenalno iskustvo. Fenomenalan osećaj. I neka traje...

I treba da traje...

JADRANKA BALIAK, PD „KINĐA”
VODIČ: JOVAN JARIĆ

Slovačka

Ponovo smo bili na jednoj od naših omiljenih planina.

Visoke Tatry u Slovačkoj nas uvek iznova oduševljavaju.

Lakše i brže se do njih dođe nego do crnogorskih planina (iz Vojvodine i Beograda), cene nisu previsoke za naš džep, a priroda je nestvarno lepa...

Visoke Tatry (Vysoké Tatry) su planinarski venac koji se prostire na granici Slovačke i Poljske. Glavni deo sa najvišim vrhovima nalazi se u Slovačkoj. Stigli smo u Poprad, najveći grad u blizini Tatri. Prvi dan je bio predviđen za laganu šetnju po gradu, relaksaciju i za kupovinu opreme. Došli smo na dovoljan broj dana, pa ne moramo da penjemo odmah iz busa. Kažu da je septembar najstabilniji mesec za planinarenje u ovom kraju, ali nema pravila kao ni na jednoj planini, a ovde često zna i da padne sneg u sred leta. Protegli smo noge po centru, uživali u kafi, slovačkom pivu i snimili radnje i cene opreme, pošto je bilo predviđeno da dođemo još jedno popodne u toku našeg boravka. Smeštamo se u kući u

selu Nova Lesna. Vremenska prognoza je bila nestabilna i prilično loša. Odlučujemo da sve odluke oko uspona ostavimo za jutro, a spremamo se i pakujemo, kao da je sve u najboljem redu.

RYSY

Osvanulo je delimično oblačno jutro, sneg je padao skoro svake prethodne noći (kraj avgusta i početak septembra), ali sam se nadao da se i topio odmah, kao što se to dešavalo ranije u većini slučajeva. Za taj dan je novi

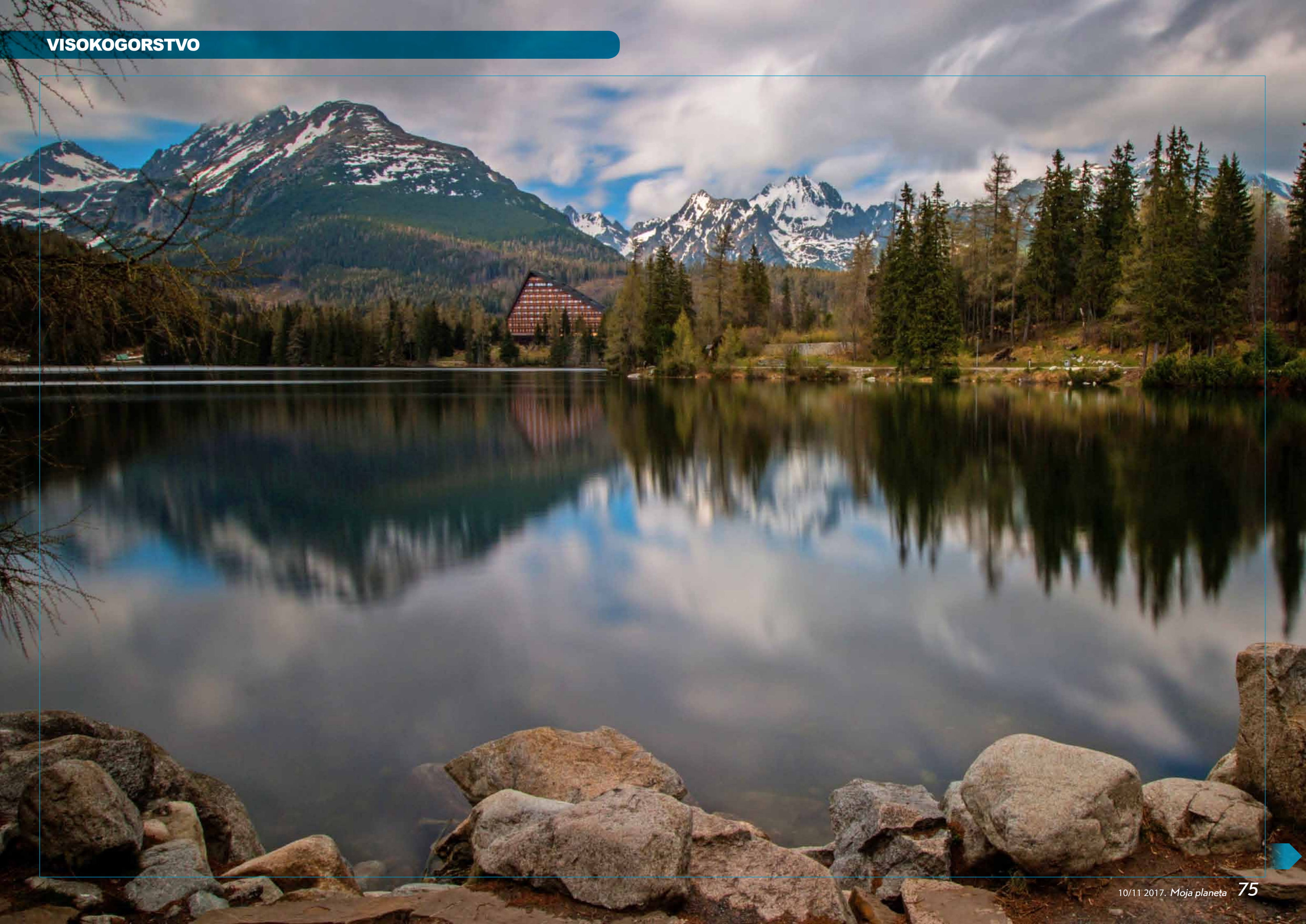

sneg bio predviđen već popodne. Pala je odluka, idemo na Rysy, najviši vrh Poljske (2.499 mnv). Odmah do njega je i istoimeni, četiri metra viši slovački vrh.

Staza kreće od Štrbskog plesa (pleso = jezero), zatim se penje kroz četinarsku šumu ka sledećem jezeru, Popradskom plesu odakle kreće uspon, prvo kamenom stazom, a zatim utabanim serpentinama dalje naviše.

Usput nam ostaje raskrsnica staza, gde mi nastavljamo desno, dok je levo bilo razdvajanje za vrh Koprovsky Štit, za koji nažalost nismo imali ovaj put. Stižemo do jednog stenovitog dela koji je obezbeđen lancima, merdevinama i nogostupima. I pre je tu postojao lanac na najnezgodnijem delu u slučaju lošeg vremena, ali od ove godine su (po mom mišljenju) ljudi koji održavaju tu stazu preterali sa obezbeđivanjem, stavljanjem često nepotrebnih pomagala, pa su malo pokvarili ugođaj. Posle ovih „prepreka“ ostalo je još malo hoda da planinarskog doma „Chata pod Rysmi“. Pamtim ga iz vremena kada je bio sklepana koliba, te ga je u dva navrata pre desetak godina rušila lavina. Sada je to moderan dom koji je napravljen čvršće i bezbednije nego ranije. Posle kratke pauze krenuli smo ka vrhu do kojeg ima sat vremena hoda. Od ove tačke kreće zavejana staza i stene su posle nekog vremena postale veoma klizave. Kretali smo se sa velikim oprezom. Nismo bili sami na planini, a što je više planinara prolazilo to je staza postajala nebezbednija jer je bila sve klizavija te se na nju hvatao led. Izlazimo svi na vrh bez većih poteškoća. Vidik nam se potpuno otvorio, videli su se svi obližnji vrhovi i deo staze u Poljskoj iz koje su takođe stizali planinari na vrh. Ipak, videlo se da će vreme vrlo brzo da se pokvari, kako su i predviđeli. Posle fotografisanja, još opreznije silazimo dole. Neki deonice u silasku su se pretvorile u „bob stazu“. Kada smo stigli u dom, počela je snežna mećava. Planinari su uporno i dalje išli ka vrhu, a mi smo im se zadovoljno smeškali kroz

prozor toplog planinarskog doma. Posle pauze nastavljamo ka dole gde sneg prelazi u kišu. Mokri, ali zadovoljni, konačno stižemo do jezera gde nas je čekao prevoz.

SLOVENSKI RAJ

Narednog dana krećemo ka Narodnom parku „Slovenski raj“. To je jedan lavirint kanjona, useka, vidikovaca i dubokih šumskih staza i potoka i treba puno dana da se obiđu neki najatraktivniji delovi. Napravili smo kombinaciju nekoliko različitih staza i markacija i pokušali da vidimo što više koliko je moguće „spakovati“ u sedam-osam sati hoda. Nikako se ne treba zavaravati da je u pitanju lagana šetnja iako je najviša tačka na stazi nešto iznad 1.000 mnv. Ona deluje tako, ali ćete na stazi angažovati neke mišiće koje ređe koristite.

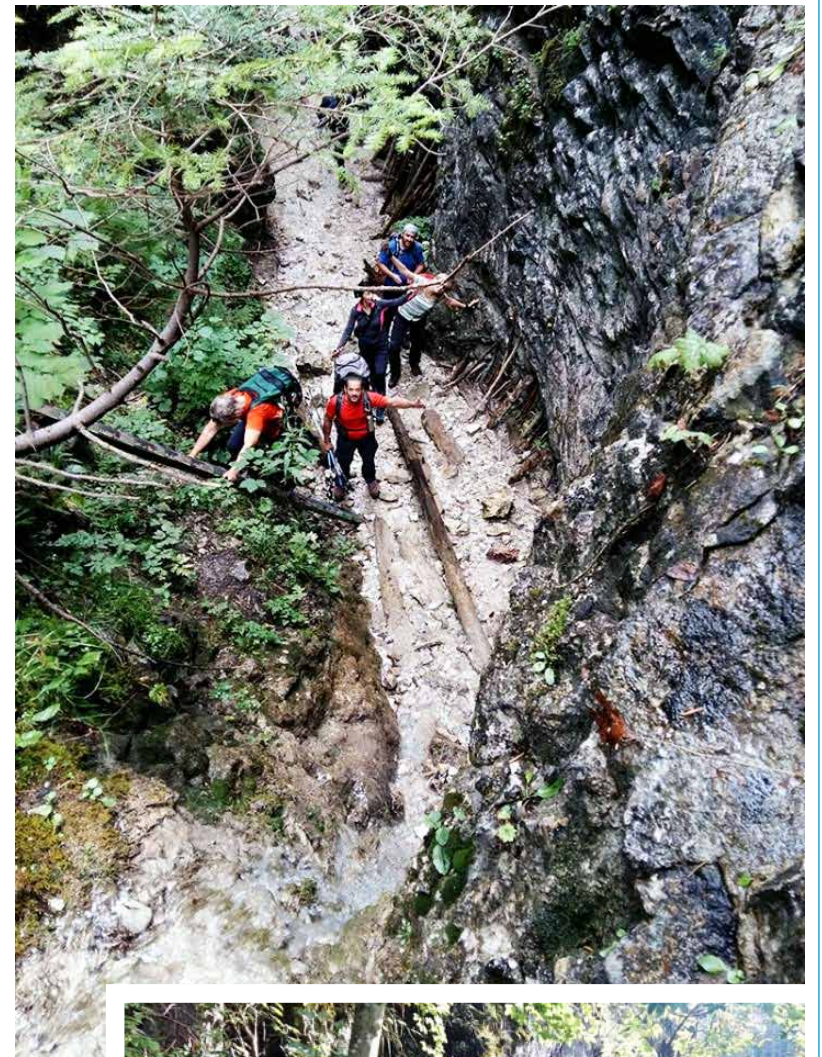
Mi smo krenuli od jednog od mnogih ulaza u park - Podlesok. Staza u početku ide livadom, provlačeći se pored nekih vikendica i smeštaja, a zatim ulazi u šumu i kanjon reke Honrad. Odmah su nas dočekali metalni nogostupi upucani u liticu sa leve strane reke. Veliki deo staze izgleda ovako. Tu su pored nogostupa, lanci,

sajle, metalne i drvene merdevine. Pri planiranju vašeg poravka u ovom Parku, poželjno je kupiti mapu. Na njoj su odlično obeležene staze sa prosečnim minutažama za koliko se šta može preći i koje su staze samo jednosmerne. Na sajtu Nacionalnog parka se takođe savetuje da dobro osmislite rute i koliko vam treba vremena da se vratite do nekog od izlaza, da se ne biste „zaglavili“ negde usred „džungle“. Posle dva sata hoda kroz kanjon skećemo na drugu stazu ka Klačtorskoj roklini. Ovaj deo je zanimljiv zbog mnoštva vodopada koje savladujete tako što se penjete po velikim metalnim merdevinama i tako napredujete nagore. Posle vodopada se stiže u planinarski dom „Klačtorisko“ gde smo napravili pauzu. Zatim se vraćamo nazad na stazu, spuštamo ponovo do reke Honrad te nastavljamo preko metalnih nogostupa i visećih mostića. Grupa se bila već prilično umorila. Stižemo do Letanovskog mlina, odakle se penjemo na dva vidikovca. Desni, atraktivniji se zove Tomaševski Vhlad, gde smo napravili grupnu fotografiju, a zatim krenuli ka drugom poznatom izlazu/ulazu u park Čingov. Posle klope u odličnom etno restoranu otišli smo na obližnja temalna vrela „Vrbav“ na noćno kupanje. Uvek pravimo ovu kombinaciju park-bazen, jer posle „igre bez granica“ u Slovenskom raju uvek prija opuštanje mišića. Neko iz grupe je prokomentarisao: „Nekome je bio raj, nekome pakao“.

KRUŽNA TURA - PREDNE SOLISKO

Treći dan je bio rezevisan za, po meni, jednu od najlepših staza na Tatra. Krenuli smo ponovo sa Štrbskog plesa, te smo, prateći žuto-belu markaciju, posle sat i po vremena hoda došli do impresivnog vodopada Skok. Priroda ovde nije štedela na lepoti. Posle duže pauze i fotografisanja, krećemo na uspon sa leve strane vodopada te izbijamo iznad njega. Tu se nalazi Pleso nad Skokom (Jezero na Skokom). Na stazi ima sajli i lanaca na par strmijih delova. Ništa strašno. Kamenim stepenicama napredujemo dalje kroz Mliničku dolinu u kojoj se nalazi još nekoliko lepih gorskih jezera. Posle par sati hoda dolazimo do zida i skrećemo levo ka prevoju Bistra Lavka (oko 2.300 mnv), koji će nam biti najviša tačka u toku pešačenja. Uspon je strm, ali ne previše težak. Na samom prevoju se nalazi vertikalni usek osiguran lancima. Svaki prosečno spreman planinar može ovo da savlada. Prelazimo svi na drugu stranu u Furkutsku dolinu, gde se nalaze još dva velika gorska jezera. Pogled je fantastičan. Trek nas vraća nazad i krećemo se u obliku potkovice, ali idemo drugom paralelnom dolinom. Kamena staza prelazi polako u zemljano-travnatu. Dolazimo do raskrsnice gde levo skretanje vodi ka planinarskom domu „Chata pod Soliskom“. Dolazimo u dom u kome je gužva i sve vrvi od planinara. Planinari koji su već bili ovde uglavnom

ostaju u domu, dok ostali nastavljaju ka obližnjem vrhu Predne Solisko (2.093 mnv) na pedesetak minuta hoda od doma sa kojim se pruža lep pogled na okolne vrhove. Svi zajedno se kasnije spuštamo do Štrbskog plesa gde grabimo priliku da odemo do prodavnice. U Slovačkoj se sve radnje zatvaraju u 18 sati.

SLAVKOVSKI ŠTIT

Četvrti dan je zamišljen kao dan odmora za one planinare kojima je to bilo potrebno i oni su vozom otišli u malo detaljniji obilazak Štrbskog plesa, a kasnije u Poprad. „Hard core“ ekipa je krenula na Slavkovski Štit

(2.452 mnv). Nije tehnički zahtevan, ali ima da se hoda dosta. Pošto je na stazi ostao spremniji deo ekipe, stazu za koju je previđeno da se pređe za približno 5,15 sati, prešli smo za manje od četiri sata hodanja, umerenim tempom, ali bez velikih pauza. Nije se ni moglo pauzirati zbog vremena. Ono je bilo sunčano, ali sa ledenim vetrom. Staza za Slavkovski Štit je uglavnom kamenita od velikih kamenih blokova, manje ili više uređena. Zanimljiva je zbog jako lepih vidikovaca sa desne strane staze, ka atraktivnom Lomničkom štitu i drugim obližnjim vrhovima, a sa samog vrha „puca“ pogled na Gerlahovski Štit (2.654), najviši vrh Visokih Tatri. Posle fotografisanja na vrhu gde se u jednom momentu stvorila gužva, žurimo na dole da bismo i mi stigli u Poprad i opustili se u nekom restoranu, kafiću i u šopingu opreme.

KRIVAN

Poslednji dan je bio rezervisan za slovački nacionalni vrh Krivan. To je ujedno i najzapadniji vrh Tatri i celih

Karpata. Nije najviši, ali je Slovacima najbolji. Prvo se ide šumskim putem, zatim je staza sve više kamenita i dobija se lagano na visini. Čak je i malo monotona i uobičajna, ali sve ovo se zaboravi posle raskrnice staza gde se skreće desno ka vrhu i „tabananje“ vredi zbog ove završnice. Ulazi se u stenu i sledi oko sat vremena penjanja najatraktivnijim delom ove staze. Na toj deonici treba biti oprezan. Zna da bude klizavo, a ako krenete na Krivan tokom vikenda, kao što smo mi, očekujte veliku gužvu. To može biti problem na nekoliko uskih grla na steni, a u Slovačkoj se slabo poštuju pravila ko ima prednost pri silasku i usponu, i uglavnom se juri i ne gledaju se drugi planinari. Nažalost, vreme nam se pokvarilo i bili smo manje-više celog dana u oblaku. Bilo je nekih naznaka da će se možda oblaci razmaknuti u popodnevним satima, ali se to nije desilo i izostao je jedan jako lep pogled na ceo venac Tatri i na dramatične litice i gorska jezera ispred vas. Taj pogled će sačekati neki naš naredni dolazak na našu omiljenu planinu. ■

Makedonija 2017.

*Dvadeset i pet planinara, planine, sunce, voda,
vetar i osmesi na licima...*

Stižemo u Prilep u ranim jutarnjim satima. Sunce je već počelo da prži. Biće suviše topao dan za hodanje. Međutim odlučujemo da ne idemo odmah ka stazi. Klackali smo se cele noći u autobusu, pa će šetnja i kafa dobro doći. Prilep je četvrti grad po veličini u Makedoniji i nalazi se na severu Pelagonijske ravnice. Iznad njega se izdižu Markove kule, solidno očuvano utvrđenje legendarnog Kraljevića Marka. Markove kule su upravo bile naš prvi cilj tog dana.

Spemamo se za hodanje kod velike stene neobičnog oblika, koju meštani zovu „Slon“, gde je početak staze. Penjemo se ka Markovim kulama svetlućavom belom stazom od lomljenog mermera. Do tvrđave se brzo stiže. Postoji i par strmijih prečica, ali ih nismo koristili, jer je već bilo nesnosno toplo.

Utvrđenje je počelo da se gradi u 10. veku za vreme cara Samuila, a dobro očuvani ostaci potiču iz 13. i 14. veka. Grad je najpoznatiji po njegovim gospodarima - Vukašinu Mrnjavčeviću i njegovom sinu Marku Kraljeviću. Posle Markove smrti 1395. tvrđavu preuzimaju Turci, ali je ona već tada izgubila na značaju i kasnije biva napuštena.

Od Markovih kula nastavljamo veoma zanimljivom stazom koja prolazi pored stena i kamenja zanimljivih oblika i izgleda. Nalazimo na Zlatnoj planini i krećemo se ka manastiru Treskavec i Zlatovrvu iz nad njega koji dominira Pelagonijskom ravnicom. Do manastira treba dva sata hoda, ali se krećemo sporije i prinuđeni smo da zbog vrućine lovimo svaki hlad na koji naiđemo. Na nekoliko mesta postoje strmiji monolitni stenoviti delovi staze i jedan takav deo je osiguran sajlom, ali sve je to klizavo samo kada pada kiša. Grupa bez problema prelazi ovaj deo i stižemo

u manastir Treskavec poznat i kao Sveta Bogorodica iz 12. veka. Delimo se na dve grupe, jedna ostaje da odmara u manastiru, a druga kreće za Zlatovrvu (1.422 mnv). Staza ka vrhu nije markirana i treba malo veštine da bi se provuklo kroz zarasli deo na početku. Kada se dođe do stena, kreće strmiji uspon koji na momente ima par nezgodnijih delova, ali ništa što prosečan planinar ne može da savlada, što isto važi i za poslednji deo završnog uspona gde ima i vertikalnih delova. Na nekim stenama su urezani nogostupi i hvatovi za ruke. U pitanju je poslednjih desetak minuta uspona. Treba biti oprezan i znati osnovna pravila penjanja i otpenjavanja, ali ništa strašno.

Info akcije

Nacionalni parkovi: Galičica i Pelister

Planine: Zlatna (Zlatovrv 1.422 mnv), Galičica (Magaro vrv 2.245 mnv), planina Baba (Pelister 2.601 mnv, Stiv Naumov 2.468 mnv i Ilinden 2.542 mnv).

Jezera: Ohridsko i Prespansko jezero

Ostrvo Golemgrad: trekning i providba

Gradovi: Prilep, Ohrid, Bitolj

Na vrhu se nalazi „zlatna“ jabuka koju često oštećuju udari gromova i mora povremeno da se menja, a zbog grmljavine se manastir Treska-

vec naziva tim imenom. Posle silaska zadržavamo se još kratko u manastiru, iako nije baš pogodno vreme za obilazak jer su u njemu i oko njega

radovi. Ispred nas je čekao minibus te nastavljamo naš put ka Ohridu. Drugi dan je bio predviđen za obilazak Ohrida, s naglaskom da se

dan provede što više aktivno. Ohrid nije najveći grad u Makedoniji, ali svakako najpoznatiji i najlepši, kao i Ohridsko jezero na čijoj obali leži.

Ozbiljan konkurent, po mojem mišljenju, mu je jedino Bitolj, koji je izuzetan na svoj način. Ohrid se pominje još u 3. veku p.n.e. Kroz njega su „protutnjali“ Grci, Rimljani, zatim je u 9. veku postao središte širenja hrišćanstva među Slovenima, zahvaljujući radu Svetog Nauma i Svetog Klimenta, učenika svetih Ćirila i Metodija. U 10. veku je bio

prestonica cara Samuila, 1334. ga je zauzeo Car Dušan, a Turci 1394. posle smrti Marka Kraljevića. U 18. veku Ohrid je bio vrlo značajno trgovačko središte na starom putu od Drača i Elbasana za Bitolj i Makedoniju. Novija istorija Makedonije je manje više poznata...

Napravili smo krug od starog dela grada ka Samilovoj tvrđavi, posetili

nekoliko starih crkava, Plaošnik, tvrđavu, Gornji grad i spustili se nazad ka obali. Popodne smo odabrali jednu plažu daleko od gradske vreve i odvezli se tamo na kupanje.

Ohid je fantastičan grad u kojem vredi odsesti više dana, jer ima šta da se vidi. Ali, ako želite da osetite pravi duh Ohrida, izbegavajte vreme turističke sezone, osim ako baš niste

došli zbog letovanja, tj. kupanja.

Trećeg dana ujutro se „prebacujemo“ na prevoj i put koji povezuje Ohridsko i Prespansko jezero. Negde na pola tog puta je početna tačka staze koja vodi na Magaro vrv (2.254 mnv), najviši vrh planine Galičice. Ovaj uspon nije ni fizički ni tehnički zahtevan, ali dobije se mnogo kada imate lepo vreme (kao

što smo ga mi imali) jer je veoma lep pogled sa vrha - jedine tačke odakle istovremeno možete da vidite oba jezera. Hodanje u jednom smeru do vrha traje oko 2,5 sata, odakle se može delimično kružnom stazom vratiti do početne tačke. Vreme je

i dalje bilo nesnosno toplo, ali na Galičici se to malo lakše podnosi jer ovde skoro uvek duva vetar.

Posle planinarskog dela dana, vraćamo se do Ohridskog jezera i idemo do manastira Sveti Naum. Manastirski kompleks i njegovu

okolinu su lepo sredili od kada sam bio ovde poslednji put. Tu se nalazi i izvor Crnog Drima, koji izvire skoro celom površinom jednog manjeg jezera, a dolazi i manjim i većim „tajnim“ kanalima i pukotinama kroz poroznu Galičicu, budući da se Pres-

pansko jezero s veće nadmorske visine „cedi“ i puni Ohridsko jezero. Na ovom jezercetu je moguće iznajmiti čamac i provozati se njime, a tu su i etno restorani i uređena plaža.

Našu avanturu nastavljamo četvrtog dana na obali Prespanskog jezera u selu Stenje, gde smo se smestili. Ovaj deo isto pripada Nacionalnom parku „Galičica“, a delovi iznad sela i delovi obale kojom ćemo se kretati su pod strogom zaštitom.

Krećemo se stazom koja vodi do sela Konjsko, koje izgleda kao da se tu zaista nalazi kraj sveta. Staza ide blago uzbrdo prateći konture Prespe, a ustvari je to jedan jezičak Makedonije jer se sve vreme sa vaše leve strane nalazi jezero, a sa desne strane staze je Albanija. Do Konjskog treba oko dva sata hoda šumskim putem. Stižemo u selo gde nas čekaju domaćini sa spremnih pet motornih čamaca. Na horizontu vidimo mitsko ostrvo Golemgrad, poznato i kao „Zmijsko ostrvo“ - naše sledeće odredište. Postoji i manje ostrvo - Mali grad u albanskom delu jezera. Na Golemgradu se nalaze ostaci rimskih građevina, cisterna za vodu, zatim građevine iz vremena cara Samuila, nekoliko ostataka crkava iz raznih perioda od kojih je najočuvanija crkva Sv. Petra iz 14. veka. Na crkvi su oštećene, ali još vidljive freske. Na mene je najveći utisak ostavila freska sa spoljašnja strane crkve koja predstavlja pad Carigrada. Monaški život je ovde bio aktivan od 10. do 14. veka. Poslednji monah je napustio ostrvo 1938. godine. Teritorijalne vode Makedonije se nalaze oko ostrva, te je ostrvo moguće oploviti i iskrcati se na njega. Levo od ostrva se nalazi Grčka, desno Albanija. Na ostrvu ima zaista puno zmija (poskoci i vodene zmije), ali one su „nevaljale“ uglavnom u maju kada su gladne i kada se pare. Leti je sasvim bezbedno otići barem do crkve. Mi smo ovaj put pravili pauzu samo na obali, jer je važila zabrana kretanja (i planinarenja) u svim nacionalnim parkovima i zaštićenim prirodnim područjima zbog požara. To smo tek tada saznali, pa smo praktično nelegalno bili na Zla-

tovrnu i Galičici, a da to nismo ni znali. Šta ću - nemam makedonsku televiziju na kablovskoj kod kuće... Za Prespu još вреди reći da je čista, nezagađena, nije baš sjajna za kupanje zbog algi i trave koje ti se motaju oko nogu dok plivaš, ali je raj za fotografije zbog netaknute prirode i puno ptica, kormorana i dve vrste pelikana kojih u Evropi ima još smo na Skadarskom jezeru.

Peti dan. Ustajemo rano i idemo ka Nacionalnom parku „Pelister“ sa druge strane Prespanskog jezera. Do najvišeg vrha planine Baba postoji više staza, a mi smo se odlučili za najtežu, ali najatraktivniju - „kamenu

stazu“. Krećemo od hotela „Molika“, prvo kroz četinarsku šumu prolazeći pored nedavno izgorelog doma „Kopanki“, a zatim oštrijim serpentinama na gore i dalje šumskim stazicama do jednog atraktivnog vidikovca gde je postavljena drvena platforma za osmatranje. Odatle kreće „kamena staza“, stenovit teren od većih i manjih kamenih blokova. Put je dobro markiran, ali nabacane stene na nekim mestima znaju da te skrenu sa staze, međutim lako je vratiti se na pravi trek. U gornjem delu staze na više mesta su postavljene sajle, klinovi i ponegde nogostupi. Staza nije previše tehnički

zahtevna, a postavljena poma-gala čine stazu zanimljivom. Posle više pauza i sačekivanja sporijih u grupi, stižemo do prvog vrha Stiv Naumov (2.468 mnv), a zatim grebenski nastavljamo ka drugom vrhu Ilinden (2.542 mnv). Na celom ovom terenu se nalaze ostaci dobro očuvanih rovova, bunkera i drugih kamenih objekata iz Prvog svetskog rata (kao i na Galičici). Neke od njih koristimo da bi predahnuli u koliko-toliko hladovini. Na putu između drugog vrha i najvišeg trećeg vrha Pelister je desno skretanje na stazu ka „poljskoj bolnici“ (iz I Svetskog rata), kojom se može vratiti do

hotela „Molika“. Mi nastavljamo našom stazom pravo i stižemo na najviši vrh Pelister (2.601). Posle fotografisanja i zasluženog odmora, krećemo dalje ka Malom jezeru i Golemom jezeru pored kojeg se nalazi planinarski dom. Malo jezero je savršeno za kupanje i to i koristimo jer u domu nema tuševa. U pitanju je gorsko oko na visini od skoro 2.500 m, ali nije bilo previše hladno. Od Malog jezera ima još sat vremena hoda do Golemog jezera i doma. Tamo nas dočekuju ljubazni domaćini iz PSK „Bitola“. Radujem se što smo ponovo posle osam godina na ovom neverovatno lepom mestu.

Planinarskom delu akcije se polako bliži kraj, ostalo nam je još samo da se sutra spustimo do Bitolja. Odam-ramo se, uživamo u zalasku sunca, pogledu na mirno jezero i u atmosferi koju pruža ovaj topli planinarski dom.

Poslednjeg dana našeg boravka u Makedoniji krećemo iz doma ka selu Nižepole gde nas je čekao prevoz. Do sela treba oko dva sata hoda. Zatim nastavljamo ka Bitolju, gradu kojeg obavezno treba posetiti. Pred kraj Osmanskog carstva je bio konzularni grad, te i danas

12 zemalja ima ovde konzularna predstavništva. Ima veoma lepu i zanimljivu arhitekturu u velikoj pešačkoj zoni „Širok sokak“ koji iz zapadnog prelazi u jednako zanimljivi orijentalni bazar i pijacu sa puno malih zanatskih radnji.

Iako smo kasno saznali da je u Makedoniji bila opšta zabrana aktivnosti na planinama i nacionalnim parkovima, pa samim tim i planinarenja, zbog učestalih šumskih požara, mi smo naš plan ispunili u neznanju, ali i kao i uvek - poštujući prirodu. ■

TARA

Beogradski planinari doživeli su pozno leto na jednoj od najlepših planina **Srbije** koja još uvek uspeva da sačuva autentičnost i poetsku uzvišenost...

Petak popodne moraš prebolovati svaki put, kao neku alergijsku bolest. Dok izađeš iz Beograda, dobiješ sve vrste pega, bubuljica, osipa i opominjućeg crvenila. Agonija spore vožnje i stajanja, na suncu koje nemilosrdno prži, se završila posle sat i po. Izgledali smo kao bareni čevapčići. Prilično neprizorni.

Tek iza Valjeva uđe kroz otvoren prozor dah svežine, iz doline reke Jablanice. Onda postade sve lakše. Uspomka Povlenu. Debelo Brdo. Pa spust

ka Bajinoj Bašti. Kroz tanki prekrivač mraka, isijavale su toplotu Gvozdačke stene, uporno gledajući dole u Drinu, koja se lagano vukla ka Perućcu, pretvarajući se iz „zelene mambe“ u ogromnu „anakundu“. U usputnoj prodavnici prepadom prodavačicu:

- Dobro več! Je l' može 200 g kafe? Malo žurim!
- Dobro več. Ako, ako. Samo vi žurite. Evo sad ću ja. Samo da obrišem ruke. Koja kafa?
- Bilo koja. Samo vi naplatite.

- Evo, evo. Samo da otkucam fiskalni i gotovo. Kad već toliko žurite. A možda vam treba još nešto?

- Ne, ne! Hvala. Čekaju me.
- Neće oni nikud bez vas. A gde idete?
- Na Taru. Selo Rastište.
- A, Rastište! Pa imam ja tamo rodbinu. Ne brinite. Rastište je na istom mestu zadnjih sto godina. Neće se ni večeras pomeriti.
- Da. U pravu ste. Duga je noć.
- Zbogom i samo polako...

Hm... Samo polako! Teško se prešaltati sa tog ubrzanog nivoa na samo polako. Nije čovek igrice, pa klikneš i usporiš. A možda i jeste...

Izlazeći iz Bajine Bašte, pojede nas mrak. Slabo osvetljena sela su pomalo žmirkala upaljenim televizorima. Kraj jezera prolazimo lagano, jer put i ne dozvoljava drugačije. Sa leve strane se ne vidi, ali oseća moć velike planine.

U selu, kod crkve nas dočeka Milisav. Parkirani kraj potoka, crveni jugo i on. Strpljivo čeka da rančeve uzmu

sedam odabranih i krenu u noć.

- Jesi li nas dugo čekao?
- Jok. Nema ni pola sata.
- Hoćemo do Miloradove kuće?
- Hajde.

Zgazivši popušenu cigaretu, krenu putem uzbrdo. Upalili lampu. Nekoliko svitaca upališe i svoje alkalne baterije. Uznemireni psi zalajale revnosno. Čekala nas otključana kuća, upaljenih svetala. Ljubinka izroni iz mraka:

- Dobro več! Stigoste! Eto, sve je spremno. Samo nek se smeste. Ako šta zatreba - zovite.

- E, hvala. Hoćemo.

Sedmoro je smešteno. Idemo dalje. Natrag do kombija. Milisav vozi ispred. Put za Predov Krst je kao mračni tunel. Skrećemo desno, do kraja seoskog asfalta. Na proširenju, kraj ograde na kojoj stoji tabla - „Berlin 1.510 km“, Aleksandar parkira minibus. Blaga nervoza popušta. Stigli smo. Samo još malo. Sledećih sedam ide kod Jezdića. Ispred kuće su, sede i čekaju. Već poznata ekipa domaćih i gostiju. Ne sumnjam da će se lepo smestiti. Ostalo nas je pet. Rančeve i Ljilju preuze Milisav. Lagano je vozio, kašljucavog jugu, osvetljavajući nam taj ostatak puta. Ivana je proklizavala niz brdo, držeći se za Nikolu. Na kraju i poznato dvorište. Ispred vrata domaćica Sneža, trlja ruke od kecelju.

- Stigli ste! Hvala bogu. Hajte u kuću. Jeste za kafu?

- Evo, malo kasnimo. Ujutru ćemo

kaficu. Da se smestimo, najpre, pa ćemo malo sesti.

- Dobro. Ti znaš gore koje su sobe za vas, a ove dve gospođe mogu ovde, u prizemlje.

- E, bravo! Za čas se smestismo. Kad već pomenu kafu, evo jedan kafe-paketić i za tebe. Što se mene tiče, odoh prileći. Vidimo se oko pet, na prvoj, jutarnjoj.

- Svi ustajemo u pet!? Začudi se Ivana.

- Ne. Ja ću malo da poranim. Vi polako. Naspavajte se. Oko sedam se vidimo. Laka noć!

- Laka noć.

Dvorište je utihlo. Nervozni Žučo se primirio. Samo se jedna ovca oglasila otegnutim „beeee!“. Sa stepenica pogledah u nebo. Mesec se baškario baš iznad kuće, posipajući po lišću šljive, srebrne marame. Udahnuh duboko, uđoh u sobu, zaronih u starinski kauč, zavukoh se pod jorgan i... potonuh.

A u prolazu me dotkane miris noći i kaže: „Probudi se, pokreni se!“

- Bzzz, bzzz. Tak, tak. Bzzzzzzz...

Podigoh desni kapak da može oko osmotriti šta je to uho čulo!? Shvatih brzo da ne može, jer je to nešto odmah kraj uha!

- Bzzz, bzzz. Tak, tak, bzzzz!

Već pomislih da su neki radovi u toku, u Sarajevskoj ulici, ispred broja 84. Ne! Samo jedna opnokrlna buba, glasna kao bušilica. Napipah je prstima i zadržah u šaci. Nema drugevalja ustati. Nekako izbauljah niz ste-

penice, usput puštajući svoj budilnik da odleprša. Ne! Zalepila se za dlan ko čičak.

- Hajde bučna beštijo, odlazi!

Ništa. Ne pomera se. A, što me driblaš ranom zorom! Od toliko ovaca i krava, mene baš našla!? Hajde, sjaši.

Jedva je skinuh, ko nekog ogromnog krpelja i polako spustih na list žutog cveta, poškropljenog sa dve kapi rose. Ostade buba na listu nepomerajući se. Samo videh kako pipcima kao sonarom dodiruje novu okolinu. Izgleda da je napokon zadovoljna.

Tek se malo razbudih i dogegah do „vanjske“ česme, postavljene preko puta štale. Jedan par ovčijih očiju me bleđo gledao, žvaćući sopstveni jezik.

- Dobro jutro, gospođo!

- Beeeeee!

- Niste se naspavali?

- Beeee!

- A, to! Nema razgovora pre doručka? Nisam ni sam nešto razgovo-

rljiv pre kafe. Izvinite, malo ću se umiti, ako ne smetam?

- Beeee!

Umivanje „do pojasa“ je dobra tehnika momentalne svesnosti, umesto hladnog tuša. U tom spazih domaćicu.

- Dobro jutro! Ti si baš poranila! Koliko je sati?

- Dobro jutro! Negde oko pola šest. Hoćeš odmah kafu?

- Ako imaš nekog domaćeg čaja, radije bih.

- Ima nana. Eto je tu, kraj tebe. Uberi koji list, pa ponesi.

Dok se krčkao čaj, posvetih se vežbama. Bosim nogama osetih rosnu travu i zavrlih se u krug, jer:

„Ovaj krug sam smislio,

ovaj krug sam stvorio,

ovaj krug sam razbio,

u vetar rasuo...”

Zazva me Sneža. Gotov čaj.

Začudo me zagleda sa ulaznih vrata.

- Uzmi, popij. Dobra je nana za stomak, a i smiruje. Uđi u kuću.

- Hvala ti! Radije ću tu, pod lozom.

- Dobro. Odoh ja spremati doručak. Sad će još malo ovi tvoji.

- Ako mogu nešto pomoći?

- Ne, ništa. Brzo ću ja to...

Ode Sneža u kuhinju, sva u pokretu. Vredna i precizna kao singerica.

Pijuckajući smirujuću nanu, saslušah jutarnji pozdrav ptica. Sunce se upravo spremalo da opkorači planinu. Tara je lagano podrhtavala, mazno se uvijajući sa dugačkim izdancima Omorike. Preko livada prokulja zlatna svetlost u potocima. Kroteći razuzdane misli, jašem po obroncima snova.

Došao je dan, da nas povede u poznatu igru života. Igra počinje buđenjem.

Jedna po jedna, dolaze na doručak, glave rasčupane od snova. Vesela lica odaju zadovoljstvo jutarnjom svežinom. Na proplanku pred kućom,

poteče bujica reči:

- Jutro! Kako ste spavali? Odlično! Fantastično!

- Ovo je, ljudi, raj!

- A je l' baš moramo danas negde da idemo?

- A da samo pijemo kafu i blejimo? - Neki su već blejali i bez kafe.

Dok se svi skupiše i obaviše rituale sa kafom, čajem i doručkom, prođe osam sati. Valja nam uskočiti u vagon dana, da ga ne odvuče voz...

Nekako sklepassmo grupu, i uskočismo na put iznad kuće, koji se uleva u stazu u pravcu planine. Sneža zapita:

- U koliko da bude ručak?

- Oko šest. A šta će biti za ručak?

- Kako šta!? Pa pasulj! Sa suvim rebrima, naravno.

- Auuu! Haj'mo odavde! Vidimo se oko šest.

Seoskim putem koji vijuga pored dvorišta sa kapijama, hodamo, gledamo, pozdravljamo. Kokoške su odavno u akciji kljuckanja po travi, pod budnim oko nakostrešenog pevcu, sa crvenom krestom.

Ubrzo sa puta skrenusmo na šumsku stazu. Vлага je poticala

vazdušni pritisak kao u loncu. Znoj je već pravio po licima mokre brazde i mešao svoj, sa mirisom cveća. Sa punim udahom, pluća se onesvešćuju. Srce kreće da ubrzano lupa, a niko nije zaljubljen. Ili možda jeste? Potajno...

Do vidikovca Orlov vis bilo je penjanja, spuštanja, držanja za stenu, proklizavanja i padanja. Ništa strašno. Simbolične modrice i ogrebotine. To je za par dana sećanja. Bilo je tu par gundanja i jedno otvoreno prebacivanje. Zašto je ovako sparno? Ot-kud staza strma? Zar nije ovo opasno? A kad će taj vrh?

Orlova stena se sama ukazala. Izronila, opkoljena drvećem koje raste iz kamena. Sa opreznim pentranjem dođe i nagrada! Veliko parče jezera gura stene u vis, ka nebesima. Planina pocepana kanjonom. Odavde uvek, „orlovi rano lete“...

Moju ideju da nastavimo tom, težom stazom ka Bilješkim stenama, sam izbrisah i u momentu promenih. Teško da bi se do mraka i popeli, a kamoli stigli do Predovog Krsta. Da ne spominjem pasulj sa suvim rebrima, naručen u šest, u ulici gladnih planinara br 3.

Ne, nisam mislio na to. Samo idem dalje... Nazvah našeg grofa od Volana, Aleksandra. Čovek taman doručkuje.

- Menjamo plan. Idemo svi busom do Predovog Krsta, pa onda pešaka do Biljeških stena. Vidimo se kod kombija.

Domalo se ukrcasmo u minibus. Put za Predov Krst i Jagošticu je popločan rupama i dobrom voljom. Aleksandar vozi kao po ekserima. Nema opuštanja. Šume se nadnele na put, praveći male zelene tunele. Ubrzo stižemo do kraja asfalta. Tu je i Lovački dom. Na terasi ispred, već se neki gosti predali suncu, baškareći se po klupama. Krećemo svi na pešačenje, jer nije naporno. Makadamski put nije baš nešto za pozeleti, ali ogromna šuma kojom planina diše, odnosi svaku negativnu misao. Hodamo, udišemo, mirišemo...

I tako nepuna dva sata. Neki su to prešli ćutke, a pojedini su dobili upalu vilice. Vidikovac Bilješke stene su takođe ćutale, dok smo prilazili nesvesni lepote. Dotaknuvši zaštitnu ogradu, dotičete vrhove i dubine vlastitih očekivanja. Odavno ukroćena reka, blista u vidu jednog jezerskog kraka, puštajući oku posmatrača da se

kupa u zelenim prelivima. Obuhvatiti drvo rukama, sa bačenim pogledom na kanjon, dok vam tišina odzvanja u ušima - e, to je dobar početak terapije. Urbani beton se polako topi, puštajući prirodi da proklizi kroz naprsline i dopre do zarobljenog duha u slobodnom telu.

Čitav sat takve terapije! Pa to je blagodet. Idemo nazad. Oštre udarce štapova po zemlji, pretvaramo u koračnicu. Jedan-dva, jedan-dva! Kratkotrajan polet se istopio, razvukavši kolonu kao jufku za pitu krompirušu. Mnogo jufke, a malo krompira. U dom smo pristizali etapno, u grupicama. Jedna Lidija je stigla stopom! Čestitamo!

Kaficu pred domom? Kako to propustiti!? Vozaču je izgleda, već četvrta? Pijuckajući kafu, zagledah se u nebo. To slobodno parče iznad glave, je u momentu postalo kružni tok za oblake. Izgleda da ovi iz pravca Bosne imaju prednost. Jedan se baš natmurio, kao da će kišu da prospe po ovim, od sunca usijanim glavama. Eh, kamo sreće.

Sakupiše se sve usujane glave, pa opet u kombi. Gle, svi su tu!? Nema manjka, a ni viška. Hm! Ko bi propustio Snežin pasulj!?

Kratak spust do Rastišta, vozač je oprezno otplesao, kao na taktove argentinskog tanga. Opet putokaz za Berlin. Opet malo pešačenja. Opet ista kuća, ali potpuno drugačije miriše! Pasulj sa slaninicom i suvim rebrima! Čak se i pas Žuća uznemirio, grizući lanac, kojim je vezan povozan. Progutah pljuvačku, čekajući da dođem na red.

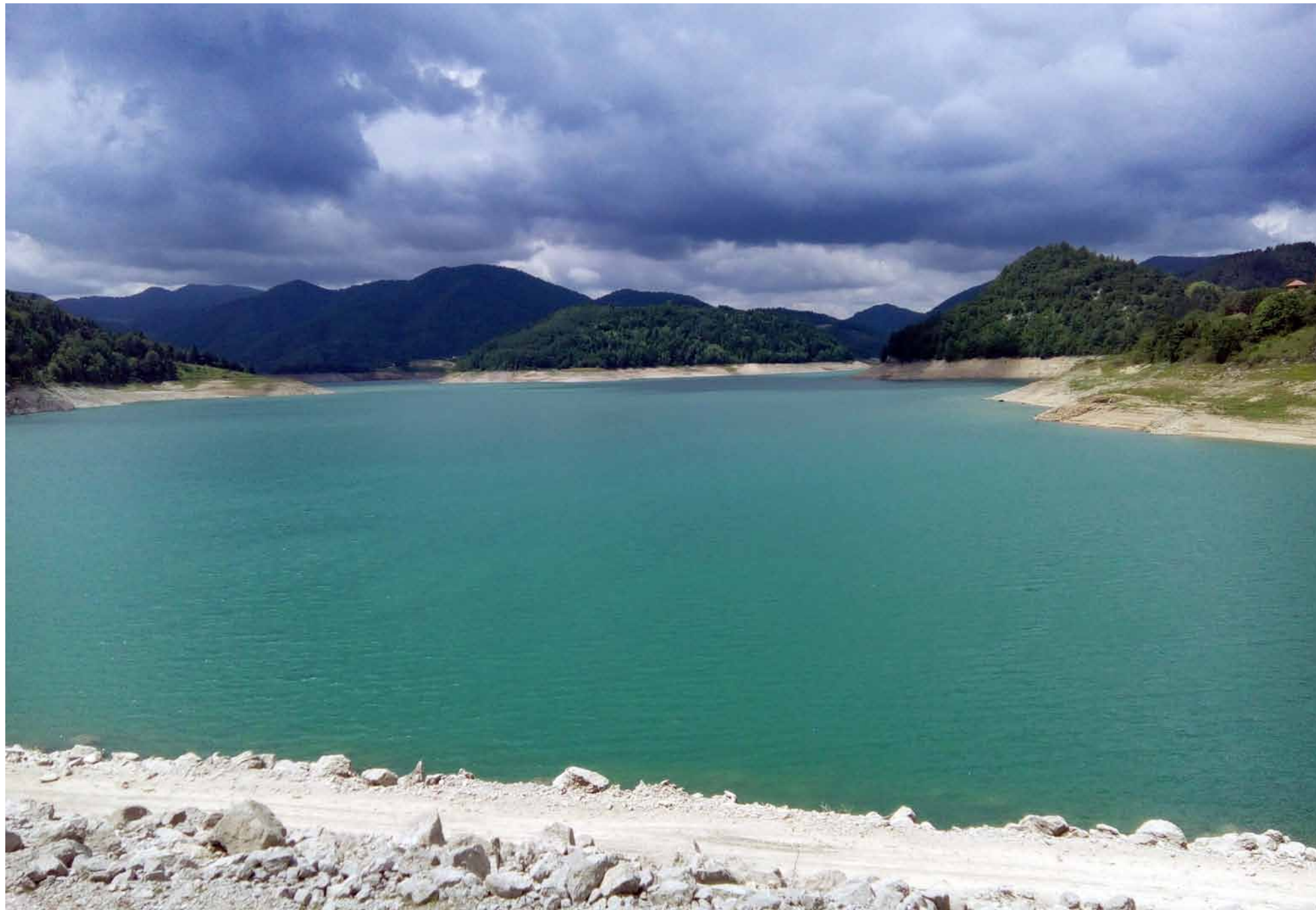
Posle pola sata scena se menja značajno. Svuda ispred kuće zalegao gde je ko stigao. Čulo se samo brektanje i po koji komentar:

- Dva puta sam sipala! Treći ne bih preživela. Skončala bih sa neizgovorenim rečenicom: je l' može još malo...

Sladak umor i sit stomak zauzeše prva mesta za doček meseca. Lako razgrnuvši sitne oblake, ukaza se Luna, širokog osmeha, prosipajući čipke od srebra po mračnim vrhovima planine. Epizoda druga...

„Razmičeš zavese, gledaš obećani grad. Svetla se pale, Tinja želja u tebi...”

Kad zaspiš u devet, onda neumitno

sledi buđenje u: 3, u 3,30, u 4, u 4,30, u 5. E pa, ustaj! Jesi li mazohista, šta si!?

Dobro, de! Ustao, prokrmeljao. Mrmljao nešto u bradu, sve do „vanjske” česme. Još je bila upaljena i „vanjska” sijalica. Umih se tim hladno bockavim mlazovima. Iz obora me pozdravljaju isti parovi ovčijih očiju. Ovog puta ravnodušno, bez blejanja. Iz kuće izađe domaćica Sneža.

- Evo ti čaj i kafa na stolu, ako ćeš vani da piješ?

- E hvala! Ti si već na nogama? Spremaš doručak.

- Jesam. Nešto sam jutros ko zgažena. Pritiskaju godine, šta li!?

- Ne daj se, Snežo! Valja nama opet doći.

- Taman posla! Da dolazite još dugo! Odoh i ja jedan taj čaj da puknem.

Jutro k'o jutro. Sve neki talasi svetlosti proviruju kroz grane. Nadolazi miris osušene trave. Neko je juče strpao seno. Ptice uporno vežbaju za današnji koncert. Zvukovi se preklapaju sa mirisima i prenose u glavu potpuni sklad. Sila zemljine teže opada. Zatvori oči, udahni duboko i...

„Kao da je bilo nekad, I kao da je bilo tu. Pod velikim svetlim suncem, Pod velikim svetlim svodom.”

Da je vreme za doručak, to shvatih po glavama koje dolaze iz pravca Jezdića kuće. Dolaze u grupicama, nasmejani i spremni za pokret, a bogami i za doručak. Opet Sneža pripremila svega. Kakva dijeta, kakvi bakrač! Domaća slanina, kaurma, sir, kajmak, jaja, vruć hleb iz smederevca i kiselo mleko. Eh, živote! Neću bre nigde odavde!

- Dobro jutro! A kada krećemo?

Đavoli te pokrenuli!

- Evo samo da svi doručuju i bože oprosti, popiju kafu. Za pola sata, devojko.

- Hvala. I ja ću kafu.

Napokon, kraj jutra označi početak novog dana, koji već plete vunene čarape nazeblim oblacima. Kako se pozdraviti sa ljudima koji te ovako pri-paze, kao što su ovi domaćini nas? Pa toplo, srdačno, sa ljubavlju naraslom do nivoa familijarnosti.

- Eto, hvala vam koji ste došli! Izvinite, ako nešto nije...

Rastište ostavljamo iza leđa, silazeći uskim klancem do jezera Perućac. Malo vožnje pored ribarskih splavova. Površina vode kao zeleno staklo. Svuda sija život.

Vozimo se ka Mitrovcu. Sa serpentina se kotrlja pogled. Nestvarno i

stvarno u igri preplitanja.

Na Mitrovcu vrevu. Naselje okupirano ljudima. Ljudi okupirani sami sobom. Buka zamenjuje tišinu. Šum koraka nestaje pod automobilskim gumama. Do Banjske stene idemo peške, naravno. I prestižu nas kolone automobila, naravno. Na vidikovcu gužva, ali snalazimo se za brzo fotkanje. Krademo fantastične poglede. Tara se raširila, kao da pozira nabil-dana. Sjene jure u susret podnevu. Pančićevo omorika češka nebo ispod pazuha. Na drugoj strani jezera - Bosna. Nebo i planina su ravnodušni na granice. Zato se spajaju u čvrst zagrljaj, puštajući vetar da frkti umesto njih.

Vraćamo se na Mitrovac istim, turbo ugaženim putem. Pretiču nas likovi sa brendiranim sunčanim cvikama i obaveznim telefonima na jednom uhu. Lepo je kad prođu. Tišinu čine jačom.

Iznad Mitrovca narogušena nebesa! Hoće kiša, neće kiša!? Hoće kafa, neće kafa? Hoće, naravno. Utapamo se u gužvu. Mnogima to prija. Postaje nešto hladnjikavo!

Odmiče dan svojim poslom, dok jurimo njegove krake. Kad smo već blizu, da skoknemo do Zaovinskog jezera. I skoknemo sve do brane. Duva vetar ko blesav. Voda dobila neku prefinjenu nijansu plave. To mogu samo slikari potrefiti. Šetnjom do druge strane. Nekoliko porodica kampuje na obali. Gledaju nas kao mi one u automobilima. Vetar nas ionako tera.

Svakako smo postali bogataši ovih dana. Puni kao brod: toliko lepote, toliko ljudske pažnje, toliko prirodnosti u prirodi...

Nevoljno odvajamo pogled od Zaovina, Mitrovca, Perućca, Drine. Opet serpentine. Opet uspon.

Dok gume pište bluz, Gvozdačke stene se obrušavaju sunčevim odsjajem, kao požarom, na stakla brendiranih naočara. Kao da začuh Milanov glas:

„Ovo je zemlja za nas,

Ovo je zemlja za sve naše ljude.

Ovo je kuća za nas,

Ovo je kuća za svu našu decu.

Čujem vrati se, čujem ostani, čujem ne idi, ne...”

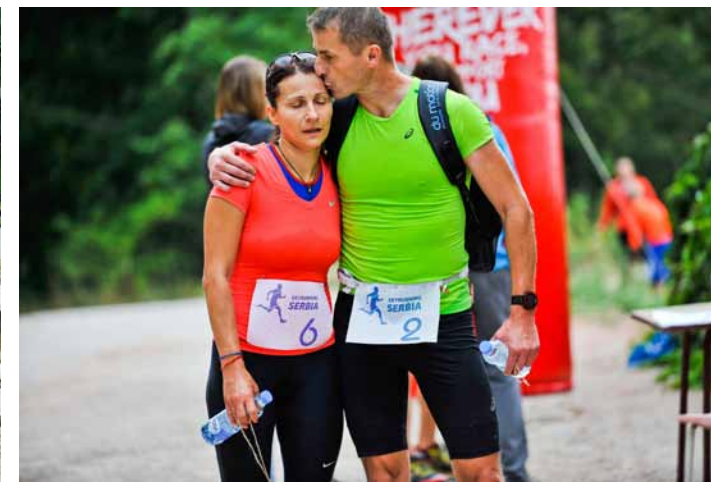
DOPISNIK IZ DŽEPOVA PRIRODE:
BRANISLAV MAKLIJENOVIC

SOKOLOV PUT 2017.

Ista pravila, dobro poznat predeo, stari znalci, ali i sasvim novi prijatelji... **Srpska skajraning asocijacija**, uz podršku **Turističke organizacije Niša**, ponovo nas vodi u neverovatnu avanturu...

Ma li potrebe posebno predstavljati ovu trku? Svako ko je video slike ili promo-spot, čuo utiske od prijatelja koji su bili na ovoj trci, zna da se radi o nestvarnoj lepoti, atraktivnim stazama i izuzetno teškom izazovu.

Nigde u Srbiji nećete naći stazu koja u 22 km prelazi četiri vrha i preko 2.000 m uspona. „Soko” je po svemu poseban, ali i surov. Od ove godine (četvrto izdanje) udarna nebeska trka „Skajraning lige Srbije” doživljava promene.

Staza od 22 km se produžava na 30 km, dakle skroz do planinarskog doma na Bojaninim vodama. To je dodatno opterećenje jer je spust poprilično nezgodan i

strm. Gore kvadricepsi a već su svi umorni.

Takođe, uvodi se i još jedna trka na 15 km za početnike ili one koji jednostavno preferiraju blaže staze u planini. Nakon ozbiljnog tehničkog detalja podno Morsora, a pre repetitora, trkači skreću na dole levo i prilaze domu na Bojaninim vodama sa donje strane. Poslednjih 700 m je asfalt. Na taj način je organizator dobio velik broj novajlija u planini što i jeste poenta. Cilj je širenje ovog prelepog sporta.

Kraća staza je dovoljna da vide impozantni „Sokolov kamen” i dobar deo staze na 30 km koji uliva strahopoštovanje kod svakog trkača. Taman dovoljno

da im zagolica maštu i da motiv za prolaz dogodne.

Subota, 9. septembar, prognoza (a i nebo) ne obećava ali ipak sve ide po planu. Blizu 300 takmičara iz deset zemalja u punom trku nestaje sa platoa Niške banje.

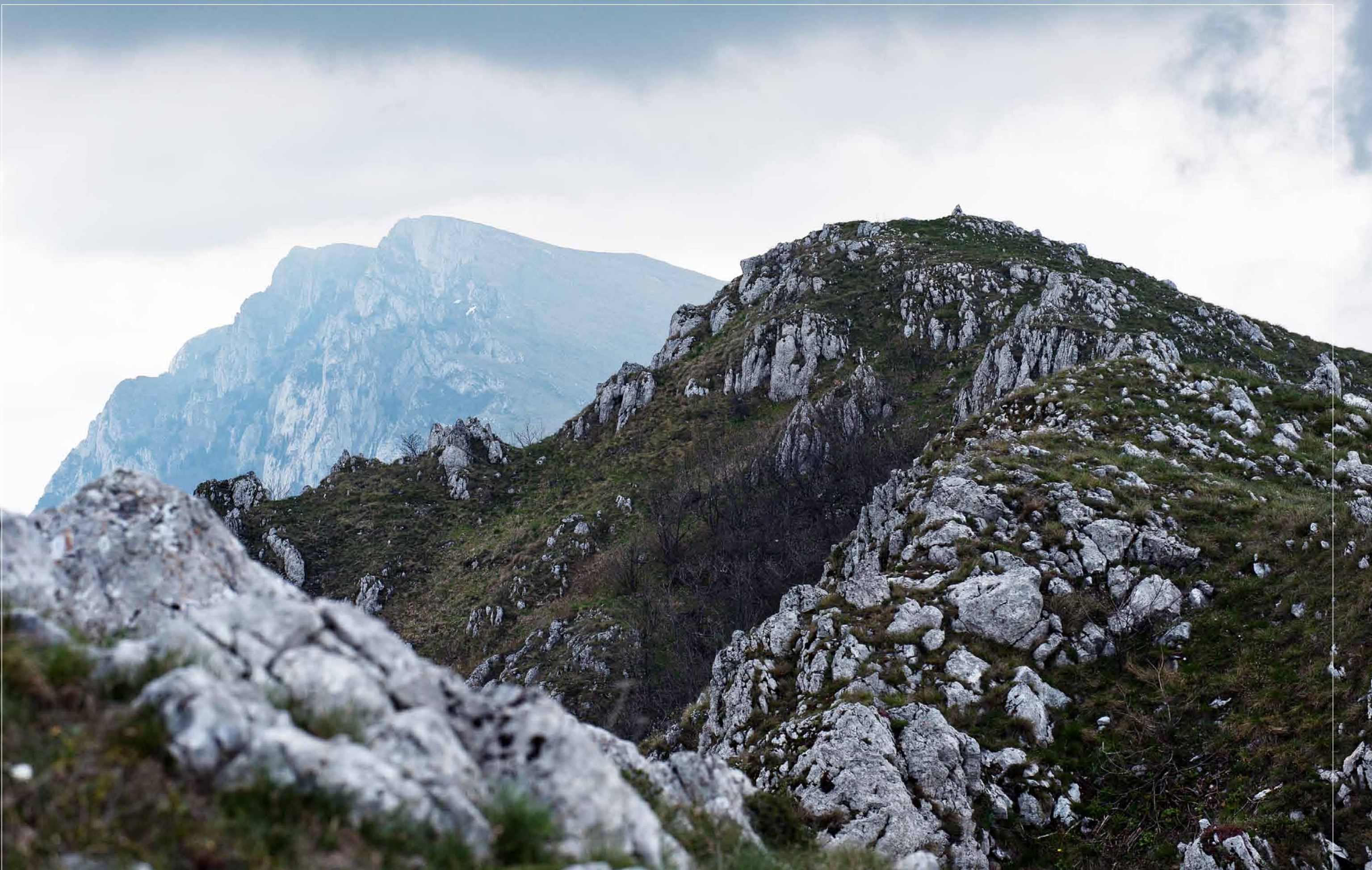
Najbrži u muškoj konkurenciji na 30 km bio je Dušan Bazić sa Kopaonika koji je ovu stazu pretrčao za sjajnih 3 sata, 20 minuta. Drugo mesto je zauzeo Aleksandar Kirkovski iz Makedonije, sa vremenom 3 sata i 22 minuta, dok je treće mesto zauzeo takođe takmičar iz Makedonije Dejan Todevski, sa vremenom 3 sata i 23 minuta.

Kod žena na 30 km najbrža je bila Miluša Bošković iz Crne Gore, sa vremenom 4 sata 29 minuta. Drugo

mesto kod dama je osvojila Jovana Stojković iz Niša, sa 50 minuta zaostatka za Milušom, dok je trećeplasirana, Dragana Kurtović iz Beograda, stazu prešla sa 13 sekundi zaostatka za Jovanom. Trka na 30 km je po pravilima Svetske skajraning federacije u formatu skaj klasika i boduje se za Nacionalnu ligu Srbije.

Trka na 15 km nije imala bodovanje ali su napravljeni sjajni rezultati. Prvo mesto kod muškaraca osvaja Željko Čorić iz Niša, drugo Aleksandar Božović iz Kragujevca, treće Slobodan Ivković iz Beograda. Kod žena prvo mesto osvaja Ivana Petrović iz Leposavića, koja je ujedno bila i četvrta kod muškaraca, što govori o velikom

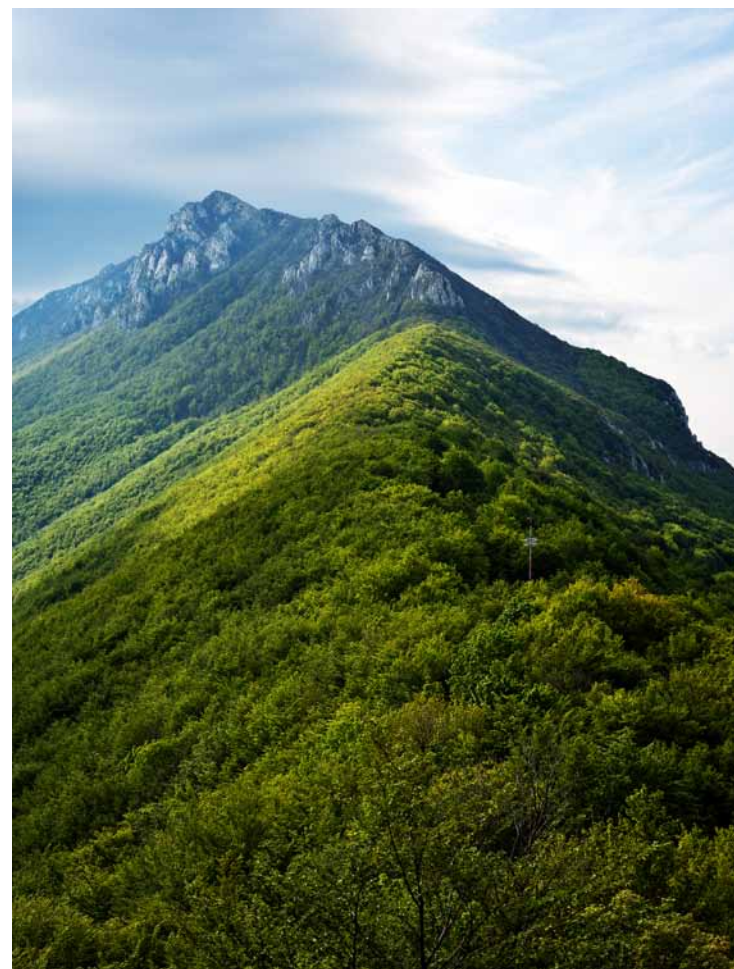
potencijalu. Drugo mesto zauzima Teodora Eror iz Novog Sada, a treće Milica Branković iz Beograda.

Skajraning asocijacija Srbije se zahvaljuje Turističkoj organizaciji Niša koja kao dugogodišnji pokrovitelj podržava ovu trku. Velika zahvalnost ide Opštini Niška Banja, Marnik run, Planinarskom klubu „Mosor“, kao i svim organizacijama, volonterima koji su doprineli kvalitetu ovog događaja.

Ovom trkom završena je treća skajraning sezona u Srbiji. Iza asocijacije stoji 23 trka, za tri godine postojanja a kalendar za 2018. očekujte u narednih mesec dana.

Godišnja dodela nagrada je 16. oktobra (ponedeljak) u hotelu „Falkensteiner“ na Novom Beogradu od 19,30.

Čestitamo najboljima i vidimo se u planini, vedro nebo!

UKUPNI PLASMAN

Place	Name	Surname	Points	Sky Classic Mar 4	Sky Ultra May 27	Sky Ultra May 27	Sky Ultra Jul 15	Sky Ultra Jul 15	Sky Classic Sep 9	
1	Dušan	Bazić	298.0	78	100				120	
2	Ratko	Maksimović	160.0	72	78			88		
3	Danijel	Lončarević	159.6				78		81.6	
4	Dragiša	Bauer	145.4	59					86.4	
5	Aleksandar	Dimitrijević	138.0	50	88					
6	Bojan	Jocić	137.0				59		78	
7	Dejan	Nikolić	127.8	53	4				70.8	
8	Dragan	Jevremović	121.2				72		49.2	
9	Siniša	Stanković	110.0				68		42	
10	Vladimir	Potrić	105.6						105.6	
Place	Name	Surname	Points	Sky Classic Mar 4	Sky Ultra May 27	Sky Ultra May 27	Sky Ultra Jul 15	Sky Ultra Jul 15	Sky Classic Sep 9	
1	Miluša	Bošković	320.0	100	100				120	
2	Jovana	Stojković	245.6	62	78				105.6	
3	Nevena	Rajković	188.0	88	88			100		
4	Irena	Pavlović	182.4	70	62			62	50.4	
5	Žudana	Đokić	153.6	18				78	57.6	
6	Ivana	Stanković	142.0	42		100				
7	Natalija	Stević	134.8					70	64.8	
8	Dragana	Kurtović	129.6	36					93.6	
9	Ana	Milosavljević	118.0	48	70					
10	Ivona	Velimirović	116.2	3		70		54	43.2	

OUTDOOR

OUTDOOR

Outdoor fest JERMA

Prvi Avanturistički festival
„Outdoor fest Jerma“
nadmašio očekivanja učesnika i
organizatora - **#svečesibude**

Prvi put organizovan Avanturistički festival „Outdoor fest Jerma“ uspeo je da privuče brojne avanturiste i predstavi im manje poznate delove kanjona reke Jerme i upozna ih sa novim outdoor sportovima. Festival predstavlja spoj različitih outdoor aktivnosti, turizma, zaštite životne sredine i aktivizma. Kanjon reke Jerme, smešten u trouglu nesvakidašnje lepote između Pirota, Dimitrovgrada i Babušnice, poznat je samo najvećim zaljubljenicima u prirodu. Pod sloganom „sve će si bude“, festival je održan od 16. do 20. avgusta i ugostio je 100 avanturista iz Srbije, Bugarske, Makedonije i BiH. Avanturisti su za pet dana probali sportsko penjanje, planin-

arenje, planinsko trčanje, biciklizam, jogu, slackline i zavirili u tajne pećina sa blagom. Porodice sa decom, trkači, penjači i zaljubljenici u prirodu tokom ovih dana uživali su u otkrivanju nesvakidašnje lepote u neistraženom delu jugoistočne Srbije. Organizacioni tim festivala okupio je oko 50 ljudi iz deset organizacija iz cele Srbije. Time je ispunjen još jedan cilj festivala - umrežavanje udruženja, klubova i organizacija, razmena iskustava i zajednički aktivizam i promocija.

Specijalni rezervat prirode Jerma, ekološki biser Srbije, sa svojim prirodnim i kulturnim vrednostima, ostavio je fantastičan utisak na posetioce. Vlaška

i Greben planina predstavljene su učesnicima na planinarskim turama, dok su ih ostali upoznawali na planinskom trčanju i vozeći bicikle. Na novoopremljenim smerovima za sportsko penjanje oprobali su se penjači u okviru penjačkog festivala, dok su radionice sportskog penjanja bile najposećenije. Posebna pažnja posvećena je organizaciji aktivnosti za decu koja su pored kreativnih radionica i igrice probala luk i strelu, spuštanje niz stenu, penjanje ili planinarenje do vidikovaca. Tragače za pravom avanturom oduševio je ulazak u neuređenu pećinu Vetrena Dupka i potraga za čuvenim po Martinovim blagom. Za kraj dana učesnici su prisustvovali ra-

dionicama joge, hodali na balansirajućoj traci ili se družili pored vatre uz open cinema i priče sa putovanja i pustolovina.

Učesnici „Adventure Outdoor festivala“ imali su priliku da se osveže Mg Mivelom, prirodno mineralnom vodom bogatom magnezijumom i da ujedno nadoknade minerale, koji se gube usled fizičke aktivnosti i toplog vremena. Festival je podržala i Esensa sa HydroStar napitkom za rehidraciju i ostalim proizvodima iz svoje Wellness linije. Nezaboravne avanture zasladile su nam Sweet čokoladice. Naizdržljiviji, najavanturisti i avanturistkinje, dobili su zaslužene medalje, kao i Esensa Shape Up pakete i

Sweet poklone.

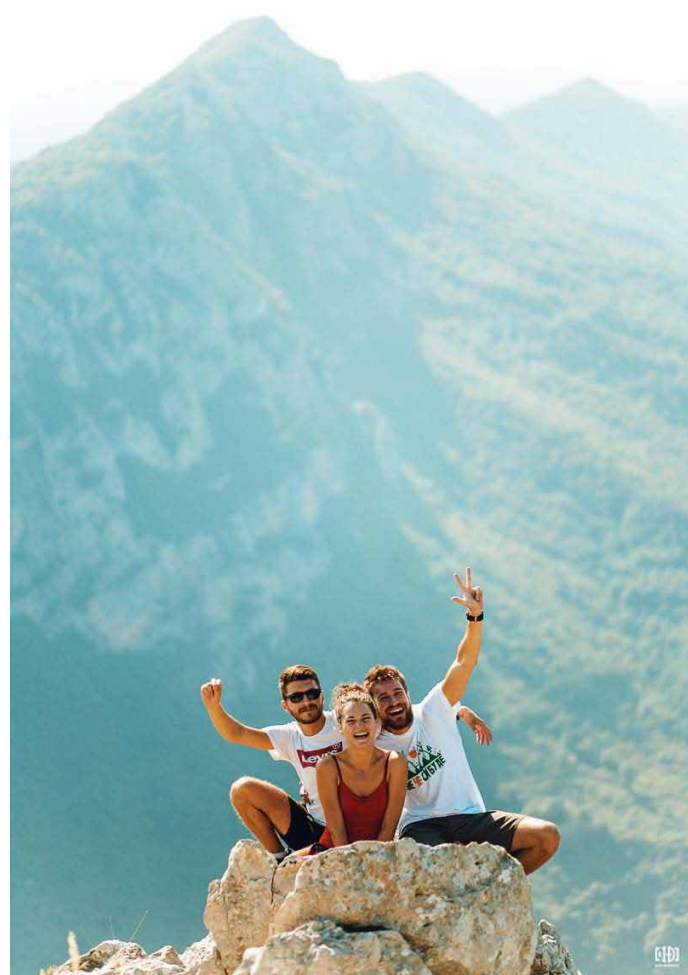
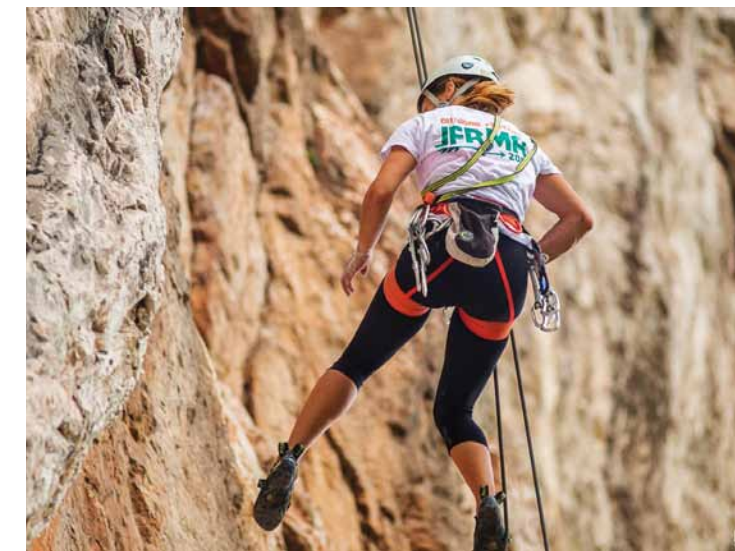
Avanturistička mreža se zahvaljuje svim učesnicima i saradnicima na podršci u organizaciji: JP Srbija Šume, Sportsko - turističkom centru Dimitrovgrad, Turističkoj organizaciji Pirot, Sportskom klubu „Tribe“, Turističkoj organizaciji Srbije, Gradu Pirotu, kao i Rewild centru za povratak prirodi, BK M-u, PSK Dvig-u, PK „Vidlič“, Igor Đorđević photography, SkySense, Look at me studiju, Gorskoj službi spasavanja Srbije, „Merino world“-u, Yogaone, Outdoor Collective-u, SPExtreme, Mesnoj zajednici Trnski Odorovci, Radioamaterima Pirot, Oblakovim Pertla-

ma i brojnim volonterima.

Avanturistički festival i oduševljenje posetilaca, potvrdili su da je kanjon reke Jerme pravo mesto za eko i avanturističke aktivnosti, porodično kampovanje i aktivni odmor. Udruženje Avanturistička mreža će nastaviti da u narednom periodu realizuje projekte za oživljavanje ovog prostora, a Avanturistički festival „Outdoor fest Jerma“ ima puno potencijala da postane tradicionalna manifestacija i brend jugoistočne Srbije.

Kao udruženje koje promoviše „kretanje“ i „umrežavanje“, Avanturistička mreža će u 2018. godini potražiti još zanimljivih lokaliteta za organizaciju festivala. Do tada istražujemo i čekamo vaše predloge.

VAŠA AVANTURISTIČKA MREŽA
JELENA TODOROVIĆ
WWW.NEAT-SERBIA.COM

PATIKE

MARKET

MUŠKE PATIKE za trčanje i trčanje u prirodi

*Najbolje muške patike
za trčanje i trčanje u prirodi
izbor za 2017.*

PATIKE ZA TRČANJE

MUŠKE

Brooks PureFlow 6

Okvirna cena: 75 €

Dobre osobine: Lake i udobne

Loše osobine: Manje trajne, sa manje zaštite

Težina: 576 g

Pad od pete ka prstima: 4 mm

Dostupne veličine: 40 - 49,5

Gornji materijal: sintetičko tkanje

Unutrašnjost: DNA LT, EVA

Don: carbon

Saucony Kinvara 8

Okvirna cena: 94 €

Dobre osobine: Vrlo lagane, udobne za sve dužine staza

Loše osobine: ograničena zaštiti, manja trajnost, nezgrapn jezik

Težina: 500 g

Pad od pete ka prstima: 4 mm

Dostupne veličine: 35,5 - 50

Gornji materijal: Tkanje, FlexFilm

Unutrašnjost: Everun

Don: iBR+/Carbon guma

On Cloud

Okvirna cena: 120 €

Dobre osobine: brzo pertlanje, dobrog dizajna, širok deo za prste, lagane

Loše osobine: šnjirevi mogu biti prekratki, don podiže malo više prašine i kamenčića

Težina: 490 g

Pad od pete ka prstima: 6 mm

Dostupne veličine: 40 - 49,5

Gornji materijal: sintetičko tkanje

Unutrašnjost: CloudTec Zero Gravity pena

Don: CloudTec/Carbon guma

New Balance Minimus 10v1

Okvirna cena: 98 €

Dobre osobine: praktične, ekstremno lagane, izdržljive, ispunjene penom, nisko profilne, dobrog dizajna

Loše osobine: Može biti manji kalup za nekog kao i manji deo za prste, tanak don pruža manje zaštite.

Težina: 488 g

Pad od pete ka prstima: 4 mm

Dostupne veličine: 40 - 49,5

Gornji materijal: sintetičko tkanje

Unutrašnjost: Acteva

Don: Vibram

HOKA ONE ONE Arahi

Okvirna cena: 84 €

Dobre osobine: Lagane, stabilne, dobro tapacirane, sa opcijom za široko stoplo.

Loše osobine: Pomalo glomazne, uske čak i široj verziji

Težina: 615 g

Pad od pete ka prstima: 5 mm

Dostupne veličine: 40 - 50

Gornji materijal: rastegljivo tkanje u 4 smeru/polyurethane

Unutrašnjost: EVA

Don: EVA/guma

Adidas Adizero Boston 6

Okvirna cena: 77 €

Dobre osobine: Izdržljiv don, lagane, tapacirane

Loše osobine: Naboran jezik, uske, uska peta.

Težina: 515 g

Pad od pete ka prstima: 10 mm

Dostupne veličine: 40 - 48

Gornji materijal: tkanje

Unutrašnjost: EVA boost

Don: Continental/Stretchweb guma

Nike Air Zoom Pegasus 34

Okvirna cena: 85 €

Dobre osobine: Neverovatno udoban gornji deo, dobra cena

Loše osobine: Manje udoban deo ispod prstiju, teške

Težina: 635 g

Pad od pete ka prstima: 10 mm

Dostupne veličine: 38 - 50

Gornji materijal: Seamless mono tkanje

Unutrašnjost: Cushlon ST EVA

Don: guma

ASICS GT-2000 5

Okvirna cena: 60 €

Dobre osobine: Veoma stabilne, tapacirane, lagane u klasi stabilnih patika

Loše osobine: Jezik je tanak i neudoban, manje „dišu“

Težina: 692 g

Pad od pete ka prstima: 10 mm

Dostupne veličine: 38,5 - 52

Gornji materijal: Polyester tkanje

Unutrašnjost: FluidRide

Don: Durasponge/Asics High Abrasion guma

PATIKE ZA TRČANJE U PRIRODI

MUŠKE

PATIKE ZA TRČANJE U PRIRODI

MUŠKE

Nike Air Zoom Terra Kiger 4

Okvirna cena: 80 €

Dobre osobine: Lagane, niskoprotivne, udobne, don sa dobrim trenjem i zaštitom

Loše osobine: Bez zaštite za kamenje (rock plate), minimalna zaštita u gornjem delu, don „se ne lepi“ najbolje na kamenim podlogama.

Težina: 604 g

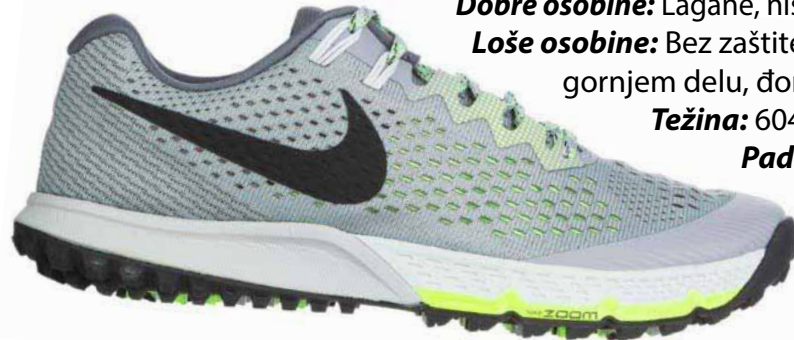
Pad od pete ka prstima: 4 mm

Dostupne veličine: 38 - 50

Gornji materijal: Flymesh

Unutrašnjost: Phylon

Don: „Lepljiva“ guma

Inov-8 Roclite 290

Okvirna cena: 102 €

Dobre osobine: Odlično trenje don, stabilne i osteljive, odlično pristaju za stopalo prosečne širine.

Loše osobine: Bez naročite zaštite stopala uprkos zaštiti od kamenja (rock plate), pomalo teške za jedne minimalističke patike.

Težina: 627 g

Pad od pete ka prstima: 4 mm

Dostupne veličine: 40 - 50

Gornji materijal: Tkanje sa ADAPTERWEB foot

cradle sistemom

Unutrašnjost: PowerFlow

Don: Tri-C Sticky

Saucony Peregrine 7

Okvirna cena: 100 €

Dobre osobine: Dobro trenje don, komforne, meke i osetljive

Loše osobine: proklizavaju kada se natope vodom

Težina: 607 g

Pad od pete ka prstima: 4 mm

Dostupne veličine: 40 - 49,5

Gornji materijal: TPU tkanje

Unutrašnjost: TPU Everun

Don: PWRTRAC

The North Face Ultra Endurance

Okvirna cena: 105 €

Dobre osobine: Veoma dobra zaštita stopala, udobne, izdržljive i trajne.

Loše osobine: Nešto su teže, ne previše osteljive

Težina: 695 g

Pad od pete ka prstima: 8 mm

Dostupne veličine: 40 - 49,5

Gornji materijal: Welded TPU

Unutrašnjost:

kompresovana EVA

Don: Vibram Megagrip

Salomon Speedcross 4

Okvirna cena: 65 €

Dobre osobine: Dobro trenje don, dobar balans, osteljivost i zaštita.

Loše osobine: vruće je u njima, previsoka peta i nestabilnost, veoma uske.

Težina: 660 g

Pad od pete ka prstima: 10 mm

Dostupne veličine: 40 - 49,5

Gornji materijal: tkanje/DWR

Unutrašnjost: Dual-density EVA

Don: Contragrip

New Balance Vazee Summit v2

Okvirna cena: 85 €

Dobre osobine: Veoma lagane, izdržljiv don sa dobrim trenjem, oseljive i udobne.

Loše osobine: bez velike zaštite za stopalo, malo nestabilne zbog nagiba don

Težina: 565 g

Pad od pete ka prstima: 10 mm

Dostupne veličine: 40 - 49,5

Gornji materijal: Mesh

Unutrašnjost: REVLite,
RockStop dodatak

Don: Hydrohesion
guma

HOKA ONE ONE Challenger ATR 3

Okvirna cena: 111 €

Dobre osobine: Veoma udobne i tapacirane, lagane, dobro dišu, jeftinije od prethodnih modela ovog proizvođača

Loše osobine: uske su, sklone habanju, manje stabilne, ne previše osteljive

Težina: 615 g

Pad od pete ka prstima: 5 mm

Dostupne veličine: 40 - 49,5

Gornji materijal: tkanje

Unutrašnjost: EVA

Don: guma

La Sportiva Helios 2.0

Okvirna cena: 107 €

Dobre osobine: veoma lagane, veoma oseljive, tapacirane i udobne

Loše osobine: veoma mala zaštita stopala, nešto manji kalup, nisu dobre za sve tipove trčanja

Težina: 485 g

Pad od pete ka prstima: 4 mm

Dostupne veličine: 38 - 47,5

Gornji materijal: HyDrain tkanje

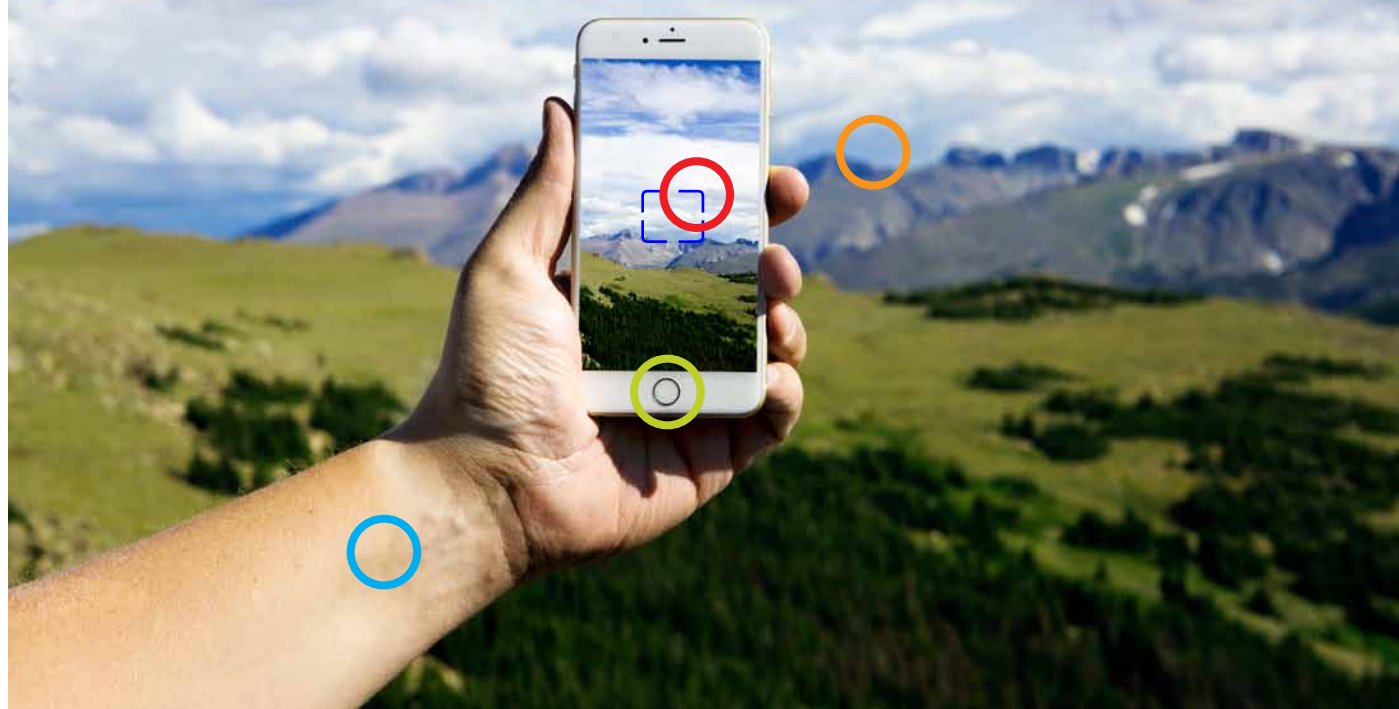
Unutrašnjost: MorphoDynamic /
MEMlex EVA

Don: FriXion AT /
VA Wave

Ne očekujte da ćete neprofesionalnim spravama kakve su telefon ili ajfon napraviti profesionalne fotografije, ali svakako možete da dobijete zadivljujuće snimke koje će skupiti obilje „lakjova“ i šerova... Evo nekoliko trikova!

Fotografisanje telefonom

Čvrsta ruka

Bez obzira na kvalitet kamere, vaš telefon ili ajfon uvek ima velikih problema pri „pisanju podataka“ u uslovima nedostatka svetla. Upravo zbog toga zadivljujući izlasci ili zalasci sunca često ispadnu malo mutni, detalji su zrnasti i razmazani, i generalno, slike ne ispadnu baš kako treba. Telefon držite sa obe ruke ili još bolje dajte mu čvrsto uporište - neku stenu, drvo...

Koristite fokus

Da, to su one dve „zgrade“ koje se pojave i promene boju u trenutku kada dodirnete monitor. Da li ste znali da na mnogim spravama, a posebno multimedijalnim aparatima - ajfonima i pojedinim telefonima, fokus možete pomerati (dodirnite prostor u okviru „zagrdama“ i pomerite ga na željeno mesto fokusa), pa čak i regulisati svetlo kako biste dobili odgovarajuću ekspoziciju

Zaboravite zum

Postoje razne vrste zuma, a na vašem telefonu ili ajfonu on je digitalni. To znači da, za razliku od optičkog, koji se nalazi na fotoaparatima sa specijalizovanim objektivima, vi zapravo sećete sliku i značajno gubite kvalitet. Bolje priđite slikanom objektu, pa ćete dobiti krupniji kadar bez potrebe za zumom. Ako, pak, slikate udaljene vrhove planina, „rezanjem“ nepotrebnih delova fotografije u računaru čuvate kvalitet.

Modovi i opcije

Gotovo svaki telefon danas ima obilje modova koji vam mogu pomoći da iz svake situacije izvučete maksimalan kvalitet fotografije. Upotrebom različitih modova možete da menjate balans bele boje, regulišete „toplino“ slike, menjate perspektivu... Odaberite mod za portret kada slikate selfi ili prijatelje, u bubice i cvetiće koristite „macro“, dok za široke planove prirode podesite „panoramic mode“...

e-stock
- A G E N C Y

e-stock.us

LAVINOZNO!

LAVINOZNO!

ALKOHOLIZAM u planinarstvu

Pošto problemi imaju ružnu naviku da ne nestaju sami od sebe, pokušaćemo da na neke od njih skrenemo pažnju naše planinarske javnosti...

Ovom šakljivom temom bombastičnog naslova, otvaramo seriju članaka o onim stvarima u našem planinarstvu na koja bismo radije zaboravili, i gurnuli ih pod tepih pejzaža i osvojenih vrhova. A pošto problemi imaju ružnu naviku da ne nestaju sami od sebe, pokušaćemo da na njih skrenemo pažnju naše planinarske javnosti.

„SVUD ME DIRAJ AL' NEMOJ U PIVO”

Planinarstvo je sport. A sport je nespojiv sa alkoholom. Dakle, toga nema... Nije nego! Dobro, cinizam na stranu, činjenica je da živimo na području gde je ritualno konzumiranje alkohola deo običaja i svakodnevice - nazdravlja se na svadbama, slavama, punoletstvima, pije se za uspeh, za sreću, pa čak i sahrane ne prolaze bez onog „za dušu”. Što bi neko rekao - takav smo narod... Tako se nekako i među planinare uselio običaj da se posle ture sedne na pivo, što, dok je u razumnoj meri i nije toliko loše, ili u najgorem slučaju nije ništa gore od bilo kog drugog odlaska na piće. O flaši koja kruži na vrhu da se svi „obrede” već se može raspravljati. Ipak, ni jedan ni drugi običaj nisu tema ovog članka. Dakle, pričamo o planinarenju pod dejstvom alkohola, o ljudima koji ne bi dobili samo kaznu da

sednu za volan, već bi bili poslani na trežnjenje u stanicu, onima koji ugrožavaju sebe, a samim tim i grupu u kojoj se nalaze.

REGULATIVA

Na osnovu zakona, ne postoji zabrana odlaska na planinu u pijanom stanju. Ma koliko ova konstatacija zvučala bleskasto - tačna je. Planina se tretira kao i svako drugo javno mesto, a oni koji prave ispade, najčešće su, policijskim jezikom rečeno - „povratnici”. Vole ljudi...

ŠTA VODIČI MOGU

Po pravilu Službe vodiča, osobe pod dejstvom alkohola ne treba voditi na planinu. Generalno, lepa i pravilna smernica, ali u praksi jako teško sprovodljiva. Jedina „represivna mera” koja vodiču stoji na raspolaganju je da planinara „isključi iz grupe” i sa sebe skine odgovornost. Svako sprečavanje konzumiranja alkohola vrši se na lični autoritet, ubeđivanje ili molbu. A pošto ljudskost nalaže da je i „pijana budala” ipak čovek, niko ga neće ostaviti u planini da se sam snalazi, ili barem ja takvog vodiča ne poznajem. Najbolje bi bilo one sklone preterivanju sa pićem i ne voditi na akciju. Međutim, uvek mora postojati

prvi put, a nikom na čelu ne piše da će napraviti problem. I tako, u nedostatku pametnije ideje, vodiči se bore kako znaju, improvizuju, zabranjuju, prete, naglašavaju u programima da je alkohol na turi zabranjen, i generalno dovijaju na 1.001 način.

GSS

Paradoksalno, iako je naredba pripadnika Gorskog Službe neprikosnovenosti za sve planinare, pripadnici GSS-a nemaju status službenog lica i nemaju zakonsko pravo da fizički spreče bilo koga da krene u samoubilačku misiju na planini. Neretko, GSS spasava pijana lica, jer su nesposobna da se sama kreću. U nekim „ozbiljnijim” zemljama, takva se spasavanja naplaćuju, kao intervencije nastale svesnim delovanjem unesrećenog. Ovo kod nas još nije zaživelo, mada, nikad se ne zna, pa šljokajte dok još možete.

REPUBLIČKE AKCIJE KAO MAGNET

Lagana republička akcija, opuštena atmosfera... Dolaze svi, sa raznih strana, viđaju se stari drugari. Već pre starta kreće nazdravljanje za dobro viđenje, a i domaćini uvek obezbede da ne oskudeva. Veliki broj učesnika, dostupnost alkohola, slab nadzor vodiča zbog tolikog

mora ljudi, ozbiljni su faktori rizika. Još ako je reč o zimskim akcijama... Svake godine na nosilima bude pronađen neko ko je zagrejan alkoholom, poželeo da odspava na vrhu na zimskom minusu. Često takvi odbijaju da budu evakuisani, raspravljaju se, pa i fizički brane od spasavanja. Na sreću, do sada nije bilo ozbiljnih incidenata.

U ČUTANJU JE SIGURNOST

Simptomatično je da o incidentima sa alkoholisanim licima nema previše izveštaja. Valjda zbog sramote. Prečesto i vodiči svesno rizikuju, pa popune grupe radi zapuše nos za miomiris koji se šire po busu, i drže palčeve da niko „ne presisa”. A priznaćete i da uopšte nije glamurozno da kao GSS-ovac prepričavate kako u gejzirima bije smrdljiva povračka, ribe se lože na krv i adrenalin.

I ŠTA SAD?

Nažalost, jako malo toga. Osim da apelujemo na planinare da budu savesni, a na vodiče da obrate pažnju na to koga vode. I da se nadamo da važi ono narodno „ludog i pijanog i Bog čuva”.

U to ime - živeli!

ZMIJAT

Spasioci na treningu

Penjački trening za spasioce

Spasioci Gorske službe spasavanja Srbije održali penjački trening na Borskom Stolu...

pravcu Borskog Stola i pronašle novi put do doma koji je središtan prošle godine. Put je u solidnom stanju, veoma dobro izravan ali u određenim deonicama ima dosta veliki nagib te se, iako je bilo putničkih automobila koji su izlazili do doma, preporučuje upotreba vozila sa 4x4 pogonom. Oko 21 sat održan je brifing i napravljen plan aktivnosti za sledeći dan.

Idući dan je početak zaduživanjem opreme, nakon čega su se svi spasioci uputili pod stenu. Oko 8 sati prve naveze ulaze u smer. Poneki spasioci nisu imali puno iskustva u vođenju smerova, te su se ekipe podelile na trojne naveze i to tako da iskusniji vode, a manje iskusni prate i podsećaju se kako izgleda penjanje u navezi. Već nakon popetog prvog smeru, naveze se menjaju, par ljudi je izrazilo želju da vodi, te se penjanje nastavlja u dvojn timer navezama, pri čemu sada manje iskusni spasioci vode pod budnim

Spasioci Gorske službe spasavanja Srbije održali su trening penjačku akciju od 4. do 6. avgusta na Borskom Stolu. Ovom prilikom su spasioci uvežbavali svoje penjačke tehnike kao i održavanju forme i kondicije.

U petak, 4. avgusta, sve ekipe su se uputile u

okom Radeta i Dukija, iskusnijih spasiolaca. Smerovi su generalno bili „popunjeni“, zato što su pored nas na Stolu bili i naši drugari iz SAJ-a, te ni šale ni druženja nije izostajalo. Oko 16 sati većina spasilaca je bila kod jezera blizu doma, nakon čega je usledila priprema roštilja i druženje.

Poslednjeg dana ekipe startuju u različito vreme. Dan je protekao u lepom penjanju, bez gužve u steni (što se nikako nije moglo reći za prostor oko doma). Okupljanje i razduživanje opreme je prema

VAŽNO!

Za pomoć na skijaškoj stazi, ili u bilo kojoj situaciji vezanoj za kretanje, boravak i opasnosti u planini, obratite se spasiocima Gorske službe spasavanja Srbije:

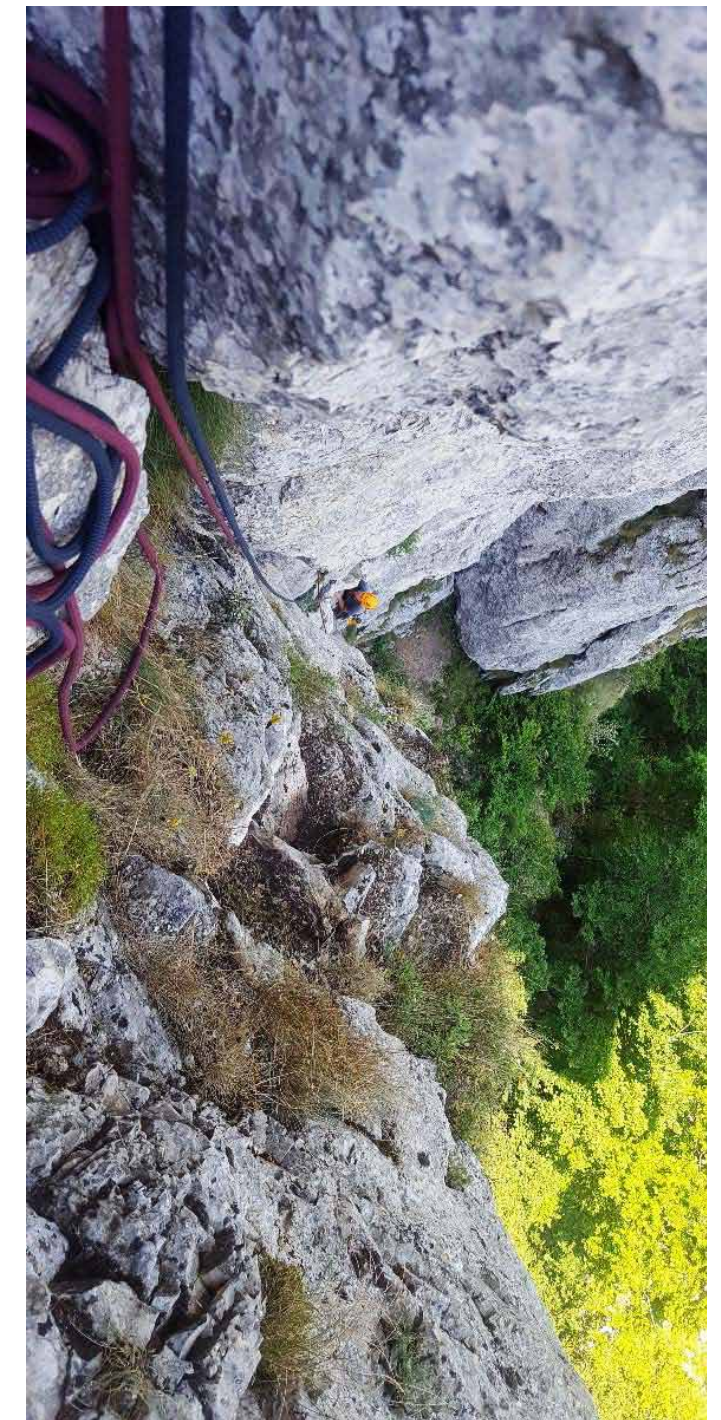
Kopaonik: 063/466-466

Stara planina: 063/466-461

Zlatibor: 063/466-467

Divčibare: 063/466-427

Navedite tačnu lokaciju i opišite o kakvoj se nesreći radi. Pomoć dolazi, sačekajte!

dogovoru odrađeno oko 14 sati nakon čega je usledilo pakovanje i polazak kućama.

Ispenjani smerovi:

1. Borkov, V, 55m
2. JNA, VI-, 65m
3. Peđin žljeb, IV+, 55m
4. Mlada Borska, IV, 75m
5. Planika, VI, 75m
6. SKP, VII-/VI, 75m
7. Nirvana, VII-/VI, 100m

Još jednom se pokazalo da je Borski Stol odlična penjačka lokacija kao prelepo okruženje za uživanje i trening u prirodi.

SPASIMO
„EUROPSKU
AMAZONU“!

POTPIŠITE
PETICIJO SAD!

Spasimo Muru!

Planovi izgradnje hidroelektrana ugrožavaju slovenački deo „Evropskog Amazona“... Potpišite peticiju i podržite značajnu regionalnu inicijativu!

WWF Adria i partnerske organizacije pokrenule su međunarodnu peticiju za očuvanje reke Mure u Sloveniji. Slovenija planira da izgradi osam hidroelektrana na više od 50 kilometara veoma vrednih rečnih staništa Mure što predstavlja ozbiljnu pretnju budućem UNESCO-ovom rezervatu biosfere, poznatijem kao „Evropski Amazon“, koji se prostire kroz Austriju, Hrvatsku, Mađarsku, Sloveniju i Srbiju.

WWF i partnerske organizacije poručuju da neće dopustiti uništenje reke Mure i pozivaju zainteresovane strane u Sloveniji i susjednim zemalja da preduzmu mere i potpišu peticiju koja će biti predata Ireni Majcen, slovenačkoj Ministarki zaštite životne sredine i prostornog planiranja.

- Odluka o izgradnji prve brane na Muri kod Hrastje-Mota je pred vratima. Ovaj projekat je samo pokretač za izgradnju sledećih sedam brana. Izgradnja osam hidroelektrana imala bi izuzetno negativan uticaj na Muru, koja je deo ekološke mreže „Natura 2000“ i dom osetljivih staništa ugroženih vrsta kao što su orao belorepan, crna roda i vidra. Mura je takođe reka u kojoj živi najviše vrsta riba u Sloveniji, a među njima su i veoma retke dunavske jesetre - rekao je Arno Mol iz WWF-a.

Organizacije upozoravaju da plan izgradnje brana krši domaće i evropsko zakonodavstvo. Hidroelektrana „Hrastje-Mota“ bila bi prva hidroelektrana tog tipa izgrađena na području „Natura 2000“ i predstavljala bi opasan presedan koji bi mogao da podstakne slične intervencije i na drugim veoma značajnim rekama u celoj Evropi. Jedinstvene prirodne reke, poput Mure u Sloveniji, postale su retkost u Evropi i trebalo bi da budu zaštićene za buduće generacije.

- Izveštajem o proceni uticaja na životnu sredinu prve planirane brane kod Hrastje-Mota utvrđeno je da bi izgradnja brane prouzrokovala prekomerne štetne uticaje na prirodu. Očekujemo da će izgradnja brane Hrastje-Mota, kao i ostalih sedam planiranih brana, biti odbijena od strane Ministarstva zaštite životne sredine i prostornog planiranja - poručila je Andreja Slameršek, koordinatorka kampanje „Spasimo Muru!“.

- Zahtevamo da politički lideri tretiraju reku i očuvana močvarna područja kao deo nacionalne bezbednosti, zdravlja i ekonomskog razvoja - rekao je Stojan Habjanič, predsednik Udruženja „Moja Mura“. On je istakao da je umesto što uništavaju Muru, koja je tako važna za prirodu i ljude u regionu, potrebno raditi na alternativnim, ekološki prihvatljivim energetskim rešenjima koja već postoje.

Izgradnja HE „Hrastje-Mota“ imala bi nepovratne negativne posledice na austrijske, hrvatske i mađarske delove reke Mure, koji su takođe pod zaštitom mreže

„Natura 2000“. Brana bi zaustavila slobodni protok reke i onemogućila migracije ugroženih vrsta riba. Zbog produbljivanja rečnog korita isušile bi se poplavne

šume, rukavci i poljoprivredne površine, a zbog gubitka prirodnih područja koja zadržavaju velike vode, povećala bi se mogućnost poplava u nizvodnim zajednicama.

- HE „Hrastje-Mota“ ne samo da ugrožava jedinstvena staništa i vrste u Sloveniji, već bi izazvala katastrofu i u susjednim zemljama. Verujemo da ministarka Majcen to neće dopustiti - istakao je Mol.

Prošle godine, slovenačko Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, uz snažnu podršku slovenske Vlade, nominalno je slovenski deo Mure da postane deo budućeg UNESCO-vog pentalateralnog rezervata biosfere „Mura-

Drava-Dunav“, koji se proteže Austrijom, Hrvatskom, Mađarskom, Slovenijom i Srbijom. Planirana izgradnja hidroelektrana na reci Muri u suprotnosti je sa čvrstom željom Ministarstva i slovenačke Vlade za pružanje međunarodne zaštite tom području.

- Apsolutno je besmisleno uništiti netaknuti rečni krajolik uz činjenicu da se trenutno troše milioni evra širom Evropske unije za obnovu rečnih područja, što se pokazalo kao najbolja zaštitna mera od poplava, koja ujedno omogućava i održivi razvoj lokalnih zajednica - zaključio je Mol.

WWF, zajedno sa svojim slovenačkim i međunarodnim partnerima, poziva ministarku Majcen da sačuva reku Muru i ne dopusti uništavanje prirodnih staništa, koja štite od poplava i predstavljaju temelj održivog razvoja regiona reke Mure.

Kontakt info

Dodatne informacije potražite na sledećim adresama:

www.panda.org/Serbia FB: i www.facebook.com/WWFSerbia

TW: twitter.com/WWFinSerbia

WWF Dunavsko-karpatki program u Srbiji:

www.panda.org/serbia

www.wwf.rs

Dan i noć u jamalskoj tundri: Okusite nomadski život sa uzgajivačima irvasa

Ovde se do vode dolazi pomoću „ćuskije“, a ritam života zavisi od ritma ishrane irvasa...Evo priče iz pera **Aleksandre Jelisejeve**...

Bračni par antropologa iz Sankt Peterburga - Aleksandra Terjohina i Aleksandar Volkovicki - godinu dana su vodili nomadski život u tundri...

U Jamalskoj tundri morate proputovati najmanje 20 kilometara da biste videli drugog čoveka, a za vreme polarne noći dnevna svetlost ne traje duže od pet časova. Ljudi ovde najveći deo života provode u tami, a kad hoće da popiju šolju čaja, moraju da odu do jezera i „nalome“ leda. Vodu greju na peći na drva koja se popularno zove „buržujka“.

Bračni par antropologa iz Sankt Peterburga - Aleksandra Terjohina i Aleksandar Volkovicki - godinu dana su vodili nomadski život u tundri zajedno sa porodicom uzgajivača irvasa. Aleksandra je dugo imala žarku želju da jednom ode u takvu ekspediciju na duži period i da svim bićem oseti život naroda koji proučava, i ta želja joj se ispunila.

Mlade naučnike je u svoj čum primila nenecka porodica Seroteto - Konstantin (33) i Albina (34) sa šestoro dece i starim Konstantinovim roditeljima. Oni vode nomadski život sa svojim stadom od 300 irvasa od južnih oblasti poluostrva Jamal do obale Karskog mora. Godišnje pređu preko 500 kilometara. Život uzgajivača zavisi od biološkog ciklusa irvasa, i zbog toga su Nenci neprekidno u pokretu - više nego bilo koji drugi narod u Rusiji.

PRIPREMA ZA „POKRET“

Kada se objavi „pokret“, zimski dan počinje u pet sati ujutru. Domaćica ustane pre svih ostalih, skuva čaj i napuni njime termose. Zatim dvoje naučnika sednu sa Nencima da popiju čaj i doručuju hleb, maslac, ribu ili meso koje je ostalo od večere.

Nakon toga pomoću lampi i petrolejki pakuju stvari za put. Odelo i najpotrebnije stvari Albina i Aleksandra pakuju u „juhunu“, tj. sanke koje vuku irvasi, a Konstantin i Aleksandar za to vreme rasturaju „koralj“, tj. tor koji se pravi od 8-12 saonica i u kome se drže zaprežni irvasi.

Kad su stvari spakovane „lomi“ se i čum, tj. skida se pokrivač i rasklapa se konstrukcija od motki. Sve se to

tovari na „narte“, tj. saonice. Tada počinje „jorkolava“, odnosno uprezanje irvasa u koralj, a nakon toga „argiši“ (zaprežni karavan) kreće. Na prvim saonicama je gazda Konstantin. On određuje pravac kretanja. Aleksandar Volkovicki kaže da je „navigator“ u nomadskoj porodici uvek muškarac, na neneckom „hasava“, tj. „gospodar tundre“.

NA NOVOM ODMORIŠTU

Međutim, ipak su u tundri glavni irvasi. Oni čoveku daju i samu mogućnost da živi u surovim severnim krajevima, i slobodu da se kreće na koju hoće stranu. Kada je lepo vreme irvasi trče osam do deset kilometara na čas, tako da se za jedan dan pređe 20-25 km.

U zimskom periodu se često podigne snežna oluja kada je čum već spakovan a irvasi su upregnuti. Međutim, ako je nestalo mahovine kojom se hrane irvasi, onda će Nenci krenuti na put čak i po snežnoj oluji. Irvasi su osnova njihovog života i jedini njihov kapital. Zbog toga se gazda pre svega brine o tome da oni budu podmireni.

Posle pet časova vožnje Konstantin pronalazi zgodno mesto za novo odmoriste, zaustavlja karavan, silazi sa saonica i pobada „horej“, tj. dugačak štap kojim upravlja zapregom. To je znak da je putovanje za taj dan završeno i da će na tom mestu biti postavljen čum.

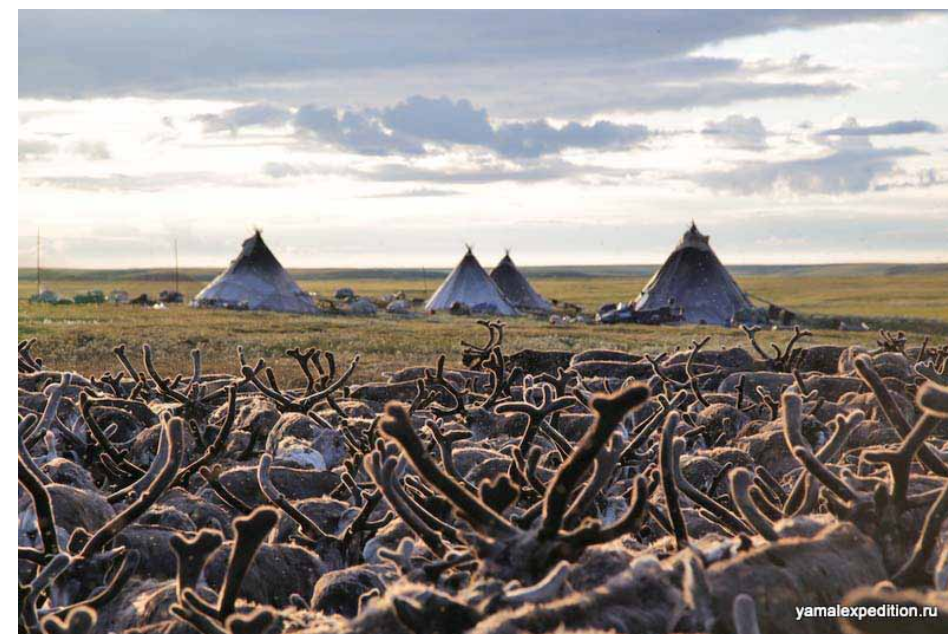
Posle vrućeg čaja iz termos a svi zajedničkim snagama postavljaju čum. Dnevnog svetla više nema.

U mrklom mraku Albina i Aleksandra pri svetlosti lampi i petrolejki prenose zaleđene stvari iz saonica u čum i nameštaju postelje, a zatim lože peć. Još na starom odmoristu su namestile potpalu i sada ostaje samo da se naloži. Za to vreme Aleksandar i Konstantin nagrću spolja sneg na čum da noću ne duva promaja.

Kad je sve to završeno dve porodice večeraju stroganinu (tradicionalno jelo od sirove smrznute strugane ribe) ili nešto pripremljeno na brzu ruku. Uzgajivači ponekad kuvaju ili dinstaju meso, ali ga uglavnom jedu „sirovo“, tj. termički neobrađeno. Sirovo meso je za njih važan izvor vitamina.

SVAKODNEVICA NA ODMORIŠTU

Nenci starog kova smatraju da pravom gazdi ne dolikuje da sedi u čumu po lepom vremenu pri dnevnoj svetlosti. U to vreme treba obezbediti drva i vodu. Alek-

sandra uzima veliki džak i „čuskiju“ koja liči na koplje sa drvenom ručkom, a Albina sekiru, i obe odlaze na jezero. Tamo Aleksandra lomi led na sitne komade i pakuje ih u džak, a Albina traži veliku pukotinu u ledu i pored nje sekirom odvaljuje velike komade leda. Sav taj led one tovore na velike saonice i teraju na odmoriste.

Drva su drugi važan resurs za opstanak uzgajivača irvasa tokom zime. Postoje stanice na koje se specijalno dovoze brezovi trupci za stanovnike tundre, gde oni dolaze po drva na motornim saonicama i sa motornom testerom.

Porodice koje su daleko od takve stanice skupljaju granje žbunaste vrbe. Ona ne raste na mestima obraslim irvasovom mahovinom, gde se postavljaju čumovi, tako da žene odlaze i po desetak kilometara od čuma u potrazi za granjem. Uobičajena slika na odmoristu je „ikebana“ od skupljenog granja, visoka metar i po i

Nenci starog kova smatraju da pravom gazdi ne dolikuje da sedi u čumu po lepom vremenu pri dnevnoj svetlosti. U to vreme treba obezbediti drva i vodu

PHOTO: NATALIA KOLLEGOVA

zagrađena od jelena, jer oni češu rogove o granje.

Ljudima koji žive u gradu teško je i da zamisle dan bez tuširanja, ali nomadski način života i stalna štednja drva i vode „ubijaju volju“ za takvim zadovoljstvom. Tokom zime, kada se desi da ima dosta drva, Nenci zagreju vodu na peći i operu kosu i rublje. Naučnici iz Peterburga su poneli u ekspediciju dosta vlažnih maramica. „U tundri je odnos prema ličnoj higijeni sasvim drugačiji, i svako bi ga u tim uslovima prihvatio“, kaže Aleksandra Terjohina. „Zimi se u tundri niko ne kupu. Svi se svakodnevno umivaju“.

NOMADSKO OBRAZOVANJE I CRTAĆI NA TABLETU

Pred ručak se hleb unapred vadi iz saonice i stavlja pored peći da se otkrivi. Vekna svežeg hleba je u tundri

prava poslastica. Ljudi koji to znaju uvek ponesu svežeg hleba kad pođu u ove krajeve. Posle ručka Aleksandra uči nenecku decu da čitaju i pišu ruska slova, da crtaju i vajaju. Ona je u ekspediciji i antropolog, ali i vaspitačica nomadskog dečijeg vrtića. Tek posle ručka je vreme za dugo očekivani odmor. Tada se svi okupe da gledaju film. Mnogi savremeni uzgajivači irvasa imaju televizor, satelitsku antenu, laptop ili tablet. Za nekoliko večeri na odmaralištu dve porodice su odgledale sve delove „Zvezdanih ratova“. Stari Konstantinovi roditelji su pratili radnju sa velikim interesovanjem i davali junacima nenecka imena: Hariko (Ušati), Tarcavej (Dlakavi) i Paridena nileka (Crni zlotvor).

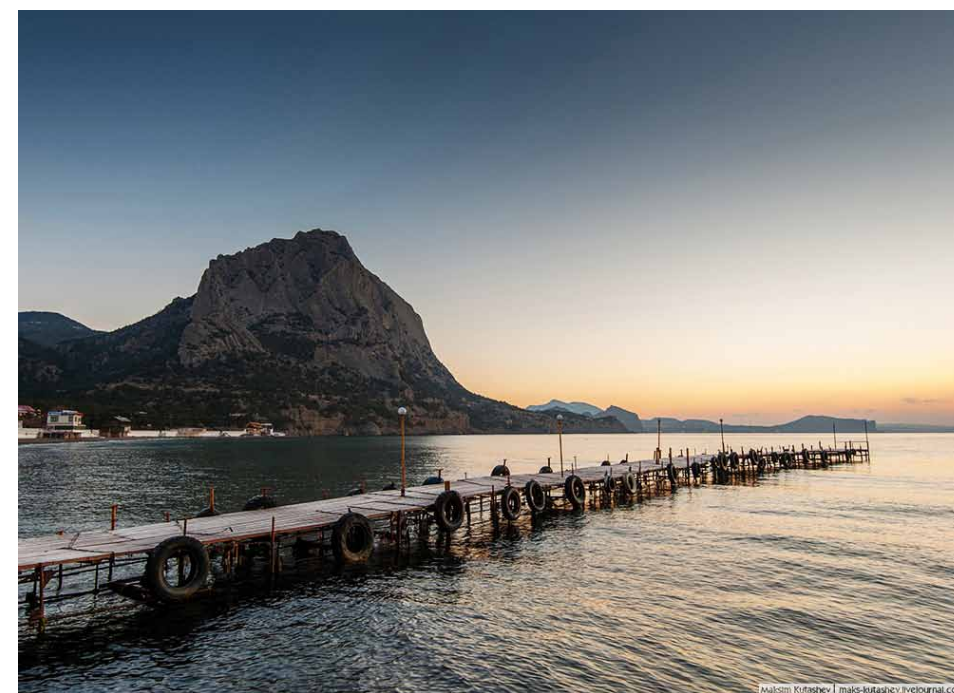
Posle večernjeg čaja svi odlaze na spavanje pod tople „jaguške“, tj. ženske bunde od irvasovog krzna. Ako irvasi do jutra pojedu svu mahovinu na odmorištu, moraćemo ponovo da ustanemo u pet sati ujutru i da se spremamo za put. A ako nam se posreći da mahovine ima mnogo, možemo ovde ostati i mesec dana, do sledećeg seljenja. ■

Prirodne lepote zbog kojih vredi posetiti Krim

Kroz poluostrvo prolazi 45 paralela, te predstavlja zlatni predeo, sa gotovo idealnim klimatskim uslovima za život ljudi...

Avioni su uglavnom puni, međutim bolje je svakako rezervisati let ranije ukoliko želite da sedite pored prozora, ili zajedno, u slučaju kada sa nekim putujete. Cene povratnih avio karata kreću se od 5.500 rubalja (110 dolara).

Plava voda i slana jezera, snegom pokrivene planine i vodopadi.

Krim je polustrvo bogato prirodnim lepotama. Grci, Osmanlije, Rimljani, Skiti i mnoge druge velike civilizacije Istoka i Zapada borile su se za Krim, živeli su ovde, podizali svoje gradove i stvarali umetnička dela. Međutim, čak i najveća umetnička dela stvorena rukom čoveka, ne mogu biti poređena sa tim šta je priroda poluostrva kreirala sama.

Bez preterivanja, Krim mnogi smatraju za raj na Zemlji. Kroz poluostrvo prolazi 45 paralela i zbog toga, kako pojedini naučnici slikovito navode da Krim predstavlja zlatni predeo, sa gotovo idealnim klimatskim uslovima

za život ljudi, među najboljim na planeti.

Marsovo jezero, kako ga naziva lokalna populacija predstavlja neobično jezero sa plavom vodom, koju obezbeđuje visoka koncentracija krečnjaka. Smešteno je nekoliko kilometara od Simferopolja, pored sela Skalistoje i otvorene jame Almiskij. Jezero je steklo veliku popularnost među lokalnom populacijom i turistima.

Marsovo jezero, kako ga naziva lokalna populacija predstavlja neobično jezero sa plavom vodom, koju obezbeđuje visoka koncentracija krečnjaka

Površina poput ogledala slanih krimskih jezera podseća na slična u Boliviji. Slana voda ovog jezera poprima blagu roze boju u momentu najvećih letnjih vrućina. Vodom se jezero

popunjava tokom proleća. Da biste stigli do jezera, potrebno je da idete autobusom od sela Marijevke, ili da pešačite oko sedam kilometara. Jezero se nalazi na teritoriji nacionalnog parka i moguće ga je posetiti samo kao deo grupne ekskurzije.

U podnožju je toplo i sunčano. Vrhovi najviše visoravni su beli.

Kada zastanete u saobraćaju pored Simferopolja, možete videti snežne vrhove na obližnjoj planini Četir-Dag.

Potrebno je dva, ili tri časa da bi se popeli na vrh. Pogled sa 1.527 m nadmorske visine je zadivljujući.

Najlakši način da dođete na Krim je avionom. Aeroflot, S7, Donavia i Utair, kao i čarterna aviokompanija Vimavia, poleću sa sva tri moskovska aerodroma.

Tikajski Zaliv i Rt Kameleon sa turistima koji šetaju duž morske obale.

Najbolje vreme za posetu vodopadu Kozirek u Baj-

darskoj dolini je kada prestane mraz/Topljenje snega na glavnom planinskom grebenu. ■

www.novinarnica.net

www.popustinaputovanja.rs

**NAJPOVOLJNIJI ARANŽMANI
NA JEDNOM MESTU**

